

Παραδοτέο 9

Υλοποίηση, Ανάπτυξη και Εγκατάσταση Εφαρμογών - Ολοκληρωμένες μελέτες με φακέλους τεκμηρίωσης, εισαγωγή, επεξεργασία και διαμόρφωση περιεχομένου καταλόγου

Μέρος Α΄

Προσδιορισμός περιοχής μελέτης (Όλυμπος)

στο πλαίσιο του έργου:

Ψηφιακή Προβολή της Ιστορίας & του Πολιτισμού των Μετεώρων και του Ολύμπου - Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Προορισμών Περιφέρειας Θεσσαλίας

Σχεδιασμός – μελέτη – εκπόνηση προδιαγραφών

Ιφιγένεια Βαμβακίδου, Αναπλ. Καθ., Νεότερη ελληνική ιστορία και πολιτισμός

Ανδρομάχη Σολάκη, Υποψ. Δρ. Ιστορίας και ψηφιακής αποτύπωσής της

Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος 2014

Περιεχόμενα

1	Αντί Προλόγου	4
2	Εισαγωγικά	7
2.1	Ιστορική Χρονογραμμή και Όλυμπος	7
3	Όλυμπος – Φυσικό Περιβάλλον	9
	Σύντομη Περιγραφή	9
	Περιγραφή.....	10
	Πληροφορίες	12
	Παλαιοντολογική Περιγραφή.....	13
3.1	Μουσείο Γεωλογικής Ιστορίας Ολύμπου	24
3.2	Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Ελασσόνας.....	25
3.3	Οικισμός Κεφαλόβρυσο – Λίμνη Κεφαλόβρυσου	25
4	Όλυμπος – Ιστορικό Περιβάλλον	27
4.1	Αρχαίον Δίον.....	31
4.2	Αρχαία Πύδνα.....	32
4.3	Νεολιθικός Οικισμός Μακρύγιαλου	33
4.4	Κίτρος θέση «Λουλούδια»	34
4.5	Λουλουδιές Κίτρους	35
4.6	Λείβηθρα	36
4.7	Τείχος στο όρος “Τιτνάτα” (Οξιά).....	36
4.8	Περραιβική Τρίπολη	37
4.9	Αρχαιολογικός χώρος Πυθίου	39
4.10	Αρχαιολογικός χώρος Αζώρου	41
4.11	Αρχαιολογικός χώρος Δολίχης	42
4.12	Μουσείο Μάχης Σαρανταπόρου.....	42
4.13	Χάνι Χατζηγώγου	43
4.14	Τζαμί Ελασσόνας	44
4.15	Τοξωτό Γεφύρι.....	44
4.16	Πύργος Μουτζιουρίδη (Μάμτζιου)	45
4.17	Οικονόμειος Σχολή	46
5	Μοναστήρια – Ναοί	48
5.1	Παλαιά και Νέα Σταυροπηγιακή Μονή Αγ. Διονυσίου	50
5.2	Ιερά Μονή Κανάλων (Καρυά Ολύμπου).....	51

5.3	Ιερά Μονή Ολυμπιώτισσας	52
5.4	Εκκλησία Κοιμήσεως της Θεοτόκου – Κονταριώτισσα	57
5.5	Μοναστήρι Αγ. Γεωργίου - Ρητίνη	58
6.	Σημείωση	64
6	Αντί επιλόγου - Πρόταση.....	65
7	Παρατηρήσεις	69
8	Τεκμηρίωση Πηγών	72
9	Προτεινόμενο Υλικό	75
	Ισότοποι	75
	Βίντεο	81
	Ηλεκτρονικές εκδόσεις βιβλίων – Διατριβών – Επιστημονικών Εργασιών	85
	Βιβλιογραφία.....	86
10	Παράρτημα.....	92

1 Αντί Προλόγου

Αντικείμενο του παρόντος αποτελεί η προετοιμασία και η παρουσίαση των βασικών πυλώνων ανάπτυξης, που αφορούν στην ιστορική και παλαιοντολογική τεκμηρίωση της περιοχής του Ολύμπου. Στην μελέτη που παρουσιάζουμε επιλέγουμε από το φυσικό, περιβαλλοντικό, γεωγραφικό και ανθρωπογενές περιβάλλον τα σημαντικότερα γεωμορφολογικά και ιστορικοπολιτισμικά γεγονότα, τα μνημεία και τα «πολιτιστικά κοιτάσματα» στο πεδίο του υλικού πολιτισμού και της τοπικής ιστοριογράφησης με στόχο την ψηφιακή αξιοποίηση και αναπαράσταση στην δικτυακή και μουσειακή ανάδειξη του τόπου.

Ειδικότερα, στην μελέτη αυτή πραγματοποιήθηκε έρευνα, καταγραφή και ταξινόμηση των τόπων προορισμού της ευρύτερης περιοχής του Ολύμπου, κατόπιν αξιολογήθηκαν και καταγράφηκαν σε επίπεδο τεκμηρίωσης οι βασικές ψηφιακές πηγές που χρησιμοποιήθηκαν και προτείνονται προς αξιοποίηση, ενώ παράλληλα διαμορφώθηκε ένα ενδεικτικό ανοιχτό, γεωγραφικό λεξικό με τους συχνότερους σε εμφάνιση, κατά τη μελέτη, τόπους προορισμού.

Το υλικό που έχουμε εντοπίσει σε συνεργασία με φορείς του τόπου, αλλά κυρίως μέσα από την επίσημη έντυπη και ψηφιακή βιβλιογραφία συγκροτούν ένα πλούσιο, πολυτροπικό ερευνητικό, αλλά και διδακτικό υλικό: για τον λόγο αυτό καταγράφουμε τις ψηφιακές ιστοσελίδες, τις πτυχιακές και μεταπτυχιακές, διδακτορικές εργασίες, τα επίσημα έγγραφα και τα άρθρα της τοπικής αυτοδιοίκησης με στόχο την αξιοποίησή τους από εκπαιδευτικούς ενεργούς πολίτες και στοχευμένους επισκέπτες.

Για ό,τι κρίθηκε μη επιστημονικά τεκμηριωμένο, αλλά και πολλαπλά επαναλαμβανόμενο σε εκλαϊκευτικές τουριστικές δημοσιεύσεις (που προωθούν τις ιδιωτικές επιχειρήσεις), ή απλώς ακόμη «αχαρτογράφητο και αναξιοποίητο» δεν συμπεριλήφθηκε στην παρούσα επιλογή που έγινε με κριτήρια την προκήρυξη του έργου ως Ψηφιακή Προβολή της Ιστορίας & του Πολιτισμού των Μετεώρων και του Ολύμπου υποστηριζόμενη από τις νέες τάσεις στην πολιτισμική επιστημονική καταγραφή.

Η προβολή αναφέρεται ιστοριογραφικά και πολιτισμικά στα πλέον γνωστά και τεκμηριωμένα γεωφυσικά, γεωλογικά, παλαιοντολογικά, αρχαιολογικά, βυζαντινά, νεότερα ανθρωπογενή και περιβαλλοντικά μνημεία. Η σύνθεση όλων αυτών των διάσπαρτων αρχείων και στοιχείων σε ένα δομημένο ψηφιακό υλικό αποτελεί νέο στόχο που προκύπτει από την μελέτη αυτή.

Οι κατηγορίες που προκύπτουν είναι κατά είδος και κατά ποιόν οι εξής: *ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ, ΒΙΝΤΕΟ-ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ, ΤΑΙΝΙΕΣ-ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΕΣ, ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ, ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΤΕΧΝΗΣ, ΑΡΧΕΙΑ*

ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ, στα οποία έχουμε εφαρμόσει ποιοτική ανάλυση περιεχομένου και κριτική με βάση τις απόψεις της Εκκλησίας, της Εφορείας Αρχαιοτήτων και Βυζαντινών αρχαιοτήτων, αλλά και της τοπικής αυτοδιοίκησης με στόχο πάντα τον πολιτισμικό τουρισμό.

Το αντικείμενο της Ιστορίας συναρτάται με την καθημερινή ζωή του ανθρώπου, όπως αυτή εξελίσσεται στο *φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον*. Η αξιοποίηση κάθε ίχνους ανθρώπινης παρουσίας μέσα στο χρόνο είναι δυνατόν να εμπλουτίσει τη θεματογραφία της ιστορικής έρευνας, να συμπληρώσει ή και να αλλάξει την εικόνα για τη σημασία που αποκτά η μελέτη του παρελθόντος και να ενισχύσει την ανάπτυξη της ιστορικής συνείδησης. Η ιστορική συνείδηση συμβάλλει στην ανάπτυξη δεξιοτήτων για την κατανόηση του παρόντος και τον αυτό-προσδιορισμό του καθενός μέσα σ' αυτό μέσα από τη γνώση του παρελθόντος. Η επιτόπια έρευνα του ιστορικού χώρου και η μελέτη των δημοσιευμένων πηγών στοχεύουν στην ανάδειξη του υλικού, τουριστικού πολιτισμού. Οι πολίτες, κάτοικοι της περιοχής σε κάθε ηλικία καθώς επίσης και οι επισκέπτες-τουρίστες έρχονται σε επαφή με τον υλικό πολιτισμό, το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον που συνθέτουν τον πολιτισμικό τουρισμό. Η χρήση και η αξιοποίηση των δυνατοτήτων του υπερκειμένου και ο υπερμεσικός χαρακτήρας των εφαρμογών αυτών μάς επιτρέπουν να έρθουμε σε επαφή με την πολυμορφία των αναπαραστάσεων ενός θέματος. Η ψηφιακή ιστορία αποτελεί μια προσέγγιση μελέτης ιστορικών θεμάτων, χρησιμοποιώντας τις νέες τεχνολογίες.

Στην παρουσίαση των ιστορικών γεγονότων εφαρμόζεται, επιστημολογικά, το μοντέρνο ιστοριογραφικό μοντέλο του 20ου αιώνα, έναντι του παραδοσιακού μοντέλου της γραμμικής χρονογράφησης: ειδικότερα τα ιστορικά γεγονότα δεν καταγράφονται γραμμικά, δηλαδή από την αρχαιότητα προς τη σύγχρονη ιστορία όπως ορίζεται από το θετικιστικό μοντέλο ιστοριογράφησης, αλλά καταγράφονται και παρουσιάζονται ακολουθώντας το σπειροειδές μοντέλο όπου ο χρόνος αποδίδεται κυκλικά μέσω επαναλήψεων, μεταξύ παρελθόντος – παρόντος και τανάπαλιν (Iggers, 1995, 1999).

Στην σύγχρονη κοινωνική και οικονομική συγκυρία οι νέες προτάσεις επικαιροποιούν τα δεδομένα και τα έργα-δράσεις με στόχο εναλλακτικούς μετασχηματισμούς.

Η αναζητήσή μας σε δημοσιευμένο πολυτροπικό, αλλά και παραδοσιακό έντυπο υλικό συνιστά μια επιστημονικά ιστοριογραφική αποδεκτίωση με σκοπό την αξιολόγηση και επιλογή υλικού για την ανάδειξη του Ολύμπου ως σύγχρονου τόπου προορισμού.

Από την περιήγησή μας στη δημοσιευμένη βιβλιογραφία προκύπτει η ανάγκη επίσημου καλέσματος από την Περιφέρεια προς συλλέκτες και συλλόγους για την διεπιστημονική επιλογή και διάχυση του υλικού τους. Ήδη στο Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης εκτίθεται υλικό με θέμα «Αναβάσεις στο βουνό των Θεών» από τη συλλογή του Fr. Boissonnas. Επιπροσθέτως η έκθεση βιβλίων και εντύπων-περιοδικών από τη συλλογή του Γ. Μηνούδη βεβαιώνει την μέγιστη προσφορά των τοπικών ιστοριοδιφών και

συλλεκτών (βλ. εφ. Μακεδονία 16-11-2014), ενώ τα εκπαιδευτικά προγράμματα που φίλεργοι δάσκαλοι (βλ. Ι. Μπεινάς) εφαρμόζουν με τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών υπερκαλύπτουν τις ανάγκες των μαθητών και υποστηρίζουν το βιβλίο ιστορίας της τρίτης τάξης δημοτικού.

2 Εισαγωγικά

Τα ιστορικά και διατηρητέα ακίνητα είναι κτίρια τα οποία ενσωματώνουν στοιχεία καλλιτεχνικής, ιστορικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς σε κάθε χώρα. Τα ακίνητα αυτά είναι χαρακτηρισμένα με αποφάσεις που έχουν δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Σε ό,τι αφορά τα νεότερα μνημεία, ο χαρακτηρισμός γίνεται από τον υπουργό Πολιτισμού σύμφωνα με τον Ν. 3028/2002 και αφορά πολιτιστικά αγαθά μεταγενέστερα του 1830 που έχουν ιδιαίτερη πολεοδομική, κοινωνική, εθνολογική, λαογραφική, τεχνική, βιομηχανική ή εν γένει ιστορική, καλλιτεχνική ή επιστημονική σημασία. **Η διατύπωση είναι ευρύτατη και μπορεί να αφορά κτίρια, οικόπεδα και οποιαδήποτε ανθρώπινη ή φυσική κατασκευή.** Ταυτόχρονα, κατά την UNESCO στην καλλιτεχνική - πολιτιστική κληρονομιά υπάγονται: *Μνημεία: Έργα αρχιτεκτονικής, κατασκευές αρχαιολογικής φύσεως, σπήλαια, με ξεχωριστή ιστορική, επιστημονική ή καλλιτεχνική αξία. Ομάδες κτιρίων ενωμένων ή μη, με καλή αρχιτεκτονική, ομοιογένεια ή θέση στο τοπίο με ξεχωριστή ιστορική, επιστημονική ή καλλιτεχνική αξία. Γήπεδα, έργα της φύσης και του ανθρώπου, αρχαιολογικοί χώροι κ.λπ. με ξεχωριστή ιστορική, αισθητική, εθνολογική ή ανθρωπολογική αξία (Εφημερίδα Καθημερινή, ένθετο Real Estate/ Χαραλάμπος Χαραλαμπίδης, Ορκωτός Εκτιμητής, Πρόεδρος ΕΛ.Ι.Ε. Ελληνικό Ινστιτούτο Εκτιμητικής)*

Στο επίσημο αυτό νομοθετικό πλαίσιο υπάγεται η παρούσα μελέτη, η οποία έχει επιλέξει με επιστημονικά κριτήρια στο πεδίο της ιστορικής τεκμηρίωσης τις δημοσιευμένες πηγές σε παραδοσιακή, αλλά και ψηφιακή μορφή που συμβάλλουν στην επιμορφωτική, πολιτισμική ξενάγηση στον Όλυμπο και απευθύνεται σε νέους χρήστες του δικτύου τόσο σε ενήλικες γηγενείς, αλλά και επισκέπτες.

2.1 Ιστορική Χρονογραμμή και Όλυμπος

Προϊστορία	Αρχαιότητα	Βυζάντιο	Οθωμανικά	Νεότερα
Εποχή του Λίθου	Γεωμετρική Περίοδος	Πρώιμη Βυζαντινή Περίοδος	Οθωμανική Περίοδος	Η Συγκρότηση του Ελληνικού κράτους
	Αρχαϊκή Περίοδος	Μέση Βυζαντινή Περίοδος		Η Επέκταση του Ελληνικού κράτους
	Κλασική Περίοδος	Ύστερη Βυζαντινή Περίοδος		Η Ελλάδα του Μεσοπολέμου & του Β' Παγκοσμίου
Εποχή του Χαλκού	Ελληνιστική Περίοδος			

	Ρωμαϊκή Περίοδος			Πολέμου Η Σύγχρονη Ελλάδα	
400.000/350.000	1050	324μ.Χ	1453	1821	2000

3 Όλυμπος – Φυσικό Περιβάλλον

Σύντομη Περιγραφή

Ο Όλυμπος αποτελεί την πρώτη περιοχή για την οποία εφαρμόστηκε ειδικό καθεστώς προστασίας στην χώρα μας με την κήρυξή του ως Εθνικού Δρυμού το 1938.

Σκοπός της κήρυξης αυτής ήταν «...η διατήρηση στο διηνεκές του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής, δηλαδή της άγριας χλωρίδας, της πανίδας και του φυσικού τοπίου, καθώς και των πολιτιστικών και άλλων αξιών της...». Ακόμα, η ανακήρυξη του Δρυμού έγινε με σκοπό την ενίσχυση της επιστημονικής έρευνας παράλληλα με την περιβαλλοντική εκπαίδευση του κοινού και την ανάπτυξη του τουρισμού στην ευρύτερη περιοχή.

Με ειδική νομοθεσία έχει απαγορευτεί κάθε είδους εκμετάλλευση στην ανατολική πλευρά του βουνού σε έκταση 40.000 στρεμμάτων περίπου που αντιπροσωπεύει τον πυρήνα του Δρυμού. Μια ευρύτερη περιοχή γύρω από τον πυρήνα, χαρακτηρίστηκε «περιφερειακή ζώνη του Δρυμού», ώστε η διαχείριση και εκμετάλλευσή της να γίνεται έτσι ώστε να μην επηρεάζει αρνητικά την προστασία του πυρήνα.

Το 1981 η UNESCO ανακήρυξε τον Όλυμπο «Διατηρητέο Οικοσύστημα της Παγκόσμιας Βιόσφαιρας». Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έχει συμπεριλάβει τον Όλυμπο στις «Σημαντικές για την Ορνιθοπανίδα Περιοχές της Ευρωπαϊκής Κοινότητας».

Το 1985, ορίζεται ως Αρχαιολογικός και Ιστορικός Τόπος. Απόφαση ΥΠ.ΠΟΦΕΚ 248/Α/1938. Ανήκει στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο NATURA 2000 : «Ζώνη Ειδικής Προστασίας» για την ορνιθοπανίδα και «Ειδική Ζώνης Διατήρησης», («Όρος Όλυμπος» κωδικό GR 1250001, οδηγίες 79/409/ΕΟΚ και 92/43/ΕΟΚ). Επίσημα στοιχεία εντοπίζονται στον ΦΟΡΕΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΡΥΜΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ.

Διοικητικά ανήκει σε 2 περιφέρειες: Κεντρικής Μακεδονίας και Θεσσαλίας

σε 2 νομούς: Πιερίας και Λάρισας

σε 3 δήμους: Δίου – Ολύμπου, Κατερίνης και Ελασσόνας

Πλούσιο υλικό και πληροφορίες, έχουμε εντοπίσει στο εκπαιδευτικό, ψηφιακό, πολυτροπικό κείμενο, με ρεαλιστικές φωτογραφίες, διαγράμματα και χάρτες, της Θ. Νασοπούλου (2013), ξεναγού εθνικών δρυμών και υγροτόπων.

<http://www.grde.eu/files/litochoro/nasopoulou.pdf>

Τον Όλυμπο και τα Πιέρια Όρη διασχίζει το Ευρωπαϊκό Ορειβατικό Μονοπάτι E4. Το E4 ξεκινά από τα Πυρηναία Όρη και διασχίζοντας τα βουνά της Ευρώπης, καταλήγει στη

χώρα μας. Το Ε4 κινείται δυτικά από το Λιτόχωρο προς τις κορυφές, μέσα από το φαράγγι του Ενιπέα. Εκτός από το Ευρωπαϊκό Μονοπάτι Ε4, στην περιοχή του Ολύμπου καταγράφεται και το εθνικό μονοπάτι Ο2, το οποίο συνδέει τον Όλυμπο με το Πήλιο. Έχει αφετηρία το Ευρωπαϊκό μονοπάτι Ε4 στον Όλυμπο. Διέρχεται από την Καρυά, κατευθύνεται στον Κάτω Όλυμπο περνώντας από την Καλλιπεύκη και τη Ραψάνη, μπαίνει στην κοιλάδα των Τεμπών και από εκεί περνά στον Κίσσαβο.

Πέρα από την ορειβάσια και την πεζοπορία, στην περιοχή του Ολύμπου, μπορεί κανείς να λάβει μέρος σε πλήθος δραστηριοτήτων. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις δραστηριότητες αεραθλητισμού στην περιοχή. Η θέση «Τουρτοφωλιά», λίγα χιλιόμετρα έξω από τον οικισμό Καλύβια του Δήμου Ολύμπου και σε υψόμετρο 1.100 μ. υπάρχει πίστα απογείωσης ανεμόπτερου και αλεξίπτωτου πλαγιάς. Στο παρελθόν πραγματοποιήθηκαν αγώνες πανελλήνιοι αλλά και παγκόσμιοι.

Πρόκειται για έναν οργανωμένο χώρο, που διαθέτει πολύ καλή πίστα απογείωσης -6 χιλιόμετρα χωματόδρομου από το χωριό- για αλεξίπτωτα πλαγιάς και αιωρόπτερα στη θέση Τουρτοφωλιά και χώρο προσγείωσης με πολλές εναλλακτικές δυνατότητες.

Περιγραφή

Οι Ελληνικές οροσειρές που ανήκουν στο Διναρικό κλάδο του Αλπικού συστήματος αλύσεων ορέων, υποδιαιρούνται σε γεωτεκτονικές ζώνες η κάθε μία από τις οποίες συνίσταται από ορισμένη στρωματογραφική διαδοχή των ιζημάτων της, από τους ιδιαίτερους λιθολογικούς χαρακτήρες της και από την ιδιαίτερη τεκτονική της συμπεριφορά, στοιχεία γενικά που εξαρτώνται από την παλαιογεωγραφική της θέση. Οι Ελληνικές γεωτεκτονικές ζώνες, οι οποίες συνηθίστηκε να λέγονται απλά "Ελληνίδες ζώνες", είναι από τα Ανατολικά προς τα Δυτικά οι εξής:

- 1) Η μάζα της Ροδόπης
- 2) Η Σερβομακεδονική μάζα
- 3) Η Περιροδοπική ζώνη
- 4) Η ζώνη Παιονίας
- 5) Η ζώνη Πάικου
- 6) Η ζώνη Αλμωπίας
- 7) Η Πελαγονική ζώνη
- 8) Η Αττικοκυκλαδική ζώνη
- 9) Η Υποπελαγονική ζώνη ή ζώνη Ανατολικής Ελλάδας
- 10) Η ζώνη Παρνασσού-Γκιώνας
- 11) Η ζώνη Ωλονού-Πίνδου
- 12) Η ζώνη Γαβρόβου-Τρίπολης
- 13) Η Αδριατικοϊόνιος ζώνη
- 14) Η ζώνη Παξών ή Προαπουλία

Οι τρεις αυτές ζώνες είναι περισσότερο γνωστές με το κοινό όνομα ζώνη Αξιού.

Εκτός από τις παραπάνω δεκατέσσερις ζώνες, αναφέρονται ακόμη σαν διακριτές γεωτεκτονικές μονάδες η Ενότητα "Ταλέα όρη - πλακώδεις ασβεστόλιθοι" που μάλλον ανήκει στην Αδριατικοϊόνιο ζώνη, καθώς και η Ενότητα Βοιωτίας, που πιθανόν είναι τμήμα της Υποπελαγονικής ζώνης. Από τις γεωτεκτονικές ζώνες της Ελλάδας οι μάζες Ροδόπης και Σερβομακεδονικής θεωρούνται ότι αποτελούν την "Ελληνική Ενδοχώρα", οι ζώνες Περιροδοπική, Παιονίας, Πάικου, Αλμωπίας, Πελαγονική, Αττικοκυκλαδική και Υποπελαγονική ονομάζονται "Εσωτερικές Ελληνίδες" και οι ζώνες Παρνασσού-Γκιώνας, Ωλονού-Πίνδου, Γαβρόβου-Τρίπολης, Αδριατικοϊόνιος και Παξών ονομάζονται "Εξωτερικές Ελληνίδες".

Παλαιοντολογική μελέτη σημαίνει την χαρτογράφηση στρωμάτων και απολιθωμάτων (χλωρίδας και πανίδας) πολλά εκατομ. χρόνια πριν και έτσι συναρτάται το παρελθόν με το παρόν μέσω των απολιθωμάτων (λείψανα οργανισμών) από πρότερη γεωλογική περίοδο (www.speleologicalsociety.gr).

Ο Όλυμπος συντηρεί την ιστορική μνήμη ως σύμβολο και μνημείο του Ελληνισμού, αλλά συγχρόνως παραμένει και φυσικό μνημείο της ανθρωπότητας με παγκόσμια ακτινοβολία, πέρα από τον περιηγητικό και ορειβατικό κόσμο. Από το 1927 οργανώθηκαν στην Ελλάδα τα πρώτα ορειβατικά σωματεία και στη συνέχεια κατακτήθηκαν σχεδόν όλες οι κορυφές του Ολύμπου και δημιουργήθηκαν καταφύγια. Στην κορυφή του Αγίου Αντωνίου (2815 μ.) λειτουργεί από το 1962 το Επιστημονικό Κέντρο Ολύμπου του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Για τον χαρακτηρισμό του σε Εθνικό Δρυμό Ολύμπου (1938) παραπέμπουμε στις έγκυρες πληροφορίες από το Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας http://www.ekby.gr/ekby/el/EKBY_PP_el.html

Η πολύπλοκη γεωλογική ιστορία της περιοχής καταφαίνεται από την μορφολογία του Εθνικού Δρυμού και όλου του Ολύμπου: χαρακτηριστικό είναι οι βαθιές χαράδρες και οι δεκάδες ομαλές κορυφές, αρκετές από τις οποίες με υψόμετρο πάνω από 2.000m, όπως ο Άγιος Αντώνιος (2.815m), ο Καλόγερος (2.700m), η Τούμπα (2.801m) και ο Προφήτης Ηλίας (2.803m). Ωστόσο, οι κεντρικές, σχεδόν κάθετες βραχώδεις κορυφές είναι αυτές που εντυπωσιάζουν τον επισκέπτη, στο ύψος του Λιτόχωρου, όπου το ανάγλυφο του βουνού διαγράφει στον ορίζοντα ένα εμφανές «V» ανάμεσα σε δύο σχεδόν ισοϋψείς κορυφές: Στο αριστερό σκέλος είναι η ψηλότερη κορυφή της Ελλάδας, ο Μύτικας («Πάνθεον» - 2.918m) ενώ στο δεξιό, το Στεφάνι, («Θρόνος Διός» – 2.909m) συνιστά την πιο εντυπωσιακή και απόκρημνη κορυφή του Ολύμπου, με τα τελευταία 200m, που υψώνονται κατακόρυφα, να είναι τα πιο απαιτητικά στην ανάβαση.

Νοτιότερα, το Σκολιό (2η σε ύψος κορυφή με 2.912m), ολοκληρώνει ένα τόξο περίπου 200 μοιρών, με τις ορθοπλαγιές να σχηματίζουν στη δυτική πλευρά ως τείχος μια εντυπωσιακή βαραθρώδη αμφιθεατρική κοιλάτητα βάθους 700m και περιφέρειας

1.000m: τα «Μεγάλα Καζάνια». Στην ανατολική πλευρά των ψηλών κορυφών, οι απότομες πλαγιές τους σχηματίζουν παράλληλες ζωνοειδείς πτυχώσεις, τα «Ζωνάρια». Από εκεί, ακόμα στενότερες και απότομες χαρακώσεις, τα «Λούκια» οδηγούν στην κορυφή. Στη βόρεια πλευρά, ανάμεσα στο Στεφάνι και τον Προφήτη Ηλία, εκτείνεται το «Οροπέδιο των Μουσών» στα 2.550m ενώ νοτιότερα, στο κέντρο σχεδόν του ορεινού όγκου, συναντάμε το εκτεταμένο αλπικό λιβάδι της Μπάρας σε υψόμετρο 2.350m (<http://www.meteoclub.gr/themata/taksidevontas/2076-olympus-mia-ksexoristi-empeiria>).

Πληροφορίες

Το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων (ΕΚΒΥ) έχει τις ρίζες του στο Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας. Ιδρύθηκε, ως παράρτημα του Μουσείου με έδρα τη Θέρμη του Νομού Θεσσαλονίκης, το 1991, με χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Παγκόσμιου Ταμείου για τη Φύση, ύστερα από πρόταση του ελληνικού κράτους. Από το 1937, η Ελλάδα άρχισε να αναγνωρίζει περιοχές με ειδικό οικολογικό ενδιαφέρον (δάση, υγροτόπους κτλ.) και να τις θέτει υπό καθεστώς προστασίας. Η προσέγγιση που ακολουθήθηκε στα πρώτα στάδια του θεσμού των προστατευόμενων περιοχών ήταν η απόλυτη προστασία φυσικών περιοχών και ο αποκλεισμός των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Στην πορεία, η προσέγγιση αυτή εγκαταλείπεται και δίνει τη θέση της στην αντίληψη της ενσωμάτωσης της προστατευόμενης περιοχής στον περιβάλλοντα χώρο και της στενής σύνδεσης της προστασίας με την αιτιολογική χρήση των φυσικών πόρων. Στην Ελλάδα φυσικές περιοχές αναγνωρίζονται ως προστατευόμενες είτε μέσω του χαρακτηρισμού με βάση την ισχύουσα εθνική νομοθεσία, είτε με την κατοχύρωσή τους στο πλαίσιο διεθνών συμβάσεων τις οποίες έχει κυρώσει η χώρα και διεθνών ή Ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών. Περαιτέρω, οι περιοχές του Δικτύου Natura 2000, αποτελούν περιοχές διατήρησης τύπων οικοτόπων και ειδών Κοινοτικού ενδιαφέροντος. Σε πολλές περιπτώσεις παρατηρείται αλληλεπικάλυψη μεταξύ των προστατευόμενων περιοχών σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Σε ό,τι αφορά την εθνική νομοθεσία, η κήρυξη των προστατευόμενων περιοχών στις διάφορες κατηγορίες προστασίας βασίστηκε, έως το 1986, σε διατάξεις κυρίως του Δασικού Κώδικα. Οι Εθνικοί Δρυμοί, τα Αισθητικά Δάση και τα Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης προβλέπονται από τον Ν. 996/1971 που αποτελεί μέρος του Ν. 86/1969 «Περί Δασικού Κώδικος». Τα Καταφύγια Άγριας Ζωής, οι Ελεγχόμενες Κυνηγετικές Περιοχές και τα Εκτροφεία Θηραμάτων προβλέπονται από τον Ν. 177/75, όπως αυτός τροποποιήθηκε από τον Ν. 2637/1998. Με τον Νόμο Πλαίσιο για το Περιβάλλον (Ν. 1650/86), ορίζονται πέντε κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών: περιοχή απόλυτης προστασίας της φύσης, περιοχή προστασίας της φύσης, εθνικό πάρκο, προστατευόμενος φυσικός σχηματισμός και προστατευόμενο τοπίο, περιοχή οικοανάπτυξης.

Στο Μουσείο Γεωλογικής Ιστορίας Ολύμπου παρουσιάζεται η εξέλιξη του Ολύμπου μέσα στο γεωλογικό χρόνο. Στην έκθεση του Μουσείου περιλαμβάνονται ορυκτά και

πετρώματα του Ολύμπου, όπως και απολιθώματα από την ευρύτερη περιοχή, που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την εξέλιξη της πανίδας και της χλωρίδας. Στο Μουσείο ο επισκέπτης βλέπει και μαθαίνει από κοντά πως οι παγετώνες επηρέασαν τον Όλυμπο, πως διαβρώνεται και πως δημιουργούνται τα σπήλαια στο εσωτερικό του. Έχουν εντοπιστεί περισσότερα από 1.700 φυτικά είδη, πολλά από τα οποία είναι σπάνια και 26 είναι ενδημικά. Επίσης, πλούσια πανίδα με πολλά είδη θηλαστικών, ερπετών, αμφίβιων και εντόμων. Ο Όλυμπος ως ορεινός όγκος της Θεσσαλίας και της Μακεδονίας απλώνεται στις περιφέρειες Λάρισας και Πιερίας, με κορυφή 2.918 μ. (Μύτικας), την υψηλότερη της χώρας. Άλλες κορυφές με μεγάλο υψόμετρο είναι οι εξής: 2.911 μ. (Σκολειό), 2.909 μ. (Στεφάνι ή Θρόνος του Δία), 2.866 μ. (Σκάλα), 2.817 μ. (Άγιος Αντώνιος), και περισσότερες από δέκα άνω των 2.000 μ. και δεκάδες άνω των 1.500 μ.

Παλαιοντολογική Περιγραφή

«Ο Όλυμπος, συμπαγές, σχετικά μικρό σε έκταση (600 τετραγωνικά χιλιόμετρα) πολύκορφο και βραχώδες βουνό με σχεδόν κυκλικό σχήμα. Η ηλικία των κυρίως πετρωμάτων υπολογίζεται στα 208.000.000 χρόνια, όταν το μεγαλύτερο τμήμα της Ελλάδας -και της Μεσογείου- βρισκόταν στον πυθμένα μιας ρηχής θάλασσας, όπου αποτέθηκαν τα κύρια υλικά, από τα οποία αργότερα σχηματίστηκαν τα σημερινά πετρώματα. Τα γεωλογικά γεγονότα που ακολούθησαν, προκάλεσαν την ανάδυση όλης της περιοχής και τον βυθό της Θάλασσας. Πριν από 1.000.000 χρόνια οι παγετώνες κάλυψαν τον Όλυμπο και δημιούργησαν τα πλατώματα και τα κοιλάματα του βουνού. Με την άνοδο της θερμοκρασίας, που ακολούθησε οι πάγοι έλιωσαν και οι χείμαρροι που δημιουργήθηκαν παρέσυραν μεγάλες ποσότητες θρυμματισμένων πετρωμάτων στα χαμηλότερα σημεία σχηματίζοντας τα αλλουβιακά ριπίδια που απλώνονται σ' ολόκληρη την περιοχή από τους πρόποδες του βουνού μέχρι την θάλασσα» (http://olympusmuseum.gr/?page_id=21).

Ο Όλυμπος είναι ένα από τα νεότερα ελληνικά βουνά. Η πτύχωση των πετρωμάτων του, η ρηγμάτωση και η ανύψωσή του, υπολογίζεται ότι άρχισε κατά το Ηώκαινο και κορυφώθηκε την περίοδο Ολιγοκαίνου-Μειοκαίνου. Στα τέλη του Πλειοκαίνου, ύστερα από μια περίοδο τεκτονικής ηρεμίας, νέες τεκτονικές διεργασίες προκάλεσαν νέο κύκλο διάβρωσης με τον σχηματισμό των μεγάλων χαραδρών. Κατά το Πλειστόκαινο, παγετώνες κάλυψαν το κεντρικό ορεινό ανάγλυφο του συγκροτήματος του Ολύμπου και δημιούργησαν τις παγετώδεις μορφές και αποθέσεις που προσδιορίζουν τη χαρακτηριστική μορφολογία στο βουνό.

Η πλούσια χλωρίδα και άγρια πανίδα της περιοχής τις κατατάσσει ανάμεσα στις σημαντικότερες προστατευόμενες περιοχές στον ευρωπαϊκό χώρο. περισσότερα από 1700 είδη φυτών έχουν εντοπιστεί στην περιοχή του, 26 από τα οποία είναι ενδημικά.

Αναλυτικότερα παλαιοντολογικά Ολύμπου

«...το μαύρο μου το καύκαλο βαθιά να μου το θάψεις

στου Ολύμπου την πιο ψηλή κι απάτητη κορφούλα...»

Παραδοσιακό δημοτικό τραγούδι

Πριν 200.000.000 χρόνια περίπου το μεγαλύτερο τμήμα της Ελλάδας -και της Μεσογείου- βρισκόταν στον πυθμένα μιας ρηχής θάλασσας, όπου αποτέθηκαν τα κύρια υλικά, από τα οποία αργότερα σχηματίστηκαν τα σημερινά πετρώματα. Τα γεωλογικά γεγονότα που ακολούθησαν, προκάλεσαν την ανάδυση όλης της περιοχής και τον βυθό της Θάλασσας. Πριν από 500.000 χρόνια οι παγετώνες κάλυψαν τον Όλυμπο και δημιούργησαν τα πλατώματα και τα κοιλάματα του βουνού. Με την άνοδο της θερμοκρασίας που ακολούθησε οι πάγοι έλιωσαν, και οι χείμαρροι που δημιουργήθηκαν παρέσυραν μεγάλες ποσότητες θρυμματισμένων πετρωμάτων στα χαμηλότερα σημεία σχηματίζοντας τα αλλουβιακά ριπίδια που απλώνονται σ' ολόκληρη την περιοχή από τους πρόποδες του βουνού μέχρι την θάλασσα.

Τα οικοσυστήματα του Ολύμπου αποτελούν ένα μνημείο της φύσης γι' αυτό και προστατεύονται από τις ανθρώπινες επεμβάσεις, όπως το παράνομο κυνήγι, οι πυρκαγιές, τα σκουπίδια και οι εκχερσώσεις. Η ανάπτυξη ήπιων δραστηριοτήτων όπως η πεζοπορία, η ορειβασία και η περιβαλλοντική εκπαίδευση έχουν επιλεγεί για την ορθή διαχείριση και την προστασία του πλούτου του.

Στη γεωλογική κατασκευή του Ολύμπου, που ανήκει στην γεωτεκτονική Πελαγονική ζώνη, εντοπίζονται τα πετρώματα: *κρυσταλλοπαγείς σχιστόλιθοι (γνεύσιοι, μάρμαρα κ.α.), μεσοζωϊκά πετρώματα (ασβεστόλιθοι κ.α.), πετρώματα της σαρματίου βαθμίδας της μειόκαινης υποδιάπλασης και πλειστοκαινικά κροκαλοπαγή και ολόκαινα αποθέματα.*

Η πολύπλοκη γεωλογική ιστορία της περιοχής καταφαίνεται και από την μορφολογία του Εθνικού Δρυμού και όλου του Ολύμπου: χαρακτηριστικό του είναι οι βαθιές χαράδρες και οι δεκάδες ομαλές κορυφές, αρκετές από τις οποίες με υψόμετρο πάνω από 2.000m, όπως ο Άγιος Αντώνιος (2.815m), ο Καλόγερος (2.700m), η Τούμπα (2.801m) και ο Προφήτης Ηλίας (2.803m). Ωστόσο, οι κεντρικές, σχεδόν κάθετες βραχώδεις κορυφές είναι αυτές που εντυπωσιάζουν στο ύψος του Λιτόχωρου, όπου το ανάγλυφο του βουνού διαγράφει στον ορίζοντα ένα εμφανές «V» ανάμεσα σε δύο σχεδόν ισοϋψείς κορυφές: στο αριστερό σκέλος είναι η ψηλότερη κορυφή της Ελλάδας, ο Μύτικας («Πάνθεον» - 2.918m), ενώ στο δεξιό, το Στεφάνι, («Θρόνος Διός» - 2.909m) συνιστά την πιο απόκρημνη κορυφή του Ολύμπου, με τα τελευταία 200m, που υψώνονται κατακόρυφα, να είναι τα πιο απαιτητικά στην ανάβαση. Νοτιότερα, το Σκολιό (2η σε ύψος κορυφή με 2.912m), ολοκληρώνει ένα τόξο περίπου 200 μοιρών, με τις ορθοπλαγιές να σχηματίζουν στη δυτική πλευρά μια εντυπωσιακή βαραθρώδη αμφιθεατρική κοιλάτητα βάθους 700m και περιφέρειας 1.000m: τα «Μεγάλα Καζάνια». Στην ανατολική πλευρά των ψηλών κορυφών, οι απότομες πλαγιές σχηματίζουν παράλληλες ζωνοειδείς πτυχώσεις, τα «Ζωνάρια». Από εκεί, ακόμα στενότερες και απότομες χαρακώσεις, τα «Λούκια» οδηγούν στην κορυφή. Στη βόρεια πλευρά, ανάμεσα στο Στεφάνι και τον Προφήτη Ηλία, εκτείνεται το «Οροπέδιο των Μουσών»

στα 2.550m, ενώ νοτιότερα, στο κέντρο σχεδόν του ορεινού όγκου, συναντάμε το εκτεταμένο αλπικό λιβάδι της Μπάρας σε υψόμετρο 2.350m.

Οι πολλές χαράδρες και ρεματιές δίνουν στον Όλυμπο μια εικόνα σπάνιας ομορφιάς. Χαρακτηριστικότερες χαράδρες αυτή του Μαυρόλογγου-Ενιπέα (14km) και του Μαυρατζά-Σπαρμού (13km) που ενώνονται σχεδόν στη θέση Μπάρα και «κόβουν» τον ορεινό όγκο σε δύο ελλειψοειδή τμήματα. Στους νότιους πρόποδες, η μεγάλη ρεματιά της Ζιλιάνας, μήκους 13km αποτελεί φυσικό σύνορο που χωρίζει το βουνό από τον Κάτω Όλυμπο. Επίσης υπάρχουν αρκετά βάραθρα καθώς και μια σειρά από σπήλαια, πολλά από τα οποία μένουν ακόμα ανεξερεύνητα.

Η φύση και η διάταξη των πετρωμάτων σε συνδυασμό με το κλίμα ευνοούν την εμφάνιση πολλών πηγών, κυρίως κάτω από τα 2.000m, μικρών εποχιακών λιμνών και χειμάρρων, και ενός μικρού ποταμού, του Ενιπέα, που οι πηγές του βρίσκονται στη θέση Πριόνια και οι εκβολές του στο Αιγαίο.

Σε γενικές γραμμές το κλίμα στον Όλυμπο μπορεί να χαρακτηριστεί μεσογειακού τύπου με ηπειρωτική επίδραση. Οι κατά τόπους διαφοροποιήσεις που παρουσιάζονται, είναι αποτέλεσμα της επίδρασης της θάλασσας και του έντονου ανάγλυφου της περιοχής. Στις χαμηλότερες περιοχές (Λιτόχωρο και πρόποδες) το κλίμα είναι τυπικά μεσογειακό, δηλαδή θερμό και ξηρό το καλοκαίρι – υγρό και ψυχρό τον χειμώνα. Στις υψηλότερες περιοχές είναι πιο υγρό και πιο τραχύ, με εντονότερα φαινόμενα: σ' αυτές τις περιοχές πέφτει συχνά χιόνι όλο το χειμώνα, ενώ η βροχή και το χιόνι είναι συνηθισμένα φαινόμενα και το καλοκαίρι. Η θερμοκρασία κυμαίνεται το χειμώνα από -10°C μέχρι 20°C και το καλοκαίρι γενικά από 0°C μέχρι 20°C, ενώ οι άνεμοι είναι σχεδόν καθημερινό φαινόμενο. Σε γενικές γραμμές, κάθε 200m υψόμετρου η θερμοκρασία πέφτει κατά 1°C. Όσο ανεβαίνει το υψόμετρο, τα φαινόμενα γίνονται εντονότερα και οι διακυμάνσεις στη θερμοκρασία και την υγρασία συχνά απότομες. Οι παραθαλάσσιες βορειανατολικές πλευρές του Ολύμπου δέχονται περισσότερες βροχές από τις ηπειρωτικές νοτιοδυτικές, με αποτέλεσμα σαφή διαφορά στη βλάστηση, που είναι πλουσιότερη στις πρώτες.

Ο πιο θερμός μήνας είναι ο Αύγουστος, ενώ ο πιο ψυχρός ο Φεβρουάριος. Η ψηλότερη ζώνη του βουνού, πάνω από τα 2.000μέτρα, καλύπτεται από χιόνια για επτά περίπου μήνες (Σεπτέμβριο - Μάιο). Σε ορισμένα σημεία οι άνεμοι συγκεντρώνουν χιόνι πάχους 8-10 μέτρων (ανεμοσούρια), ενώ σε μερικές βαθιές χαράδρες το χιόνι διατηρείται σε όλη τη διάρκεια του έτους (αιώνιο χιόνι). Για την αλπική αυτή περιοχή του Ολύμπου έγιναν μετρήσεις τη δεκαετία του 1960 από το πρώτο ορεινό μετεωροσκοπείο στην Ελλάδα, που λειτούργησε στην κορυφή Άγιος Αντώνιος (2.815m), παρέχοντας μια σειρά από ενδιαφέροντα στοιχεία για το κλίμα του βουνού. Η μέση θερμοκρασία είναι -5°C το χειμώνα και 10°C το καλοκαίρι. Τα μέσα ετήσια βροχομετρικά ύψη κυμαίνονται από 149εκατοστά στα Πριόνια (1.100μέτρα) έως 170εκατοστά στον Άγιο Αντώνιο, από τα οποία τα μισά περίπου είναι καλοκαιρινές βροχοπτώσεις-χαλαζοπτώσεις και τα υπόλοιπα χειμερινές χιονοπτώσεις. Μέσα στην ίδια ημέρα ο καιρός μπορεί να αλλάξει αρκετές φορές. Τους καλοκαιρινούς μήνες οι βροχοπτώσεις είναι πολύ συχνές και συνήθως εκδηλώνονται ως απογευματινές καταιγίδες, που αρκετές φορές

συνοδεύονται από χαλαζόπτωση και ισχυρούς ανέμους

Για την μελέτη του κλίματος του Ολύμπου, στην κορυφή Άγιος Αντώνιος (2.817 μ.), κατασκευάστηκε το 1961 και λειτούργησε για 18 χρόνια, ένας μετεωρολογικός σταθμός του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης. Χαρακτηριστικό του κλίματος είναι το γεγονός ότι δεν μπορεί να περιγραφεί γενικά, αφού έχουν παρατηρηθεί διαφορές έως και 10 βαθμών Κελσίου σε απόσταση 10 μέτρων (γιατί ρόλο στην διαμόρφωση του κλίματος παίζει η εποχή, η ώρα, ακόμα και η θέση του Ήλιου). Στα χαμηλά υψόμετρα συνήθως το κλίμα είναι μεσογειακό με βροχερούς χειμώνες και ξηρά καλοκαίρια. Στη μέση ορεινή ζώνη ο χειμώνας γίνεται βαρύτερος αφού κάνουν την εμφάνισή τους οι χιονοπτώσεις. Στις κορυφές του βουνού κυριαρχούν τα χιόνια, ενώ την άνοιξη και το καλοκαίρι οι μικρές βροχοπτώσεις αλλά και οι καταιγίδες που συνοδεύονται από κεραυνούς είναι συχνές. Από το συγκεκριμένο γεγονός έλαβε τα προσωνύμιά του ο Δίας, Νεφεληρεγέτης, Βρονταίος.

Από τους πρόποδες του Ολύμπου, συναντάμε κυρίως χαμηλούς θάμνους με χαρακτηριστικότερο όλων το θυμάρι. Λίγο πιο ψηλά, στα 300 - 700μ. συναντάμε τη δεύτερη ζώνη βλάστησης, τη λεγόμενη "μακία" η οποία αποτελείται κυρίως από πουρνάρια, κουμαριές, βατομουριές, πλατάνια, σφενδάμια, παλιούρια, λεύκες, ιτιές και ρείκια. Φτάνοντας μέχρι τα 2000μ. διαπιστώνουμε ότι η χλωρίδα του Ολύμπου είναι κυρίως δασική. Κυριαρχεί το πεύκο (το "ρόμπολο", το πεύκο του Ολύμπου), ενώ συναντάμε μεμονωμένα άλλα είδη δέντρων όπως κρανέες, πτελεές, έλατα και οξίες. Από τα 2000μ. και πάνω η χλωρίδα είναι αλπική και την απαρτίζουν μικρότερα φυτά και λουλούδια, αφού το χιόνι κυριαρχεί εδώ τους περισσότερους μήνες το χρόνο.

Γενικά στον Όλυμπο έχουν καταγραφεί 1700 είδη φυτών, αριθμός που αποτελεί το 25% της Ελληνικής χλωρίδας, με σημαντικότερα 23 από αυτά, που ενδημούν μόνο στον Όλυμπο και πουθενά αλλού στον κόσμο. Για το λόγο αυτό επισκέπτονται το βουνό για μελέτη βοτανολόγοι απ' όλο τον κόσμο. Η πανίδα του Ολύμπου είναι επίσης πλούσια και περιλαμβάνει σημαντική ποικιλία ειδών. Στο βουνό ζουν σχεδόν όλα τα θηλαστικά των Ελληνικών δασών, λύκοι, ζαρκάδια, τσακάλια, αγριόγιδα, αγριόχοιροι, κουνάβια, λαγοί, ασβοί, σκίουροι κ.α. Απαντώνται και πολλά είδη πτηνών (πάνω από 100) όπως αετοί, γύπες, δρυοκολάπτες, γεράκια, πέρδικες, τσίχλες, κοτσύφια, αηδόνια καθώς και οι περίφημες πεταλούδες του Ολύμπου (βλ. http://www.elassona.com.gr/m_olympus/fysper.php)

Πληροφορίες

Η πολύπλοκη γεωλογική ιστορία της περιοχής φαίνεται και από την γεωμορφολογία του Ολύμπου: 52 κορυφές υψώνονται από τα 760 μ. (Παλαιάκαστρο) μέχρι τα 2.918 του Μύτικα, μεγάλες ρεματιές και βαθιές χαράδρες (Μαυράλογγος, Μακρύρρεμα, Ξεροβάκκι κ.ά.) βαθιές αμφιθεατρικές κοιλότητες (Μικρά και Μεγάλα Καζάνια, Μικρή και Μεγάλη Γούρνα, Ντρίστελα), σπήλαια και βάραθρα. Η φύση και η διάταξη των πετρωμάτων σε συνδυασμό με το κλίμα ευνοούν την εμφάνιση πολλών πηγών, κυρίως κάτω από τα 2.000 μ., μικρών εποχιακών λιμνών και χειμάρρων. Η καρστική γεωμορφολογία σημαίνει τη χημική διάλυση ασβεστολίθων από πλούσιο σε διοξείδιο του άνθρακα νερό κι εντοπίζεται στη σπηλιά του Μόρια. Η φύση των πετρωμάτων

ευνοεί τη δημιουργία καρστικών σχηματισμών, όπως είναι όλη η νότια πλευρά του Μαυρόλογγου και του Ενιπέα, η περιοχή Γκαβός, όλη η Β. ΒΑ πλευρά του βουνού, καθώς και οι χαράδρες Ζηλιάνα και Λάζη Γρίβα. Για τα σπήλαια και βάραθρα του Ολύμπου σημειώνουμε ενδεικτικά το Σπήλαιο Μεγάλων Καζανιών, που βρίσκεται σε ύψος 2550 μ., στη ΝΑ άκρη των Μεγάλων Καζανιών στη ρίζα της δυτικής ορθοπλαγιάς του Μύτικα. Την σπηλιά Μεγάλης Γούρνας, σε ύψος 2430 μ., μέσα στη Μεγάλη Γούρνα, δίπλα ακριβώς στο μονοπάτι που πηγαίνει στο Σκολιό. Το σπήλαιο Απόλλωνος, σε ύψος 1930 μ., κάτω νότια από τη θέση Ανάθεμα και πολύ κοντά στο παλιό μονοπάτι που πηγαίνει στη Σκούρτα. Τη σπηλιά Ιθακήσιου ή Άσυλο Μουσών, σε ύψος 1680 μ., στη ΒΑ πλευρά του Ολύμπου, πολύ κοντά στο μονοπάτι που πηγαίνει από Μπάρμπα για Πετρόστρουγκα ή Ανάθεμα (<http://www.hellinon.net/NeesSelides/Perikatagosis.htm>).

Από γεωλογικής άποψης η κατάταξη του Ολύμπου αποτελεί ένα ερευνητικό ανοικτό σύστημα για τους γεωλόγους, γιατί δεν συμφωνούν απολύτως οι ειδικοί για τη γεωλογική ζώνη στην οποία εντάσσεται: σύμφωνα με μια ομάδα ερευνητών, ο Όλυμπος ανήκει α) στην Πελαγονική ζώνη, ενώ για άλλους στη β) ζώνη Γάβροβου/ Τρίπολης.

Α) Όπως διαβάζουμε στο εθνικό κέντρο τεκμηρίωσης διατριβών (<http://www.ekt.gr/>) νέες δημοσιεύσεις και έρευνες, όπως «A New occurrence of granodiorite in the North Pelagonian zone - Νέα εμφάνιση γρανοδιορίτου στη Βόρεια Πελαγονική ζώνη, **Γεώργιος Χριστοφίδης, Δημοσθένης Μ. Μουντράκης**» και η «Μεταπτυχιακή Διατριβή, Μελέτη Υδρογεωλογικών συνθηκών στην λεκάνη Ποταμιάς-Ελασσόνας του Κ. Κατσίμπα, 2009»: Η Πελαγονική ζώνη στην περιοχή Ελασσόνας αποτελείται από Παλαιοζωϊκό κρυσταλλικό υπόβαθρο -Νεοπαλαιοζωϊκούς -κατωμεσοτριάδικους σχηματισμούς-Μεσοανωτριάδικά μάρμαρα-Προανακρητιδικά οφιολιθικά πετρώματα-Νεότερες αποθέσεις (νεογενή-τεταρτογενή). Στην υπό εξέταση περιοχή κατάντη των πηγών Κεφαλόβρυσου, εμφανίζονται συμπλέγματα βασικών και υπερβασικών οφιολιθικών πετρωμάτων, τα οποία συνίστανται κυρίως από σερπεντινικούς αμφιβολίτες και πρασινίτες. Τα παραπάνω πετρώματα είναι επωθημένα πάνω στην σχετικά αυτόχθονη υποκείμενη ανθρακική σειρά που αποτελείται από μάρμαρα. Οι νεογενείς αποθέσεις αποτελούνται κυρίως από ιζήματα του πλειοκαίνου υπό την μορφή λιμναίου ασβεστολίθου, μάργας, κροκαλοπαγών κ.λ.π, ενώ τα τεταρτογενή είναι κυρίως ποτάμιες αποθέσεις που διαμόρφωσαν τα πεδινά της λεκάνης και τις κοίτες των ενεργών ποταμών.

Η «λιγνιτοφόρος λεκάνη της Ελασσόνας» αποτελείται από δύο επιμέρους λεκάνες, την Βόρειο-Ανατολική ή Γαλανόβρυσης και τη Νότιο-Δυτική ή «Ποταμιάς».⇒Οι δύο λεκάνες συγκοινωνούν μεταξύ τους διαμέσου της στενής κοιλάδας του Αγιονερίου, μέσω της οποίας ρέει ο Ελασσονίτικος ποταμός, ο οποίος στη συνέχεια διασχίζει τη Δυτική λεκάνη, ενώνεται στο ύψος του Αμουρίου με τον ποταμό Βούλγαρη και

δημιουργούν τον Τιταρήσιο ο οποίος αποτελεί έναν από τους κύριους παραποτάμους του Πηνειού (Δημητρίου Δ., 1992).⇒Το γεωλογικό υπόβαθρο της λεκάνης έχει ηλικία από Παλαιοζωϊκό έως Κρητιδικό και καλύπτεται από νεογενή και τεταρτογενή ιζήματα τα οποία καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος στο εσωτερικό της λεκάνης. Γενικότερα η ευρύτερη περιοχή της Ελασσόνας, ανήκει γεωτεκτονικά στην Πελαγονική ενότητα.

Η περιοχή έχει υποστεί έντονο τεκτονισμό. Η λεκάνη έχει διαμορφωθεί ύστερα από ρηγματογενείς καταπτώσεις του υποβάθρου. Τα κυριότερα ρήγματα που έδρασαν έχουν διευθύνσεις ΒΔ-ΝΑ που συμπίπτουν με τους άξονες των κυριότερων ρηγμάτων του Θεσσαλικού χώρου. Όσον αφορά στο κλίμα ισχύει γενικά, όπως και σ' ολόκληρη τη Θεσσαλία έτσι και στη λεκάνη Ποταμιάς, εναλλαγή της ψυχρής-υγρής περιόδου και της θερμής-υγρής περιόδου. Η υγρή περίοδος αρχίζει το Σεπτέμβρη και τελειώνει τον Απρίλη. Η ξηρή διαδέχεται την υγρή με μεσολάβηση μιας μικρής μεταβατικής περιόδου. Ο θερμότερος μήνας είναι ο Ιούλιος, ενώ ο ψυχρότερος ο Ιανουάριος. Η θερμοκρασία μεταβάλλεται με το υψόμετρο και ελάχιστα με την γεωγραφική θέση. Όσον αφορά στην υδρογεωλογική συμπεριφορά των σχηματισμών οι κύριοι υδροφόροι στην «λεκάνη της Ελασσόνας» αναπτύσσονται κυρίως στους καρστικούς σχηματισμούς (κρυσταλλικοί ασβεστόλιθοι και μάρμαρα) και στις αλλουβιακές προσχώσεις (άμμοι, χάλικες, κροκάλες). Επιπλέον υδροφόροι περιορισμένης δυναμικότητας αναπτύσσονται στα τεταρτογενή και νεογενή ιζήματα. Βόρεια της κοινότητας Αμουρίου εκδηλώνονται πηγές μέσα στις προσχώσεις της λεκάνης της «Ποταμιάς». Οι παροχές των πηγών για την περίοδο 1972-2008 εκτιμώνται, από μετρήσεις του Υπ. Γεωργίας.

Η πρόταση του νέου ερευνητή είναι η εξής: Απαιτείται ένα πιο συντονισμένο ερευνητικό πρόγραμμα όσον αφορά τις υδρολογικές και υδρογεωλογικές συνθήκες της περιοχής. Είναι απαραίτητος ο προγραμματισμός μιας σειράς γεωτρήσεων με ερευνητικό χαρακτήρα, ώστε να μας δώσουν σαφή συμπεράσματα για το υδατικό δυναμικό της περιοχής. Οι σημαντικότερες προτάσεις όσον αφορά στο αναγνωριστικό αυτό στάδιο είναι οι εξής: Μέτρηση της απορροής των εισρεόντων κλάδων. Είναι απαραίτητη η τοποθέτηση ενός σταθμού μέτρησης στην είσοδο του Ελασσονίτικου στην λεκάνη. Μετρήσεις της υπόγειας εκροής στην έξοδο της λεκάνης με τα κατάλληλα μετρητικά όργανα. Πλήρης γεωφυσική έρευνα που θα δώσει το βάθος της οροφής του στεγανού υποβάθρου. Απαιτείται διερεύνηση για τις δυνατότητες του καρστικού υδροφορέα Παλαιοκάστρου-Ευαγγελισμού. Κρίνεται σκόπιμο να πραγματοποιηθεί πυκνή δειγματοληψία με σκοπό την χημική ανάλυση των υπογείων νερών για να καταλήξουμε σε ασφαλή συμπεράσματα όσον αφορά στην ποιότητά των. Απώτερος σκοπός είναι η σύνταξη ενός πλήρους υδροχημικού χάρτη.

B) Όπως υποστηρίζει ο Δ. Μουντράκης

(<http://www.geo.auth.gr/courses/ggg/ggg871y/title.htm>) σύμφωνα με τα γεωδυναμικά μοντέλα οι εξωτερικές ελληνίδες ζώνες Παξών, Αδριατικοϊόνιος και Γαβρόβου-Τρίπολης, τοποθετούνται με βεβαιότητα στην Απουλία μικροπλάκα που αποσπάστηκε από την Γκοντβάνα και θεωρούνται ότι αντιπροσωπεύουν χώρους ιζηματογένεσης ηπειρωτικού περιθωρίου με συνεχή ανθρακική κατά το πλείστον ιζηματογένεση. Κάποια διαφοροποίηση παρατηρείται μόνο στην ιζηματογένεση της Αδριατικοϊονίου ζώνης, η οποία πρώτα ονομάζονταν «το Ελληνικό Μειογεωσύγκλινο» και θεωρείται πλέον σαν μια τυπική ηπειρωτική λεκάνη που αναπτύχθηκε πάνω στην Απουλία πλάκα και έδωσε μερική πελαγική ιζηματογένεση, ενώ η ζώνη Γαβρόβου-Τρίπολης έπαιξε το ρόλο του υφαλώδους φράγματος. Από την αντίθετη πλευρά των Ελληνίδων, την ανατολική, γίνεται γενικότερα αποδεκτό, ότι η Ελληνική Ενδοχώρα (Ροδόπη και Σερβομακεδονική) με τις κρυσταλλοσχιστώδεις προαλπικές σειρές τους αντιπροσωπεύουν τμήματα του ηπειρωτικού φλοιού της Ευρασίας. Τα προβλήματα γεωτεκτονικής τοποθέτησης εντοπίζονται στις ενδιάμεσες ζώνες για τις οποίες έχουν γίνει πολλές υποθέσεις ως προς τη θέση τους στο χώρο μεταξύ των δύο ηπείρων. Τα βέβαια δεδομένα που έχουμε είναι ότι η ζώνη Αξιού και ο χώρος Πίνδου - Υποπελαγονικής αποτέλεσαν ωκεάνιες περιοχές από όπου προήλθαν οι οφειόλιθι των δύο οφειολιθικών λωρίδων ΙΡΟ και ΕΡΟ.

Είναι δυνατόν να δεχθούμε τον ωκεάνιο ρόλο για τη ζώνη Αξιού ενιαία ή και χωριστά για τις δύο ζώνες Παιονίας και Αλμωπίας με την παρεμβολή της μικρής πλατφόρμας του Πάικου στην οποία ορισμένοι ερευνητές αποδίδουν το ρόλο του νησιωτικού τόξου με έντονη ηφαιστειακή δράση στην περίοδο του Ανω Ιουρασικού. Από την άποψη της τοποθέτησης στον ευρύτερο Αλπικό γεωδυναμικό πλαίσιο οι περισσότερες απόψεις, που αναπτύχθηκαν στις προηγούμενες παραγράφους, συγκλίνουν στην ιδέα ότι συνολικά η ζώνη Αξιού ήταν ο χώρος της παλιάς Τηθύος. Για πολλά χρόνια παρέμενε αινιγματική η γεωτεκτονική τοποθέτηση της Πελαγονικής ζώνης, η οποία έχει χαρακτήρες σαφώς ηπειρωτικούς. Σύμφωνα με ορισμένες υποθέσεις ήταν τμήμα της Απουλίας μικροπλάκας που αποκόπηκε από την Γκοντβάνα, ενώ άλλες εκτιμήσεις την θεώρησαν τμήμα του Ευρασιατικού ηπειρωτικού περιθωρίου κατ' αντιστοιχία με τις μάζες Ροδόπης και Σερβομακεδονικής.

Σήμερα γενικά πιστεύεται ότι η Πελαγονική ήταν τμήμα της Κιμμερικής ηπείρου. Η εξέταση των συνθηκών προέλευσης και τοποθέτησης των οφειολίθων στα περιθώρια της Πελαγονικής ζώνης πιστοποίησε τη διττή προέλευση των οφειολίθων από δύο ωκεάνιες περιοχές Ανατολικά και Δυτικά της Πελαγονικής. Θα εξετασθεί παρακάτω με σχετική λεπτομέρεια η γεωδυναμική εξέλιξη των δύο ωκεάνιων χώρων σε σχέση με τη μάζα-ηπειρωτικό τέμαχος που τις χώριζε.

Από τη σύγκριση των γεωτεκτονικών συνθηκών του δυτικού Πελαγονικού περιθωρίου

με τις αντίστοιχες συνθήκες που παρατηρούνται στο δυτικό περιθώριο της Σερβομακεδονικής, δηλαδή στην Περιοδοπική ζώνη, διαπιστώνεται σαφής αντιστοιχία τόσο στους χαρακτήρες των σχηματισμών, όσο και στην ηλικία και την τεκτονική τους διαδοχή. Συγκεκριμένα και στις δύο περιοχές από Δυσμάς προς Ανατολάς, δηλαδή από το εξωτερικό μέρος προς το εσωτερικό, παρατηρούνται: 1) οι οφειόλιθοι και τα συνοδό αργιλοπυριτικά ιζήματα που σαν σύνολο ανήκουν στις ωκεάνιες περιοχές που βρίσκονταν σε θέση Υποπελαγονικής και Αξιού αντίστοιχα, 2) ένα Τριαδικοϊουρασικό ανθρακικό κάλυμμα ηπειρωτικού περιθωρίου, 3) μια ημιμεταμορφωμένη ιζηματογενής-κλαστική σειρά που συνοδεύεται από ηφαιστειακά υλικά ηλικίας Περμίου-Κάτω Τριαδικού, και 4) το κρυσταλλοσχιστώδες υπόβαθρο ηλικίας Κάτω Παλαιοζωικού ή και παλιότερο.

Αυτή η σαφής αντιστοιχία μεταφράζεται σε παρόμοιες παλαιογεωγραφικές συνθήκες που αντιπροσωπεύουν οι δύο περιοχές και σε ανάλογες γεωτεκτονικές εξελίξεις που ακολούθησαν. Οι παλαιογεωγραφικές συνθήκες και στις δύο περιοχές ερμηνεύθηκαν, όπως είδαμε, ως αντιπροσωπεύουσες ηπειρωτικές κατωφέρειες που αντιστοιχούσαν σε πιθανές πρωταρχικές ηπειρωτικές διαρρήξεις. Από τις παραπάνω συγκρίσεις διαπιστώθηκε ότι ταυτόχρονα ή σε παραπλήσιες χρονικά περιόδους (Περμοτριάδικό) άρχισε η προετοιμασία του ανοίγματος των δύο ωκεανών Δυτικά της Πελαγονικής και Δυτικά της Σερβομακεδονικής, επομένως εκατέρωθεν της Πελαγονικής σε θέσεις Υποπελαγονικής και Αξιού.

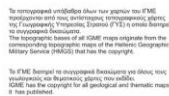
Σαν εκδήλωση του ανοίγματος των δύο ωκεανών, στο στάδιο της αρχικής ηπειρωτικής διάρρηξης - ταφρογένεσης, ερμηνεύεται και η ηφαιστειακή δράση Περμοτριάδικού στα δύο αντίστοιχα ηπειρωτικά περιθώρια. Από τα δεδομένα κανονικής και ανάλογης εξέλιξης των δύο ωκεάνιων χώρων φαίνεται ότι αυτή που βρίσκονταν Δυτικά της Πελαγονικής και κάλυπτε επομένως το χώρο των ζωνών Πίνδου - Υποπελαγονικής δεν μπορεί να ήταν ηπειρωτική λεκάνη της Απουλίας πλάκας. Κατά συνέπεια και η Πελαγονική δεν μπορεί να ήταν αδιάσπαστο όριο αυτής της πλάκας που απλώς να επηρεάσθηκε από την επώθηση των οφειολίθων από τα Ανατολικά. Αντίθετα φαίνεται πολύ πιθανό ότι η Πελαγονική ήταν κάποιο ηπειρωτικό τέμαχος που αποσπάστηκε από την Γκοντβάνα και η περιοχή Πίνδου - Υποπελαγονικής λειτούργησε αρχικά ως περιθωριακή θάλασσα. Σ' αυτό το αρχικό γεωτεκτονικό πλαίσιο είναι πιθανόν ότι οι ενόητες κρυσταλλικών μαζών της Πελαγονικής έπαιξαν το ρόλο των «Πελαγονικών νησιών» που περιβάλανε την περιθωριακή θάλασσα.

Αν συγκριθεί το παραπάνω γεωδυναμικό πλαίσιο με τις πιο νέες γεωδυναμικές θεωρίες που έχουν προταθεί για το Αλπικό σύστημα της Τηθύος, διαπιστώνεται ικανοποιητική εφαρμογή των όρων «Παλαιο-Τηθύς και Νέο-Τηθύς» στις δύο ωκεάνιες περιοχές Αξιού και Υποπελαγονικής - Πίνδου αντίστοιχα, ενώ η ενδιαμέση του ηπειρωτική μάζα της Πελαγονικής αντιπροσωπεύει τμήμα της Κιμμερικής ηπείρου που αποσπάστηκε από

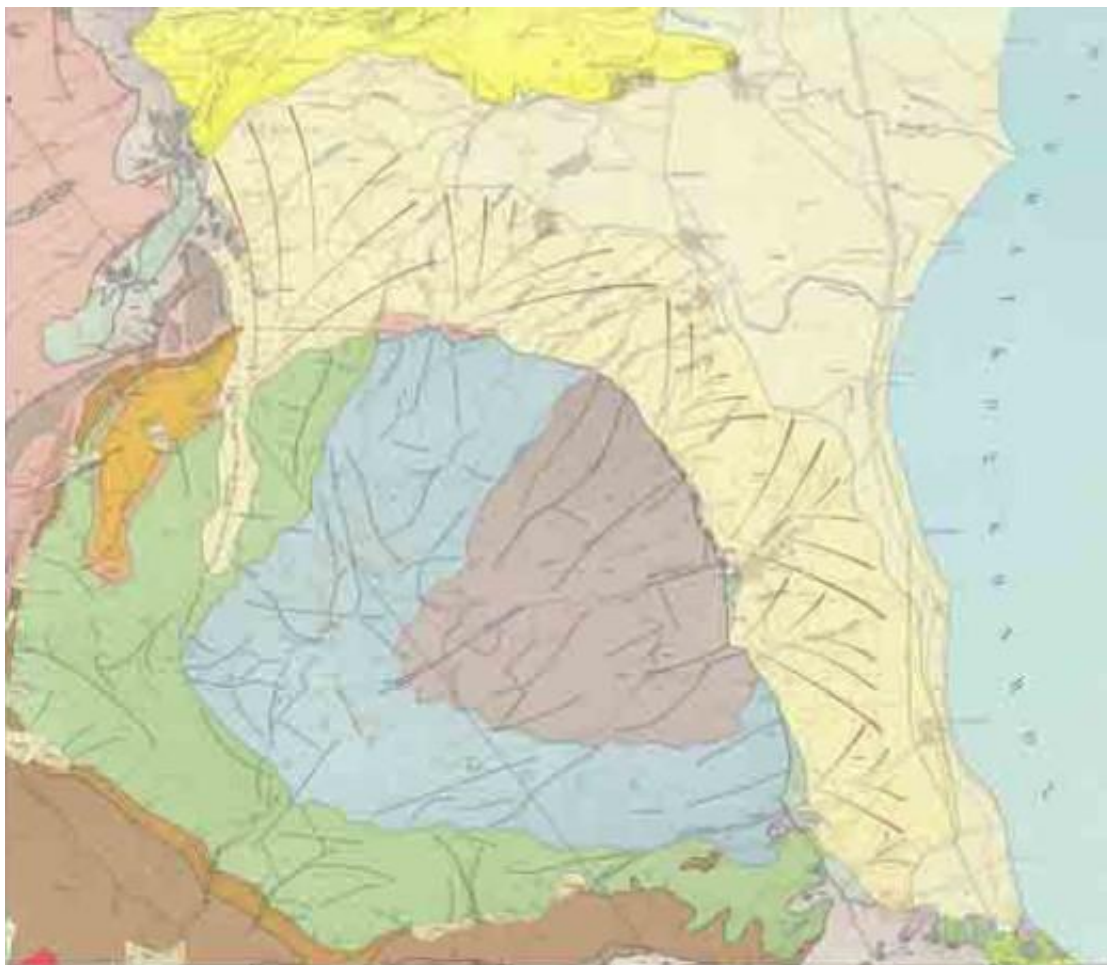
την Βόρεια Γκοντβάννα στη διάρκεια του Τριαδικού.

Από συγκρίσεις που έγιναν μεταξύ της Πελαγονικής και των αντίστοιχων περιοχών των Ανατολικών Ποντίδων της Βόρειας Τουρκίας για τις οποίες και προτάθηκαν οι νέες θεωρίες και καθορίσθηκαν ότι αντιπροσωπεύουν τμήματα της παλιάς Κιμμερικής ηπείρου, διαπιστώθηκε σαφής αναλογία και ομοιότητα ως προς την λιθοστρωματογραφία και τεκτονική δομή. Έτσι οι δύο μάζες, της Πελαγονικής ζώνης και των Ανατολικών Ποντίδων φαίνεται ότι έχουν την ίδια γεωτεκτονική προέλευση και θεωρούνται ότι αποτελούν ηπειρωτικά τεμάχια της Κιμμερικής ηπείρου.

Ο Όλυμπος αποτελείται από ανθρακική σειρά (με ηλικία συνεχόμενη ή μη), ενώ στο δυτικό τμήμα υπάρχουν επιφανειακές εκδηλώσεις γρανιτών αλλά και φλύσχη. Στα ανώτερα τμήματα του Ολύμπου επικρατούν οι παγετώδεις και περιπαγετώδεις αποθέσεις, ενώ στα χαμηλά τμήματα και περιφερειακά αυτού επικρατούν παχιές ακολουθίες κροκαλοπαγών και αλλουβιακών ριπιδίων.

Εργαστήριο Ηλεκτροακουστικής & Τηλεοπτικών Συστημάτων ΑΠΘ (<http://avlab.ee.auth.gr>)

Εικόνα 0-2 Γεωλογικός Χάρτης Ολύμπου (Ινστιτούτο Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών)

3.1 Μουσείο Γεωλογικής Ιστορίας Ολύμπου	
Γεωγραφικός Προσδιορισμός Geographical definition/ the signifier	Λεπτοκαρυά Πιερίας, Γιωργάκη Ολυμπίου 32
Πολιτισμικός Προσδιορισμός/the signified Cultural definition	Παρουσιάζεται η εξέλιξη του Ολύμπου μέσα στο γεωλογικό χρόνο
Τουριστικός Προσδιορισμός/the reference Touristic definition	Ορυκτά και πετρώματα του Ολύμπου, όπως και απολιθώματα από την ευρύτερη περιοχή, ορυκτά τα οποία αναφέρονται στο αρχαίο κείμενο «Περί Λίθων ή Λιθικά» του Ορφέα, που έζησε στα Λείβηθρα στους πρόποδες του Ολύμπου. Σε παράλληλη αίθουσα εκτίθενται καλλιτεχνικά έργα που αναφέρονται στον Όλυμπο και στον Ορφέα.

3.2 Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Ελασσόνας

Γεωγραφικός Προσδιορισμός Geographical definition/ the signifier	Βρίσκεται στην πλατεία Εθνικής Αντιστάσεως κοντά στη κεντρική γέφυρα του Ελασσονίτη ποταμού.
Πολιτισμικός Προσδιορισμός/the signified Cultural definition	Παρουσιάζει μέσα από μια μεγάλη συλλογή από απολιθώματα, πετρώματα, ταριχευμένα είδη πανίδας αλλά βότανα την φυσική και περιβαλλοντική ιστορία του Ολύμπου.
Τουριστικός Προσδιορισμός/the reference Touristic definition	Διαθέτει τρεις επισκέψιμες αίθουσες. Στην πρώτη αίθουσα, με το όνομα «Χριστιανική Αδελφότητα Ελασσόνας, Παναγία Ολυμπιώτισσα», φιλοξενείται συλλογή πλούσια σε εκθέματα ορυκτού πλούτου από όλο των ελλαδικό χώρο και το εξωτερικό, φυτά και σπάνια βότανα και ταριχευμένα είδη του ζωικού βασιλείου.

3.3 Οικισμός Κεφαλόβρυσο – Λίμνη Κεφαλόβρυσου

Γεωγραφικός Προσδιορισμός Geographical definition/ the signifier	Ο οικισμός απέχει από την Ελασσόνα 12 χλμ. και είναι χτισμένος σε υψόμετρο 250 μ.
Ιστορικός Προσδιορισμός/the signified Historical definition	Η παλαιότερη ονομασία του χωριού ήταν Μπουνάρ Μπασί, και κατοικήθηκε πρώτοι φορά από μετανάστες που έφτασαν εκεί από την Πίνδο και από τη Σεβάστεια της Μικράς Ασίας.

Τουριστικός Προσδιορισμός/the reference Touristic definition	Στην περιοχή υπάρχει λίμνη από πηγαία ύδατα (πηγή «Ζβόρος»), εμβαδού 25 στρμ. και βάθους σε πολλά σημεία 5 μ., τα νερά της οποίας χύνονται στον Βούλγαρη ποταμό, που πηγάζει από τις πλαγιές του Τίταρου, στην πορεία του ενώνεται με τον Ξηριάρη και χύνονται αμφότεροι στον Πηνειό. Στον αξιόλογο βιότοπο που συνιστούν οι παραπόταμοι του Τιταρήσιου, Ξηριάρης και Βούλγαρης, καθώς και η τεχνητή λίμνη «Μάτι Κεφαλόβρυσου», διαβιούν κεφαλόπουλα, μπριάνες, πέστροφες και καραβίδες. Στα όρια Κεφαλόβρυσου - Παλαιόκαστρου δεσπόζει σπήλαιο με σταλακτίτες, που ανακαλύφθηκε πρόσφατα και ερευνάται. Θα ήταν παράλειψη να αφήναμε έξω από την περιήγησή μας το Παλαιόκαστρο, όπου οι αρχαιολογικές έρευνες τοποθετούν περραιβική πόλη Μάλλοια, αντίπαλο των Χυρετιών, η οποία αντιστάθηκε στη ρωμαϊκή πολιτική. Τα ερείπια της Μάλλοιας βρίσκονται πάνω σε βραχώδη λόφο, όπου η κοιλάδα της Ποταμιάς ανοίγει προς τα σύνορα της περραιβικής Τρίπολης (Άζωρος, Δολίχη, Πύθιο). Τα βυζαντινά τείχη είναι χτισμένα πάνω σε ελληνιστικά θεμέλια.
--	--

4 Όλυμπος – Ιστορικό Περιβάλλον

Ιστορικός Προσδιορισμός, Μυθολογία-Αρχαιότητα-Βυζαντινοί Χρόνοι

Το φυσικό τοπίο του Ολύμπου, προκαλούσε τον θαυμασμό των αρχαίων Ελλήνων, οι οποίοι τοποθέτησαν στον Όλυμπο την κατοικία των δώδεκα θεών που λάτρευαν. Έτσι ο Όλυμπος αποτελεί σημείο ιδιαίτερης σημασίας για την ελληνική μυθολογία. Σύμφωνα με αυτήν οι δώδεκα θεοί κατοικούν στα φαράγγια, «τις πτυχές του Ολύμπου», όπως τα αποκαλεί ο Όμηρος - όπου βρίσκονται και τα παλάτια τους. Το Πάνθεον (ο σημερινός Μύτικας), είναι το σημείο συνάντησής τους. Ο θρόνος του Δία (το σημερινό Στεφάνι), φιλοξενεί αποκλειστικά τον αρχηγό των θεών. Το δωδεκάθεο συμπληρώνουν η Ήρα, η Εστία, η Δήμητρα, ο Ποσειδώνας, η Αθηνά, ο Απόλλων, η Άρτεμις, ο Ερμής, ο Άρης, η Αφροδίτη και ο Ήφαιστος. Στις ανατολικές παρυφές του Ολύμπου, στην Πιερία, η μυθολογική παράδοση τοποθέτησε τις εννέα Μούσες, προστάτιδες των Καλών Τεχνών, θυγατέρες του Δία και της Τιτάνιδας Μνημοσύνης: η Κλειώ, η Ευτέρπη, η Θάλεια, η Μελομένη, η Τερψιχόρη, η Ερατώ, η Πολύμνια, η Ουρανία και η Καλλιόπη. Στις κορυφές του Ολύμπου, «Πάνθεον» και «Θρόνο Διός», όπου τοποθέτησαν την κατοικία του Δωδεκάθεου, οι αρχαίοι πιθανότατα δεν επιχείρησαν την ανάβαση, αλλά πλησίασαν στην κορυφή που σήμερα καλούμε Άγιον Αντώνιο: εκεί άφηναν τα αφιερώματά τους, όπως μαρτυρούν σχετικά πρόσφατα αρχαιολογικά ευρήματα.

«Η παγκόσμια δωρεάν διαφήμιση του Ολύμπου είναι το πρώτο λογοτεχνικό κείμενο του δυτικού πολιτισμού. Τα τραγούδια με το όνομα του Ομήρου, η Ιλιάδα και η Οδύσσεια, αλλά και τα τραγούδια του Ησίοδου, η Θεογονία, τα Έργα και Ημέρες και άλλα τα οποία σώζονται αποσπασματικά...τα χαρακτηριστικά ομηρικά επίθετά του Ολύμπου είναι: μέγας, αγνός, μακρός, επής (απότομος), δασωμένος, ευρύς, πολύπτυχος, εκτυφλωτικός, χιονοσκεπής, σπίτι των Θεών. Στη Θεογονία του Ησίοδου, ο Δίας, τα αδέλφια του και τα παιδιά του τοποθετούνται στον Όλυμπο και ο Όλυμπος είναι η βάση τους για τον εξοντωτικό πόλεμο με τον Κρόνο και τους Τιτάνες, οι οποίοι είτε πολεμούν από την Όσσα, είτε από τη χερσόνησο της Κασσάνδρας. Ιδιαίτερη αναφορά επιφυλάσσει για τον Όλυμπο και την Πιερία, ο Ευρυπίδης στις «Βάκχες» του: «...κι όπου η σεβαστή πλαγιά του Ολύμπου στέκει, η ασύγκριτη στην ομορφιά Πιερία, των Μουσών ιερό λημέρι, οδήγησέ με Διόνυσε, βροντερέ αφέντη των μαινάδων είναι οι χάριτες και οι πόθοι εκεί, οι Βάκχες τελούν τις τελετές τους...». Γνωστοί ήταν στους αρχαίους χρόνους οι φυσικοί πόροι του βουνού, τα μέταλλα και κυρίως η ποιοτική ξυλεία του, το μακεδονικό έλατο και το πεύκο του Ολύμπου και των Πιερίων, τα οποία χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι της Εύβοιας – που κατέστησαν τη Μεθώνη Πιερίας, δυναμικό λιμάνι και διαμετακομιστικό κέντρο διακίνησης εμπορευμάτων και ξυλείας – για την ναυπήγηση και την κατασκευή κουπιών.

Η ανθρώπινη παρουσία στην παρολύμπια περιοχή της Βόρειας Θεσσαλίας και της Δυτικής Μακεδονίας, όπου βρίσκεται το Σαραντάπορο, τεκμηριώνεται ήδη από τα

προϊστορικά χρόνια. Οι νεολιθικοί οικισμοί και οι θέσεις που εντοπίστηκαν ή ανασκάφθηκαν στην ευρύτερη περιοχή χρονολογούνται μεταξύ του 7000-6000 π.Χ. Από τις πιο σημαντικές θέσεις της νεολιθικής εποχής που εντοπίστηκαν τα τελευταία χρόνια είναι η θέση *Σαραντάπορο 1*, που μαζί με τη θέση *Σέρβια 1*, βυθισμένη σήμερα στην τεχνητή λίμνη των Σερβίων, μαρτυρούν πως η περιοχή αποτελούσε ήδη από αυτή την περίοδο ένα σημαντικό πέρασμα από τη Δυτική Μακεδονία προς τη Βόρεια Θεσσαλία. Οι Περραιβοί θεωρούνται πρωτοελληνικό πελασγικό φύλο, και έδωσαν το όνομα στην περιοχή, την ονομαζόμενη Περραιβία, στην οποία διέμεναν μαζί με άλλα φύλα, τους Λάπιθες (αιολικό φύλο) και στη συνέχεια τους Δωριείς. Το όνομα «Περραιβός» θεωρείται ότι είναι μυκηναϊκής προέλευσης και σημαίνει, σύμφωνα με τους μελετητές, αυτόν που έχει κυρτωμένο, γερμένο, το σώμα του προς τα εμπρός – χαρακτηριστικό γνώρισμα των ορεισίβιων κατοίκων. Για πρώτη φορά το όνομά τους μνημονεύεται στους ύμνους του *Ορφέα* προς το Θεό Απόλλωνα, ενώ αναφέρονται στον κατάλογο όσων έλαβαν μέρος στον Τρωικό Πόλεμο (*Κατάλογος Νηών*): Η Περραιβία, ως περιοχή, εκτεινόταν μεταξύ του Ολύμπου και του Πηνειού και οριζόταν γεωγραφικά από τις διαβάσεις των Τεμπών, της Πέτρας και του Σαρανταπόρου (Βολουστάνα ή Volustana).

Οι πόλεις, που μνημονεύει ο *Όμηρος*, ήταν η Κύφος και η "Δυσχείμερος Δωδώνη" (η Θεσσαλική), των οποίων οι κάτοικοι, Αινιάνες και "μενεπτόλεμοι" (=καρτερικοί) Περραιβοί, είχαν συμμετάσχει στην εκστρατεία στην Τροία υπό τον Γουνέα, καθώς επίσης και οι πόλεις Άργισσα, Όρθη, Ηλώνη, Γυρτώνη και Ολοσσών, των οποίων οι κάτοικοι είχαν εκστρατεύσει, ομοίως, υπό τον Πολυποίτητο, Βασιλέα των Λαπιθών, γιο του ήρωα Πειρίθου. Απ' όλες τις παραπάνω πόλεις, κατά τους ιστορικούς χρόνους συναντώνται μόνο η Ολοσσών, η Γυρτώνη, η Άργισσα, η Ηλώνη, ενώ μεταγενέστερα και οι πόλεις Γόνος, στην είσοδο των Τεμπών, Φάλαννα, στα ερείπια της ομηρικής Όρθης, Άτραξ, καθώς και οι πόλεις της Περραιβικής Τρίπολης - Πύθιο, Δολίχη και Άζωρος (βλ. *Ζαρζώνης Βασίλης, «Ορεινή Περραιβία – Άζωρος»*, εκδ. Έλλα, Λάρισα 1995. - *Λιόλιος Θωμάς, «Περραιβία»*, εκδ. Όλυμπος, Κατερίνη 2010. - «Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια», Πυρσός/Δρανδάκης/Φοίνιξ, 1926-1934, τομ.Κ', σελ.65.- Τζιαφάλιας Α., Αρχαιολογικό Δελτίο 51(1996), σελ. 363-364.- Τζιαφάλιας Α., "Το έργο της ΙΕ' ΕΠΚΑ Λάρισας" στο *Το έργο των Εφορειών Αρχαιοτήτων και Νεωτέρων Μνημείων του ΥΠΠΟ στη Θεσσαλία και την ευρύτερη περιοχή της (1990-1998)*, 1η Επιστημονική Συνάντηση, Βόλος 2000, σελ. 89-91.- Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού, ΟΔΥΣΣΕΥΣ, http://odysseus.culture.gr/h/3/gh351.jsp?obj_id=6766.- Westlake, Henry Dickinson and Hornblower, Simon. "Perrhaebi" in *The Oxford Classical Dictionary*, London, OUP, 2003. σελ. 1142).

Στην Περραιβία, γύρω από το λόφο «Άγιοι Απόστολοι», στις δυτικές υπώρειες του Ολύμπου, εκτείνεται το Πύθιο. Έχουν αποκαλυφθεί ναοί που σχετίζονται με τρεις από τις κύριες θεότητες: Απόλλων Πύθιος, Ποσειδών Πατρώος και Άρτεμις. Οι ναοί χρονολογούνται στη ρωμαϊκή εποχή, στα χρόνια του αυτοκράτορα Οκταβιανού Αυγούστου, αλλά κάτω από την τελευταία οικοδομική φάση υπήρχε πρωιμότερη.

Σύμφωνα με τον *Όμηρο* οι δώδεκα θεοί κατοικούν στα φαράγγια, «τις πτυχές του Ολύμπου». Το Πάνθεον (ο σημερινός Μύτικας), είναι το σημείο συνάντησής τους. Ο θρόνος του Δία (το σημερινό Στεφάνι), φιλοξενεί αποκλειστικά τον αρχηγό των θεών,

τον Δία. Στον Όλυμπο κατοικούν επίσης οι Μούσες οι οποίες ονομάζονται Ολυμπιάδες και είναι κόρες του Δία. Στους πρόποδες του Ολύμπου, 5 χλμ. από την θάλασσα, βρίσκεται το Δίον, ιερή πόλη των Μακεδόνων αφιερωμένη στο Δία και στους δώδεκα Θεούς.

Το λατρευτικό επίθετο «Ζευς Ολύμπιος» είναι τοπωνυμικό επίθετο και σχετίζεται με τη λατρεία του Δία σε συγκεκριμένους λατρευτικούς χώρους οι οποίοι βρίσκονταν στις κορυφές των βουνών. Υπήρχαν πολλά άλλα, όπως το «Ζευς Υμήτιος» ή «Ζευς Παρνήθιος». Το αξιοσημείωτο όμως είναι, πως ένα απλό τοπωνυμικό επίθετο κατέληξε να χαρακτηρίζει και να αναφέρεται σε όλους τους θεούς, οι οποίοι απλά αναφέρονται ως «Ολύμπιοι». Η επικράτηση του επιθέτου «Ολύμπιος» θα μπορούσε να είχε να κάνει με την επιβλητικότητα του ίδιου του βουνού ή άλλα στοιχεία της φυσιολογίας του. Πολλές πόλεις ανεξάρτητα της γεωγραφικής τους εγγύτητας με τον Όλυμπο, ονοματίζονται προς τιμήν του, όπως η αρχαία Ολυμπία, ή λατρευτικές εκδηλώσεις, όπως οι παγκοσμίως αναγνωρίσιμοι Ολυμπιακοί αγώνες, προς τιμήν του «Ολυμπίου Διός».

Ο Ήφαιστος, ο θεός προστάτης της φωτιάς, της σιδηρουργίας των πέτρινων κατασκευών και της γλυπτικής, γιος του Δία και της Ήρας από τη γέννηση του ακόμη γνώρισε την εγκατάλειψη. Η παράδοση αναφέρει ότι η Ήρα μόλις γέννησε τον Ήφαιστο πάνω στον Όλυμπο, ζήτησε να δει το μωρό, αλλά μόλις όμως αντίκρισε το κουτσό και μαυριδερό βρέφος το άρπαξε και το πέταξε από τον Όλυμπο. Ο Ήφαιστος κατέληξε στον Ωκεανό. Εκεί τον βρήκαν και τον περιμάζεψαν η Θέτιδα και η Ευρυνόμη. Ο Ήφαιστος πέρασε μαζί τους τα εννιά πρώτα χρόνια της ζωής του, σε μια θαλάσσια σπηλιά, το παλάτι του Νηρέα. Με τα κοράλλια και τα μαργαριτάρια ο Ήφαιστος έφτιαχνε θαυμαστά κοσμήματα στις θεές που τον προστάτευαν. Έτσι τους έδειχνε την αγάπη και την ευγνωμοσύνη του. Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο μύθος στον οποίο ο Ήφαιστος στην γιορτή της μητέρας του στον Όλυμπο, της κατασκεύασε και της έδωσε ως δώρο έναν ολόχρυσο θρόνο με ανάγλυφες σκαλιστές παραστάσεις από την ζωή των θεών. Μόλις της τον πρόσφερε, η Ήρα αμέσως τον δοκίμασε με μεγάλη χαρά και ικανοποίηση, όταν όμως θέλησε να σηκωθεί διαπίστωσε πως κάτι τέτοιο της ήταν αδύνατο. Ο Ήφαιστος την είχε αιχμαλωτίσει με αόρατα δεσμά τα οποία κανείς άλλος δεν ήταν ικανός να λύσει.

Η ιδιότητα του Ολύμπου ως «θεϊκό βουνό» παρατηρείται σε όλα τα ιστορικά κείμενα. Οι ιστορικοί, ενώ προσπαθούν να εξηγήσουν την δημιουργία του κόσμου από την αρχή, όταν η ιστορική αναφορά φτάνει στη γένεση των θεών ο Όλυμπος παρουσιάζεται ως έχει, χωρίς καμιά εξήγηση για τη δημιουργία του. Στον Όλυμπο επίσης κατοικούσαν και οι Μούσες, τραγουδώντας και χορεύοντας κοντά στον πατέρα τους, τον Δία, που χαιρόταν να τις ακούει και συνόδευαν τους θεούς στα συμπόσια και τις γιορτές τους. Το τραγούδι που τραγούδησαν μετά τη νίκη των Ολυμπίων επί των Τιτάνων, θεωρείται το αρχαιότερο άσμα τους και μαρτυρεί την αρχαιότερη λατρεία τους, στους πρόποδες του Ολύμπου. Γι' αυτό και ο βασιλιάς Αρχέλαος θα καθιερώσει στο Δίον δραματικούς αγώνες προς τιμήν του Δία και των Μουσών (Διόδωρος Σικελιώτης 17.16.3-4).

Στα προϊστορικά χρόνια προελληνικά φύλα ήταν εγκατεστημένα στη Θεσσαλία. Πρώτοι κάτοικοι της περιοχής από το 6800 π.Χ. θεωρούνται οι Πελασγοί, οι Αίμονες και οι Λέλεγες. Αργότερα, μετά το 2200 π.Χ. εμφανίστηκαν στη Θεσσαλία και γύρω από τον Όλυμπο τα πρωτοελληνικά φύλα Μινύες, Φλεγύες, Περραιβοί, Αινιάνες, Λαπίθες και Μάγνητες. Από το 1100 π.Χ. σ' όλη την περιοχή γύρω από τον Όλυμπο, επικράτησαν τα ελληνικά φύλα των Θεσσαλών και των Μακεδόνων. Τις πεδιάδες κατέλαβαν οι Θεσσαλοί, απωθώντας προς νότο τους Αιολείς. Στην άνω Μακεδονία εγκαταστάθηκαν οι Μακεδόνες, που πήραν το όνομά τους από τον αρχηγό τους Μακεδόνα, ενώ ένα τμήμα από αυτούς (Μάγνητες) αποσπάστηκε και με αρχηγό το Μάγνητα, τον αδερφό του Μακεδόνα, κατέλαβε το Πήλιο. Την ίδια περίοδο ήρθαν στη βόρεια λεκάνη της Θεσσαλίας οι Περραιβοί, ορεσίβιοι κτηνοτρόφοι που απλώθηκαν από τα Αντιχάσια και τα Καμβούνια μέχρι τον Κάτω Όλυμπο. Οι κάτοικοι της περιοχής αναφέρονται στα ομηρικά ποιήματα: για παράδειγμα στη ραψωδία Β' της Ιλιάδας οι Περραιβοί αναφέρονται ως αυτόνομος λαός που πολέμησε στην εκστρατεία της Τροίας. Στην περιοχή διαδραματίστηκαν γεγονότα που τοποθετούνται από την περίοδο έναρξης των Περσικών πολέμων, όπως είναι η εισβολή του Ξέρξη το 480 π.Χ.

Τρεις αιώνες αργότερα, μετά τη συμμαχία Ρώμης–Αιτωλίας, ο βασιλιάς αναγκάστηκε να περιοριστεί βόρεια των Τεμπών και στην ρωμαϊκή επέλαση που ακολούθησε, οι πόλεις του Ολύμπου παρήκμασαν, εκτός του Δίου που έγινε ρωμαϊκή αποικία και έδρα επισκοπής από τα πρώτα παλαιοχριστιανικά χρόνια. Από τον 6ο μέχρι τον 10ο αιώνα οι πληροφορίες είναι λιγοστές, αλλά πληθαίνουν αργότερα και αναφέρονται κυρίως στην εκκλησιαστική ιστορία. Το 1204 η Κωνσταντινούπολη κατελήφθη από τους Φράγκους και ο βασιλιάς της Θεσσαλονίκης Βονιφάτιο Μομφερρατικός (1204-1207), παραχώρησε την περιοχή από το Λιτόχωρο μέχρι τον Πηνειό στον Λομβαρδό ηγεμόνα Ronaldo Piscia. Με την κίνηση αυτή η Θεσσαλία περνάει στην περίοδο της Φραγκοκρατίας. Στα χρόνια των οθωμανικών επιδρομών ο Όλυμπος έγινε καταφύγιο των Ελλήνων αγωνιστών.

Νεότερα Χρόνια: Στην διάρκεια του επαναστατικού αγώνα του 1821, η περιοχή του Ολύμπου γίνεται τόπος αντίστασης.

Στους νεώτερους χρόνους, η «παρουσία» του Δία «επιβεβαιώθηκε» σε τουλάχιστον σε μια από τις κορυφές του Ολύμπου, αυτήν του Αγίου Αντωνίου, όταν στη δεκαετία του 1960 βρέθηκαν τρεις αναθηματικές στήλες με τις επιγραφές: «Στον Δία Ολύμπιο».

Ο Νίκος Μάνεσης καταγράφοντας με την κάμερα της εκπομπής του «60' Ελλάδα» εντόπισε περιπτώσεις μελέτης, όπως ανθρώπους που εγκατέλειψαν τα εγκόσμια και αποφάσισαν να μείνουν στις σπηλιές του: «εκεί συναντήσαμε τον Στάθη, ο οποίος

δεν ξέρει ότι υπάρχει ιδιωτική τηλεόραση, δεν γνωρίζει ότι υπάρχει οικονομική κρίση, τα έχει παρατήσει όλα....και στο καταφύγιο της Κορομηλιάς, σε υψόμετρο 1000 μ., στην πλήρη απομόνωση ένα νεαρό ζευγάρι με το μωρό τους εγκατέλειψαν την πόλη και ζουν στον Όλυμπο

(http://www.newsit.gr/default.php?pname=Article&art_id=279213&catid=12)

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ: επώνυμο είναι το μέλος της Φιλικής Εταιρείας Γεωργάκης Ολύμπιος απο το Βλαχολίβαδο Περραιβίας.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ: Το 1878, η Επανάσταση του Ολύμπου.

Στις 3 Μαρτίου 1878, στο Λιτόχωρο σχηματίστηκε προσωρινή κυβέρνηση της Μακεδονίας με πρόεδρο τον γιατρό Ε. Κοροβάγκο. Το κίνημα που επιχειρήθηκε, απέτυχε. Στο Συνέδριο του Βερολίνου ορίστηκε επιτροπή για τον καθορισμό των συνόρων και έγιναν οι πρώτες ακριβείς χαρτογραφικές μετρήσεις στον Όλυμπο.

ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ 1912 από την VIIη Μεραρχία του Στρατού Θεσσαλίας με τα 19^ο, 20^ο και 21^ο Σύνταγμα πεζικού, την 3η Μοίρα πεδινού Πυροβολικού και την μοίρα πυροβόλων συγκροτήθηκε από επιστράτους εφέδρους προοδευτικά στην Αθήνα, τη Λαμία, τα Τρίκαλα και στη Λάρισα. Διοικητής της μεραρχίας τοποθετήθηκε ο Κλεομένης ή Κλεομένους, συνταγματάρχης πυροβολικού, καθηγητής της Οχυρωματικής στη Σχολή Ευελπίδων.

4.1 Αρχαίον Δίον

Σύντομη Περιγραφή	Το Δίον ορίζεται ως τόπος λατρείας του Ολυμπίου Διός, αναδείχτηκε σε επίσημο θρησκευτικό κέντρο των Μακεδόνων στα τέλη του 5 ^{ου} αιώνα π.Χ.
Γεωγραφικός Προσδιορισμός	Αρχαία πόλη της Κεντρικής Μακεδονίας, ιερή πόλη των Μακεδόνων, σήμερα ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Πιερίας, κοντά στον οικισμό Δίον.
Ιστορικός Προσδιορισμός	Η πρώτη αναφορά εντοπίζεται σε κείμενο του Θουκυδίδη που αναφερόταν στο 424 π.Χ., ενώ ως χρυσή εποχή του Δίον ορίζεται η εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου, γιατί λειτουργούσε ως θρησκευτικό και πολιτισμικό κέντρο ανάλογο με τους Δελφούς και την Ολυμπία.

Πολιτισμικός Προσδιορισμός	Κοντά στο χωριό βρίσκεται ο αρχαιολογικός χώρος που είναι οριοθετημένος και έχει χαρακτηριστεί ως αρχαιολογικό πάρκο. Οι αρχαιολογικές έρευνες ξεκίνησαν το 1928 και τα ευρήματα στεγάζονται στο μουσείο που λειτουργεί από το 1983.
Τουριστικός Προσδιορισμός	Το μουσείο διαθέτει τρεις ορόφους και χωρίζεται σε ενότητες ανάλογα με τις περιοχές που ανακαλύφθηκαν τα ευρήματα.

4.2 Αρχαία Πύδνα

Σύντομη Περιγραφή	Αρχαία πόλη της Πιερίας με σημαντικό ρόλο στην ιστορία της Μακεδονίας. Λιμάνι στρατηγικής σημασίας κυρίως στα Ελληνιστικά χρόνια
Γεωγραφικός Προσδιορισμός	Αρχαία πόλη και σημαντικό λιμάνι της Κεντρικής Μακεδονίας στην Περιφερειακή Ενότητα Πιερίας. Σύμφωνα με τις ανασκαφές βρίσκεται μεταξύ των οικισμών του Μακρύγιαλου και του Κίτρους.
Ιστορικός Προσδιορισμός	Από νομίσματα που βρέθηκαν προκύπτει, ως περίοδος ίδρυσης, ο 8ος ή ο 7ος αιώνας π.Χ. Ωστόσο ανασκαφές έχουν εντοπίσει τάφους της πρώιμης εποχής του χαλκού. Μέχρι το 357 π.Χ. αναφέρεται είτε υπό την κατοχή των Αθηναίων είτε υπό την κατοχή των Μακεδόνων. Το 357 π.Χ. κατακτήθηκε από τον Φίλιππο Β΄ της Μακεδονίας και μέχρι τα ύστερα ελληνιστικά χρόνια και τους πολέμους των διαδόχων, αποτελούσε διοικητικό και πολιτικό κέντρο. Η πτώση εντοπίζεται στους χρόνους της ρωμαϊκής κατάκτησης. Η Μάχη της Πύνδας έγινε στις 22 Ιουνίου του 168 π.Χ. μεταξύ Ρωμαίων και Μακεδόνων, στην οποία ηττήθηκαν οι Μακεδόνες.

Πολιτισμικός Προσδιορισμός	Με τις ανασκαφές της αποκαλύφθηκαν εκατοντάδες τάφοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου, της κλασικής, της ελληνιστικής και της ρωμαϊκής εποχής. Πολλοί από τους τάφους ήταν ασύλητοι και έδωσαν πλούσια ευρήματα, όπως σιδερένια και χάλκινα όπλα, κοσμήματα από χρυσό, ασήμι και χαλκό, πήλινα, γυάλινα, ασημένια και ορειχάλκινα αγγεία, πήλινα ειδώλια, νομίσματα. Πρόκειται για μερικά από τα πιο αξιόλογα σύνολα ευρημάτων που έχουν εντοπιστεί τα τελευταία χρόνια στο χώρο της Μακεδονίας.
Τουριστικός Προσδιορισμός	Τα ευρήματα εκτίθενται στον όροφο του αρχαιολογικού μουσείου του Δίου και στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης. Ο αρχαιολογικός χώρος, όπου βρίσκονται τα δυο μνημειακά σύνολα του Μακρύγιαλου (βόρειο νεκροταφείο Πύδνας) και της Αλικών Κίτρου (νότιο νεκροταφείο Πύδνας) είναι επισκέψιμος.

4.3 Νεολιθικός Οικισμός Μακρύγιαλου

Γεωγραφικός Προσδιορισμός	Δυτικά της αρχαίας Πύδνας και νοτιοδυτικά του σημερινού ομώνυμου οικισμού, εκτείνεται ο νεολιθικός οικισμός του Μακρυγιάλου.
Ιστορικός Προσδιορισμός	Ο νεολιθικός οικισμός Μακρυγιάλου (5300 - 4500 π.Χ), απλώνεται σε χαμηλό λόφο νοτιοδυτικά της ιστορικής Πύδνας. Πρόκειται για επίπεδο οικισμό, που κατοικήθηκε τόσο κατά τις προδιμηνιακές (Νεότερη Νεολιθική Ι) όσο και κατά τις διμηνιακές φάσεις (Νεότερη Νεολιθική ΙΙ). Στον Μακρύγιαλο, ως ευρύτερο χώρο της περιοχής της Πύδνας, βρέθηκε συστάδα μνημειακών τάφων, η οποία χρονολογείται στο β' μισό του 4ου αι. π.Χ.

Πολιτισμικός Προσδιορισμός	Ο οικισμός εντοπίστηκε στις ανασκαφές της ΙΣΤ΄ Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, που ξεκίνησαν το 1992. Η ανασκαφή διήρκεσε δύο περίπου χρόνια. Στον οικισμό βρέθηκαν συστάδες σπιτιών, κεραμική, 10.000 εργαλεία από οψιανό και πυριτόλιθο, 8.000 εργαλεία από λειασμένο λίθο, 240 πήλινα και μαρμάρινα σχηματοποιημένα ειδώλια, δακτυλιόσχημα περιάπτα από μάρμαρο (Μακρύγιαλος Ι) και χαλκό (Μακρύγιαλος ΙΙ), κοσμήματα από οστό και όστρεα και 72 χάλκινα αντικείμενα, τα οποία αποκαλύπτουν το φάσμα των οικονομικών δραστηριοτήτων της μεταλλασσόμενης κοινωνίας της Νεότερης Νεολιθικής. Οι χωμάτινες κατασκευές, στάθηκε αδύνατο να διατηρηθούν στο χώρο, ωστόσο αποτυπώθηκαν φωτογραφικά, με κάθε λεπτομέρεια. Ο μακεδονικός τάφος που ανακαλύφθηκε, αν και συλημένος πρόσφερε ενδιαφέροντα ευρήματα, από τα οποία ξεχωρίζουν κομμάτια της δίφυλλης, ξύλινης θύρας του.
Τουριστικός Προσδιορισμός	Ο μακεδονικός τάφος είναι επισκέψιμος μετά από συνεννόηση με τον φύλακα αρχαιοτήτων της Πύδνας.

4.4 Κίτρος θέση «Λουλούδια»

Γεωγραφικός Προσδιορισμός	Οικισμός της Κεντρικής Μακεδονίας, κοντά στην αρχαία Πύδνα, ΒΑ της Κατερίνης. Στη θέση Λουλούδια στα αγροκτήματα Κίτρος κυρίως, αλλά και του Κορινού εντοπίζεται σημαντικός οικισμός της βόρειας Πιερίας.
Ιστορικός Προσδιορισμός	Οι ανασκαφές στην περιοχή τεκμηριώνουν συνεχή κατοίκηση από την Εποχή του Χαλκού μέχρι τα παλαιοχριστιανικά χρόνια
Πολιτισμικός Προσδιορισμός	Σημαντικός αριθμός ταφικών μνημείων των αντίστοιχων περιόδων και πλούσια κινητά ευρήματα.

4.5 Λουλουδιές Κίτρους	
Γεωγραφικός Προσδιορισμός	Εντοπίζεται στα ανατολικά της νέας σιδηροδρομικής γραμμής Κατερίνης – Θεσσαλονίκης, μέχρι τα ερείπια οχυρωμένου επισκοπικού συγκροτήματος του 5ου-6ου αι. μ.Χ.
Ιστορικός Προσδιορισμός	Πρόκειται για επισκοπικό τετραπύργιο συγκρότημα, το οποίο ιδρύθηκε στη θέση ενός σταθμού της αρχαίας οδού Θεσσαλονίκης - Δίου. Ιδρύθηκε πιθανότατα το 479 ως έδρα της επισκοπής Πύδνας. Το τετραπύργιο διατήρησε τον αρχικό σχεδιασμό μέχρι την εποχή του Ιουστινιανού, οπότε διευρύνθηκε με την κατασκευή αποθηκών. Καταστράφηκε από σεισμό στα μέσα του 6ου αι., οπότε η βασιλική ανακτίσθηκε και μετατράπηκε σε κοιμητηριακή. Το συγκρότημα πιθανότατα εγκαταλείφθηκε οριστικά στη διάρκεια των βουλγαρικών επιδρομών στο τέλος του 9ου αιώνα.
Πολιτισμικός Προσδιορισμός	Μέσα στο κάστρο εντοπίσθηκαν τμήματα δύο παλαιοχριστιανικών βασιλικών του 4ου και 6ου αιώνα μ. Χ., η τελευταία από τις οποίες πυρπολήθηκε στην άλωση του φρουρίου από τους Βούλγαρους, γεγονός που τοποθετείται μεταξύ των 913-924 μ. Χ. Στη θέση της ιδρύθηκε στο τέλος του 10ου αιώνα μ.Χ. βασιλική μεταβατικού τύπου με τρούλο και περίστω.
Τουριστικός Προσδιορισμός	Ο επισκέπτης μπορεί να περιηγηθεί στην οχύρωση σε τρεις από τους πύργους, στη βασιλική, στο επισκοπικό μέγαρο, στα ψηφιδωτά δάπεδα της έπαυλης του 4ου αι., στους τάφους, στα πηγάδια, στον κεραμεικό κλίβανο και στους φούρνους του γυαλιού.

4.6 Λείβηθρα	
Γεωγραφικός Προσδιορισμός	Αρχαία πόλη της Μακεδονίας, στην Πιερία, στο νότιο άκρο της ομώνυμης περιφερειακής ενότητας, κοντά στον οικισμό Σκοτίνα.
Ιστορικός Προσδιορισμός	Αρχαία πόλη με ακρόπολη που βρίσκεται στη θέση Κανάλια στην είσοδο της μεγάλης «πτυχής» που χωρίζει τον Κάτω από τον Άνω Όλυμπο. Τα Λείβηθρα θεωρούνται πατρίδα του Ορφέα, με μυστηριακές τελετές, όπου λατρεύονταν οι Λειβηθρίδες Μούσες. Η αρχαία πόλη καταστράφηκε ολοκληρωτικά όταν πλημμύρισε ο ποταμός Συς. Τα αρχαιολογικά ευρήματα τεκμηριώνουν ότι η συγκεκριμένη περιοχή κατοικήθηκε από τα προϊστορικά χρόνια μέχρι και τα βυζαντινά. Ιδιαίτερη σημασία για την προϊστορία της Μακεδονίας έχουν τα νεκροταφεία της Ύστερης Εποχής του Χαλκού.
Πολιτισμικός Προσδιορισμός	Ο αρχαιολογικός χώρος συμπεριλαμβάνει την πόλη, την ακρόπολη και το νεκροταφείο. Περιβάλλεται από χείμαρρους που καλύπτονται από το αιωνόβιο πλατανόδασος έκτασης 1.500 τ.μ. περίπου, που αποτελεί τμήμα του αρχαιολογικού και ιστορικού χώρου του ορεινού όγκου του Ολύμπου. Τα κτερίσματα και άλλα ευρήματα βρίσκονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο του Δίου.
Τουριστικός Προσδιορισμός	Μουσείο Δίου και αρχαιολογικός χώρος με εξαίρεση την περιοχή του Κουφού, όπου γίνονται εργασίες, είναι επισκέψιμος.

4.7 Τείχος στο όρος “Τιτνάτα” (Οξιά)	
Γεωγραφικός Προσδιορισμός	ΒΑ του χωριού Σουκαμινέα και σε υψόμετρο 1.420 μ. στην κορυφή του λόφου με την ονομασία “Τιτνάτα” ή Οξιά, εντοπίζεται οχυρωματικό τείχος.

Ιστορικός Προσδιορισμός	Χρησιμοποιήθηκε την εποχή που άνθιζε η Περραιβική Τρίπολη ως παρατηρητήριο και φυλάκιο, γιατί βρισκόταν στα σύνορα με το Δίον. Από εκεί παρατηρούσαν όλα τα περάσματα, ανατολικά προς το Δίον και νοτιοανατολικά προς τα Τέμπη.
Πολιτισμικός Προσδιορισμός	Πρόκειται για έναν περίβολο χτισμένο από γκρίζες ασβεστολιθικές πέτρες σε κυκλική μορφή. Το τείχος στην βορειοανατολική πλευρά διακόπτεται, γιατί οχυρώνεται φυσικά από την απότομη κλίση της πλαγιάς. Σώζεται σε μερικά σημεία και σε ύψος μέχρι και 1,50 μέτρο και πάχος μέχρι και 2 μέτρα.
Τουριστικός Προσδιορισμός	Ορειβατική περιήγηση σε μνημείο της φύσης και των ανθρώπων.

4.8 Περραιβική Τρίπολη

Γεωγραφικός Προσδιορισμός	Η ορεινή περιοχή στα ΒΔ της Θεσσαλίας: πρόκειται για κλειστή λοφώδη λεκάνη Βόρεια της Ελασσόνας.
----------------------------------	--

Ιστορικός Προσδιορισμός	Οι πληροφορίες για την αρχαία ιστορία της περιοχής προέρχονται κυρίως από τον Ρωμαίο ιστορικό Τίτο Λίβιο. Η Περραιβική Τρίπολη απαρτίζονταν από τρεις πόλεις το Πύθιο, την Άζωρο και τη Δολίχη, οι οποίες δημιούργησαν το «Κοινό των Τριπολιτών», με διοικητικές και πολιτικές αρμοδιότητες. Θεωρείται ότι δημιούργησαν την πρώτη εν Ελλάδι Αμφικτιονία. Η ακμή των πόλεων σημειώνεται ανάμεσα στον 5ο και τον 3ο αιώνα π.Χ. Όπως σημειώνει η: ΙΕ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων «Οι ανασκαφές στην περιοχή της Περραιβικής Τρίπολης (Πύθιο, Άζωρος, Δολίχη) ξεκίνησαν τα τελευταία χρόνια. Από τα ανασκαφικά ευρήματα δεν υπήρχε μέχρι πρόσφατα καμιά αξιόλογη ιστορική τεκμηρίωση όχι μόνο για την πραγματική παρουσία Μακεδόνων στην περιοχή αλλά ούτε καν για την ύπαρξή της. Εξαίρεση αποτελούσαν κάποια σποραδικά νομίσματα, τα οποία βρέθηκαν κατά την άροση των αγρών και εμπλούτισαν τις νομισματικές συλλογές διαφόρων μουσείων της Ευρώπης. Με τις τελευταίες ανασκαφές ωστόσο βρέθηκε ένα μοναδικό νόμισμα, το οποίο χρονολογείται στο τέλος του 4ου αι. π.Χ. και απεικονίζει στη μια όψη τρίαίνα με την επιγραφή "Τριπολιτάν" και στην άλλη κεφαλή δαφνοστεφανωμένου Απόλλωνα. Τελικά οι σωστικές ανασκαφικές έρευνες που διενεργήθηκαν στις τρεις πόλεις πλούτισαν αρκετά τις γνώσεις μας για τις σχέσεις τους με τη Μακεδονία».
Πολιτισμικός Προσδιορισμός	Η οικονομική ευρωστία των Περραιβικών πόλεων αποδεικνύεται από το γεγονός ότι ήδη από τον 5ο π.Χ. αι. (480 π.Χ. -146 π.Χ.) οι Περραιβοί έκοβαν αργυρά και χάλκινα νομίσματα μέσα στα πλαίσια της Πανθεσσαλικής Νομισματικής Ένωσης. Εμφανή απόδειξη αποτελεί το νόμισμα της Αρχαίας Περραιβικής Τριπόλης. Στην μία όψη του απεικονίζει δαφνοστεφανωμένο νέο, ενώ στην άλλη Μαντικό Τρίποδα με αυτιά στο άνω χείλος και περιμετρικά τα γράμματα «ΤΡΙΠΟΛΙΤΑΝ».

Τουριστικός Προσδιορισμός	Η περιοχή της Περραιβικής Τρίπολης έγινε γνωστή για την ιστορική της σημασία όταν το έτος 1995, η 7η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων ξεκίνησε τις ανασκαφές και έφερε στο φως ευρήματα για την εποχή της παλαιοχριστιανικής και μεσοβυζαντινής περιόδου. Ανακαλύφθηκαν οκτώ Βασιλικές της παλαιοχριστιανικής και μεσοβυζαντινής περιόδου με νομίσματα, κοσμήματα και μεγάλο αριθμό οστράκων και ακέραιων αγγείων. Επίσης αξιόλογα ευρήματα που μαρτυρούν την ιστορία της περιοχής από τα ελληνιστικά χρόνια και την παρουσία των Μακεδόνων στην περιοχή αποτελούν τα νομίσματα που προαναφέρθηκαν.
----------------------------------	--

4.9 Αρχαιολογικός χώρος Πυθίου	
Γεωγραφικός Προσδιορισμός	Το Πύθιο εκτείνεται στο λόφο Άγιοι Απόστολοι, στις δυτικές υπώρειες του Ολύμπου, σε υψόμετρο 680μ.
Ιστορικός Προσδιορισμός	Ορίζεται ως η πρώτη από τις τρεις πόλεις της Περραιβικής Τρίπολης. Εικάζεται ότι ονομάστηκε από τον Πύθιο Απόλλωνα, καθώς εντοπίστηκε ναός αφιερωμένος στο Θεό Απόλλωνα. Αποτελούσε ιερό χώρο σεβασμού όλων των Περραιβών. Στο ίδιο ιερό λατρευόταν επίσης, και ο Ποσειδώνας Πατρώος. Μετά την καταστροφή του πρώτου ιερού, ίσως κατά τη διάρκεια των εμφύλιων πολέμων των Ρωμαίων, με διαταγή του Οκταβιανού Αύγουστου, επιβλήθηκε η κατασκευή ναών με πανθεσσαλική, και όχι μόνο, εμβέλεια. Από αναθηματικές επιγραφές πληροφορούμαστε ότι κυριαρχούσε και η λατρεία του Απόλλωνα με την επίκληση Δώρειος, ήδη από το τέλος του 4ου αι. π.Χ., καθώς και ότι υπήρχαν σύνναιοι θεοί, όπως ο Ασκληπιός, ο Δίας Κεραύνιος, η Αφροδίτη και άλλοι.

Πολιτισμικός Προσδιορισμός	Στα βράχια της δυτικής και βορειοδυτικής ομαλής πλευράς, στον λόφο Άγιοι Απόστολοι του Πυθίου εντοπίστηκαν ίχνη ανθρώπινης δραστηριότητας, ερείπια αρχαίου και Παλαιοχριστιανικού Πυθίου. Στα νοτιοδυτικά του λόφου των Αγίων Αποστόλων φαίνεται καθαρά κοίλωμα με δύο διαζώματα που ο συγκεκριμένος χώρος προδίδει ότι ίσως να αποτελούσε το αρχαίο θέατρο της πόλης. Ανατολικά του λόφου βρέθηκαν υπολείμματα βυζαντινού κάστρου και στην κορυφή του θεμέλια ενός κεντρικού πύργου. Ο πολιτισμός και η ιστορία που ανέπτυξαν οι άνθρωποι αυτοί υποδηλώνονται από τις γραπτές πηγές που άφησαν στα πέτρινα μνημεία. Σε μία άλλη θέση του Πυθίου, η οποία ονομάζεται «Τοπόλιανη» ή «Τριπολιάννα» και στην οποία σύμφωνα με κάποιους αρχαιολόγους – ερευνητές ήταν το Μαντείο της Θεσσαλικής Δωδώνης, σώζονταν μέχρι και το 1965 αρχαίος Βωμός, φωτογραφίες του οποίου υπάρχουν μέχρι και σήμερα. Κατά την παράδοση ο Αλέξανδρος θυσίασε εκεί εκατόμβη προς τιμήν των Ολύμπιων Θεών λίγο πριν ξεκινήσει για την Ασία. Στη βόρεια πλευρά του σημερινού ναού της Ζωοδόχου Πηγής βρίσκονταν ο Βωμός αυτός. Στο βόρειο και νότιο τοίχο της εκκλησίας φαίνονται κιονόκρανα αρχαίου ναού πάνω στον οποίο χτίστηκε ο νέος χριστιανικός.
---------------------------------------	--

4.10 Αρχαιολογικός χώρος Αζώρου

Γεωγραφικός Προσδιορισμός	Η δεύτερη πόλη της Περραιβικής Τρίπολης, βρίσκεται κοντά στον σημερινό οικισμό Άζωρο, ΒΔ της Ελασσόνας.
Ιστορικός Προσδιορισμός	Η πόλη γνώρισε ακμή από τις αρχές του 5ου αι. μέχρι και τον 3ο αι. π.Χ. Η Ακρόπολη και η κάτω πόλη προστατεύονταν ήδη από τα τέλη του 5ου αι. π.Χ. με ισχυρό οχυρωματικό τείχος. Στο β' μισό του 4ου αι. π.Χ. προσαρτήθηκε στην Μακεδονία.
Πολιτισμικός Προσδιορισμός	Στην οχύρωση της βλέπουμε τείχη πολλών περιόδων, κυκλώπεια, πολυγωνικά αρχαϊκά, γεωμετρικής περιόδου, βυζαντινά. Νοτιοανατολικά του οικισμού, επί ενός επιβλητικού λόφου, που φέρει το όνομα Καστρί, έχουν επισημανθεί σε μεγάλη έκταση τα τείχη της αρχαίας αλλά και της παλαιοχριστιανικής και πιθανώς της μεσοβυζαντινής περιόδου. Στην πλαγιά του λόφου είχαν κατασκευαστεί τέσσερις διαδοχικές σειρές τειχών. Στη θέση Παλιοκκλήσι αποκαλύφθηκε μία παλαιοχριστιανική Βασιλική εκκλησία με προσκτίσματα. Η έκταση που ερευνήθηκε καταλαμβάνει 2400τ.μ. Εκατέρωθεν της Βασιλικής βρέθηκε στοά και δύο νεκροταφεία, από τα οποία το ένα ανήκει στην παλαιοχριστιανική περίοδο και το άλλο στη μεσοβυζαντινή. Στη θέση Άγιος Αθανάσιος όπου βρίσκεται εντός των τειχών της ακροπόλεως, αποκαλύφθηκε τρίκλιτη Βασιλική. Βόρεια της ακροπόλεως, στη θέση Μουράτι εντοπίστηκε κτίσμα που πιθανότατα να ανήκει σε λουτρό. Στη θέση Κοπάνα το 1995 η 15η Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Λάρισας αποκάλυψαν έναν χριστιανικό ναό και διάφορα κτίσματα σε βαθύτερα στρώματα. Πρόκειται για μία τρίκλιτη Βασιλική. Διασώζονται επίσης, κτίσματα και νεκροταφεία παλαιοχριστιανικής και μεσοβυζαντινής περιόδου με πλήθος οστράκων και κτερισμάτων. Η έκταση περιβάλλεται από τείχη της ελληνιστικής και μεσοβυζαντινής περιόδου.

4.11 Αρχαιολογικός χώρος Δολίχης

Γεωγραφικός Προσδιορισμός	Είχε προταθεί ότι η θέση της έπρεπε να ταυτιστεί με θέση νοτιοανατολικά του Σαρανταπόρου, με βάση τις μαρτυρίες του Τίτου Λίβιου. Βρίσκεται νοτιοανατολικά της σημερινής κωμόπολης του Σαρανταπόρου.
Ιστορικός Προσδιορισμός	Η πόλη γνώρισε οικονομική ανάπτυξη τον 3ο αι. π.Χ., εποχή που κτίστηκε και η οχύρωσή της, αλλά και αργότερα στους ρωμαϊκούς χρόνους. Κατοικήθηκε μέχρι τους μεσοβυζαντινούς χρόνους.
Πολιτισμικός Προσδιορισμός	Στην περιοχή εντοπίστηκαν κατάλοιπα τριών παλαιοχριστιανικών βασιλικών, οχύρωση και απομεινάρια κτισμάτων του 3ου αι. π.Χ., καθώς και πλήθος από όστρακα και αγγεία. Το 2004 ξεκίνησαν οι ανασκαφές στη θέση Ακρόπολη όπου αποκαλύφθηκε ένα εκτεταμένο πολεοδομικό συγκρότημα συνολικής έκτασης 13000 τ.μ, μιας άγνωστης μέχρι στιγμής πόλης, της οποίας η θέση δεν έχει επισημανθεί.

4.12 Μουσείο Μάχης Σαρανταπόρου

Γεωγραφικός Προσδιορισμός	Το Μουσείο Μάχης Σαρανταπόρου, βρίσκεται στην Εθνική Οδό Λάρισας - Κοζάνης και απέχει 20 χλμ. από την Ελασσόνα. Πρόκειται για την τοποθεσία, όπου τον Α' Βαλκανικό Πόλεμο, έγινε η ομώνυμη μάχη.
Ιστορικός Προσδιορισμός	Την 5η Οκτωβρίου 1912 η Ελλάδα κήρυξε τον πόλεμο κατά της Τουρκίας και η Μάχη του Σαρανταπόρου στις 9-10 Οκτωβρίου 1912 ήταν η πρώτη σημαντική νίκη του ελληνικού στρατού στον Α' Βαλκανικό Πόλεμο. Οι απώλειες των Τούρκων σε νεκρούς, τραυματίες και αιχμαλώτους ήταν σοβαρές. Οι απώλειες του Ελληνικού Στρατού κατά τη διήμερη μάχη σε αξιωματικούς και οπλίτες ήταν 182 νεκροί και 995 τραυματίες.
Πολιτισμικός Προσδιορισμός	Προς τιμή των πεσόντων οπλιτών, χτίστηκε το 1972 το Μουσείο Μάχης Σαρανταπόρου.

Τουριστικός Προσδιορισμός	Στα εκθέματα του μουσείου συμπεριλαμβάνονται: οπλισμός από την περίοδο των Βαλκανικών Πολέμων, στολές και παράσημα, φωτογραφίες και αρχείο από τον Τύπο της εποχής. Παρέχεται επίσης η δυνατότητα οπτικοακουστικής περιγραφής της μάχης.
----------------------------------	--

4.13 Χάνι Χατζηγώγου

Γεωγραφικός Προσδιορισμός	Βρίσκεται στο 20ό χιλιόμετρο της εθνικής οδού Ελασσόνας - Κοζάνης, δίπλα στο Μουσείο της Μάχης Σαρανταπόρου.
Ιστορικός Προσδιορισμός	Το Χάνι Χατζηγώγου, εντάσσεται στα στρατιωτικής σημασίας οικήματα της περιοχής, τα οποία πλαισιώνουν τις πολεμικές και πολιτικές ενέργειες της περιόδου των Βαλκανικών Πολέμων.
Πολιτισμικός Προσδιορισμός	Στον χώρο αυτό εγκαταστάθηκε κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων της μάχης Σαρανταπόρου, το Πολεμικό Στρατηγείο του Διαδόχου και Αρχιστράτηγου Κωνσταντίνου.
Τουριστικός Προσδιορισμός	Στο Χάνι Χατζηγώγου εκτίθενται ευρήματα των νικηφόρων μαχών καθώς και προσωπικά αντικείμενα του Αρχιστράτηγου Κωνσταντίνου.

ΕΛΑΣΣΟΝΑ

Βρίσκεται στο νομό Λάρισας, κτισμένη αμφιθεατρικά στους πρόποδες σειράς λόφων, στη νότια πλευρά του Ολύμπου, του ψηλότερου βουνού της Ελλάδας. Την Ελασσόνα διασχίζει ο Ελασσονίτης ποταμός (ή Ελασσονίτικος), ο οποίος συμβάλλει με τον Τιταρήσιο και εκβάλλει στον Πηνειό, το πιο μεγάλο ποτάμι της Θεσσαλίας. Το ποτάμι χωρίζει την πόλη σε δύο μέρη: την παλιά πόλη που είναι κτισμένη στους πρόποδες του λόφου της Ολυμπιώτισσας και ονομάζεται Βαρόσι, και στη νέα πόλη που απλώνεται στη δεξιά όχθη του ποταμού. Τα δύο μέρη της πόλης συνδέουν τρεις γέφυρες και ένα παλιό τοξωτό γεφύρι, που αποτελεί αξιοθέατο της Ελασσόνας (http://www.lassona.com.gr/m_lassona/)

4.14 Τζαμί Ελασσόνας	
Γεωγραφικός Προσδιορισμός	Θρησκευτικό τέμενος, στην δυτική συνοικία της Ελασσόνας, σε μικρή απόσταση από τον οδικό άξονα Λάρισας – Κοζάνης.
Ιστορικός Προσδιορισμός	Χρονολογείται περίπου το 1897, όταν τουρκικά στρατεύματα κατέλαβαν την Λάρισα και εγκατέστησαν στην Ελασσόνα το κεντρικό στρατηγείο.
Πολιτισμικός Προσδιορισμός	Το μοναδικό τζαμί της περιόδου, που σώζεται, βρίσκεται στην περιοχή Βαρόσι, το όνομα του πιθανόν είναι Μουχαρέμ Πασιά ή Πασιά Τζαμί (Muharrem Pasa – Pasa Camii), δηλαδή “το τζαμί του Μουχαρέμ Πασιά” ή απλά “Τζαμί του Πασιά”.
Τουριστικός προσδιορισμός	Αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον προκαλεί η συμμετρία, η γεωμετρικότητα των όγκων και των ανοιγμάτων και η λιτότητα των διακοσμητικών στοιχείων. Το τζαμί έχει ανακαινιστεί και αποκατασταθεί με σκοπό να φιλοξενήσει τα αρχαιολογικά ευρήματα της περιοχής.

4.15 Τοξωτό Γεφύρι	
Γεωγραφικός Προσδιορισμός	Συνδέει την Ανατολική με τη Δυτική συνοικία της πόλης, τις οποίες χωρίζει ο Ελασσονίτης ποταμός.
Ιστορικός Προσδιορισμός	Σύμφωνα με έγγραφα της Μονής Ολυμπιώτισσας το γεφύρι κατασκευάστηκε τον 17 ^ο αιώνα.
Πολιτισμικός Προσδιορισμός	Μονότοξο γεφύρι, εύκολα προσβάσιμο και ορατό από τον δρόμο. Αρχιτεκτονικό μνημείο τέχνης και τεχνικής, σύλληψη λαϊκής έμπνευσης

Επιπροσθέτως, ο δήμος Ελασσόνας σε συνεργασία με το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελασσόνας έχει αναλάβει πρωτοβουλία για τη συντήρηση του πέτρινου γεφυριού της Γιάννενας που βρίσκεται βόρεια από την πόλη της Ελασσόνας σε απόσταση 4 χλμ. περίπου και «γεφυρώνει» τον Ελασσονίτη. Πρόκειται για ένα από δείγμα της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, μοναδικό μνημείο της περιοχής με τα υπολείμματα νεροτριβής. Το γεφύρι είναι μονότοξο με ύψος 5,1 μ. και πλάτος 2,22 μ. ενώ ο διάδρομος διάβασης έχει μήκος 20,4 μ. και ωφέλιμο πλάτος 2,2 μ. Το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελασσόνας, λειτουργώντας στην κατεύθυνση ανάδειξης και προβολής του περιβαλλοντικού και πολιτισμικού πλούτου της περιοχής, έχει προγραμματίσει δύο νέα οικολογικά πεδία, την «Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική» και την «Πόλη – Ενέργεια», προσδοκώντας να ενισχύσει την οικοτουριστική φυσιογνωμία της επαρχίας Ελασσόνας. Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι στον χώρο του παλιού τελωνείου στην Ελασσόνα, στεγάζεται το αρχαιολογικό μουσείο της πόλης.

ΤΣΑΡΙΤΣΑΝΗ

Ιστορικό χωριό, σε υψόμετρο 320μ. και με 2.500 κατοίκους

4.16 Πύργος Μουτζιουρίδη (Μάμτζιου)	
Γεωγραφικός Προσδιορισμός	Βρίσκεται στην κωμόπολη της Τσαριτσάνης.
Ιστορικός Προσδιορισμός	Χτίστηκε γύρω στα 1770, σύμφωνα με επιγραφή μαρμάρινης πλάκας που βρέθηκε λίγο πιο πέρα από τον Πύργο.

Πολιτισμικός Προσδιορισμός	Πυργόσπιτο του Μάμτζιου (1770), δείγμα της τοπικής αρχιτεκτονικής (τα άλλα δύο πυργόσπιτα, του Ραματά και του Κουρμαχάζου - Χατζηαλεξίου, έχουν καταστραφεί). Τα πυργόσπιτα (λιθόκτιστα θολωτά τριώροφα κτίρια), φτιαγμένα από κορασάνι (φυσικό σκυροκονίαμα με ασβέστη), είχαν κατασκευαστεί για να προστατεύουν τους κατοίκους από τις επιδρομές των Σλάβων, των ληστών και των Γκέγκηδων (στίφη Αλβανών). Στα υπόγεια (τα λεγόμενα μπουντρούμια) κρύβονταν οι κάτοικοι, όπου υπήρχαν Χαβούζες (μεγάλα βαρέλια, μέσα στα οποία μάζευαν βρόχινο νερό για τις δουλείες τους και για τις εργασίες των υφαντών σε καιρούς ξηρασίας) και λαγούμια (υπόγειες μυστικές σήραγγες).
--	---

4.17 Οικονόμειος Σχολή	
Γεωγραφικός Προσδιορισμός	Βρίσκεται στην κωμόπολη της Τσαριτσάνης.
Ιστορικός Προσδιορισμός	Μέχρι το 1910 το Ελληνικό Σχολείο της Τσαριτσάνης στεγαζόταν στην ετοιμόρροπη κατοικία του Οικονόμου, στο προαύλιο του Ιερού Ναού της Παναγίας. Ωστόσο την εποχή εκείνη η έκδοση Σουλτανικού Διατάγματος όρισε την ανοικοδόμηση του Γυμνασίου επάνω στα ερείπια αυτής της κατοικίας. Ο Κωνσταντίνος Οικονόμου (1780-1857) ή αλλιώς «ο εξ Οικονόμων», ήταν κληρικός και λόγιος, με δράση προεπαναστατικά και μετεπαναστατικά.

Πολιτισμικός Προσδιορισμός	Τριώροφο γυμνάσιο (1910), πρότυπο γυμνάσιο του κράτους στην επαρχία Ελασσόνας μέχρι το 1943 που τα στρατεύματα κατοχής πυρπόλησαν το χωριό. Στο υπόγειο του σχολείου είχε μεταφερθεί το σύνολο της αρχαιολογικής συλλογής της Ελασσόνας για να προστατευθεί. Το κτίριο ανοικοδομήθηκε το 1956 με δωρεές ομογενών της Αμερικής για να επαναλειτουργήσει ως σχολείο.
Τουριστικός Προσδιορισμός	Πολιτισμικός, θρησκευτικός και στρατιωτικός τουρισμός. Φυσιολατρική περιήγηση σε ναούς, μονές, πύργους, δημόσια μνημεία και τόπους μαχών.

5 Μοναστήρια – Ναοί

Η εκκλησιαστική αρχιτεκτονική το διάστημα της Τουρκοκρατίας προσείλκυσε το ενδιαφέρον της επιστημονικής έρευνας. Αποτελεί το τελευταίο κεφάλαιο στην ιστορική θεώρηση της βυζαντινής τέχνης, γιατί οι τυπολογικές, κατασκευαστικές και μορφολογικές λύσεις που δόθηκαν προέρχονται από το βυζαντινό παρελθόν. Η θεώρηση της ναοδομίας μέσα σε ένα γενικότερο κοινωνικό-οικονομικό και πολιτιστικό πλαίσιο προσφέρει στοιχεία τόσο για την ιστορία της αρχιτεκτονικής όσο και για την οικιστική οργάνωση μιας περιοχής, την πληθυσμιακή σύνθεση, την οικονομική κατάσταση, το πολιτιστικό και μορφωτικό επίπεδο. Οι ναοί ακολουθούν την ποικιλία των αρχιτεκτονικών τύπων της βυζαντινής αρχιτεκτονικής. *Από τον επικρατέστερο τύπο της βασιλικής των παλαιοχριστιανικών χρόνων, μεταβαίνουμε στον μεταβατικό τρουλλαίο της πρώιμης βυζαντινής περιόδου. Ακολουθεί ο τύπος του ραδινού ναού με την τεχνική της κρυμμένης πλίνθου στον τύπο του σταυροειδούς εγγεγραμμένου της μεσοβυζαντινής εποχής, για να καταλήξουμε στους σταυροειδείς εγγεγραμμένους με περίστω ναούς της υστεροβυζαντινής περιόδου.*

Η κατά τόπους ποικιλία των αρχιτεκτονικών τύπων και κυρίως των αρχιτεκτονικών μορφών και των κατασκευαστικών τρόπων διαμορφώνει τις «σχολές» με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Δύο θεωρούνται οι σημαντικότερες «σχολές» της βυζαντινής ναοδομίας, η «σχολή Ελλάδος» και η «σχολή Κωνσταντινουπόλεως». Στη «σχολή Ελλάδος» ανήκει η νότια Ελλάδα μέχρι τη Θεσσαλία και ορισμένα νησιά, όπως η Άνδρος και η Αίγινα. Η άλλη «σχολή» περιλαμβάνει την Κωνσταντινούπολη και εν μέρει τη Θεσσαλονίκη καθώς και τις περιοχές που ανήκουν αμεσότερα στη σφαίρα της καλλιτεχνικής επιρροής της, όπως τμήμα της Μ. Ασίας, τη Θράκη, τη Μακεδονία και τις βόρειες σλαβικές χώρες, καθώς και ορισμένα νησιά, κυρίως του Ανατολικού Αιγαίου.

Η ιδιαίτερη χρήση του λίθου στην κατασκευή, και το λεγόμενο πλινθοπερίκλειστο σύστημα, οι ενιαίες και αδιάρθρωτες επιφάνειες των τοίχων και των όγκων του ναού, ο τονισμός της ευθείας, κυρίως στα τριγωνικά αετώματα, ο κεραμοπλαστικός διάκοσμος είναι μερικά από τα γνωρίσματα της ελλαδικής σχολής. Η εναλλαγή λίθων και πλίνθων ή η αποκλειστική χρήση πλίνθων στις τοιχοποιίες, τα καμπύλα αετώματα, τα τυφλά αψιδώματα ή οι μικρές κόγχες που αρθρώνουν τους εξωτερικούς τοίχους, οι πολυγωνικοί τρούλοι και οι πολύπλευρες αψίδες του ιερού, τα μεγάλα σύνθετα παράθυρα είναι γνωρίσματα της σχολής Κωνσταντινουπόλεως.

Την περίοδο της Τουρκοκρατίας, παρά τις δύσκολες συνθήκες, παλαιοί ναοί επισκευάζονται ή κτίζονται νέοι. Ιδρύονται κυρίως, λόγω των προνομίων που είχαν παραχωρήσει οι Τούρκοι, νέα καθολικά στα μεγάλα μοναστήρια. Την πρώτη περίοδο της Τουρκοκρατίας ακολουθείται πιστά η βυζαντινή παράδοση με ορισμένες

παραλλαγές και απλοποιήσεις. Το μεσοπόλεμο, εγκαταλείπονται σταδιακά από τους ελλαδικούς ναούς τα στοιχεία του «ελληνικού» και παρατηρείται στροφή προς τον «βυζαντινισμό». Η τάση του «βυζαντινισμού» παρατηρείται, εκτός από ορισμένες εξαιρέσεις, μέχρι τις μέρες μας.

Παρατηρούμε μια τάση νεωτερισμού και μια τάση συντηρητισμού (http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/liturgical/id_naodomia_2012.pdf) : η άνθηση της μεταβυζαντινής εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής από τον 18^ο αι. και μετά είναι ένα φαινόμενο που χαρακτηρίζει όλη τη Νότια Βαλκανική. Ο 19^{ος} αι. χαρακτηρίζεται από ανοικοδόμηση νέων ναών σε όλη την περιφέρεια. Έτσι όχι μόνο η πόλη, αλλά και ο πιο «ταπεινός» οικισμός είναι σε θέση να αποκτήσει το λατρευτικό του χώρο. Η εξέταση της μεταβυζαντινής ναοδομίας στην περιοχή του Ολύμπου με τον πλούτο των μνημείων που παρουσιάζει συμβαδίζει με τη ναοδομία του υπόλοιπου ελλαδικού χώρου και μετέρχεται από όλες τις φάσεις που αυτή γνωρίζει. Οι μορφές των αγίων στη Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή τέχνη παρουσιάσθηκαν με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους. Σε μια πορεία πολλών αιώνων, οι μορφές των αγίων αποδόθηκαν από τους αγιογράφους, άλλοτε πιο αφαιρετικά, αλλά κυρίως φυσιοκρατικά και συνιστούν τα πρώτα ανοικτά μουσεία ορθόδοξης τέχνης προς όλους.

Βιβλιογραφία

Α. Ορλάνδου, «Η εν Ελλάδι Εκκλησιαστική Αρχιτεκτονική επί Τουρκοκρατίας», Le Hellénisme Contemporain 1453-1953, Αθήναι 1953, σσ. 179-191.

Χ. Μπούρας, «Η εκκλησιαστική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα μετά την άλωση (1453-1821)», Αρχιτεκτονικά Θέματα 3 (1969) 164-172.

Σημαντικά είναι τα άρθρα του Μ. Χατζηδάκη στην Ιστορία του Ελληνικού Έθνους της Εκδοτικής Αθηνών: Μ. Χατζηδάκη, Η μεταβυζαντινή τέχνη (1453-1700) και η ακτινοβολία της, τόμ. Ι (1974) 410-437 και νευματικός Βίος και Πολιτισμός (1669-1821) τόμ. ΙΑ (1975) 244-273.

Χ. Μπούρας, «Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή αρχιτεκτονική στην Ελλάδα», εκδόσεις Μέλισσα Αθήνα 2001, σσ. 235-288.

Βλ. και <http://www.myriobiblos.gr/art.html>

5.1 Παλαιά και Νέα Σταυροπηγιακή Μονή Αγ. Διονυσίου

Γεωγραφικός Προσδιορισμός	Η παλιά μονή βρισκόταν 18 χλμ. από το Λιτόχωρο Πιερίας, στις παρυφές του Ολύμπου. Η νέα μονή, στην οποία πλέον είναι εγκαταστημένη η ανδρική αδελφότητα, βρίσκεται 3 χλμ. από το Λιτόχωρο, στην περιοχή της Σκάλας.
Ιστορικός Προσδιορισμός	Κτήτορας της παλιάς μονής είναι ο Άγιος Διονύσιος ο εν Ολύμπω, την οποία αφιέρωσε στην Αγία Τριάδα. Η παλιά μονή, το 1821, πυρπολήθηκε από τον Βελή Πασά, γιο του Αλή Πασά, γιατί είχε αγωνιστική δράση σε όλη την διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα, αλλά και την περίοδο του Μακεδονικού Αγώνα ως καταφύγιο των αγωνιστών. Το 1943 ανατινάχθηκε από τους Γερμανούς.
Πολιτισμικός Προσδιορισμός	Στην μονή από το 1989, ισχύει το άβατο. Στον εσωτερικό χώρο βρίσκονται τα κελιά των μοναχών, τα εργαστήρια, η Τράπεζα και το Καθολικό που είναι αφιερωμένο στην Κοίμηση της Θεοτόκο. Οι εικόνες του τέμπλου αγιογραφήθηκαν από τον Φώτη Κόντογλου το 1955. Στον εξωτερικό χώρο, τον οποίο μπορούν να επισκέπτονται και γυναίκες, βρίσκεται η εκκλησία του Αγ. Διονυσίου, αίθουσα ομιλιών, εκθετήριο, σκευοφυλάκιο με σημαντική συλλογή κειμηλίων.
Αρχιτεκτονικός Προσδιορισμός	Σταυροειδής ναός βυζαντινού ρυθμού, αθωνικού/αγιορείτικου τύπου.
Τουριστικός Προσδιορισμός	Η μονή εορτάζει με πανηγυρικές εκδηλώσεις στις 23 Ιανουαρίου, στην εορτή του Αγίου Διονυσίου του εν Ολύμπω.

5.2 Ιερά Μονή Κανάλων (Καρυά Ολύμπου)

Γεωγραφικός Προσδιορισμός	Βρίσκεται σε απόσταση 8 χλμ. ανατολικά της Καρυάς Ολύμπου.
Ιστορικός Προσδιορισμός	Ιδρύθηκε σύμφωνα με την παράδοση, τον 9ο ή 11ο αι. Η ακμή της σημειώνεται τον 17ο αι. και ανήκει στην Μητρόπολη Ελασσόνας .
Πολιτισμικός Προσδιορισμός	Από το μοναστηριακό συγκρότημα σώζονται ο οχυρωματικός περίβολος, με την τραπεζαρία και τα κελιά. Το καθολικό είναι αφιερωμένο στη Γέννηση της Θεοτόκου, ενώ το παρεκκλήσιο, του 1684, με πλούσια αγιογράφηση του 1696, τιμά τη μνήμη του Αγίου Δημητρίου.
Αρχιτεκτονικός Προσδιορισμός	Το καθολικό της μονής ανήκει στον τύπο της τρίκλιτης θολοσκέπαστης βασιλικής.
Τουριστικός Προσδιορισμός	Η μονή εορτάζει με πανηγυρικές εκδηλώσεις στις 8 Σεπτεμβρίου, στην εορτή του Γενεσίου της Παναγίας.

5.3 Ιερά Μονή Ολυμπιώτισσας

Γεωγραφικός Προσδιορισμός	Η μονή είναι χτισμένη σε λόφο Βορειοδυτικά της πόλης της Ελασσόνας, στους πρόποδες του κάτω Ολύμπου της Θεσσαλίας.
Ιστορικός Προσδιορισμός	Η Ιερά Μονή Ολυμπιώτισσας είναι το πιο παλιό και γνωστό μοναστήρι της Παραολύμπιας περιοχής. Η παλαιότερη έγγραφη πηγή που αναφέρεται στην ιστορία και δράση της Παναγίας Ολυμπιώτισσας, είναι το χρυσόβουλο της Μονής, το οποίο αποδίδεται στον Βυζαντινό Αυτοκράτορα Ανδρόνικο Γ΄ Παλαιολόγο (1336). Παρά το γεγονός ότι αμφισβητείται η γνησιότητα του, από το περιεχόμενό του θα μπορούσαμε να έχουμε γνώση για την κατάσταση της Μονής το πρώτο ήμισυ 14ου αι. Μία ακόμη σημαντική ιστορική μαρτυρία είναι το σιγίλιο γράμμα του Οικουμενικού Πατριάρχου ΙΔ΄ (1342), του οποίου η γνησιότητα ουδέποτε αμφισβητήθηκε. Τέλος, μία άλλη γραπτή μαρτυρία ανάγει το καθολικό σε παλαιότερη εποχή. Πρόκειται για μία επιγραφή και χρονολογία που είναι χαραγμένη σε ένα απ' τα ξυλόγλυπτα της Μονής στην παλαιά Δυτική Θύρα. Σύμφωνα με τους μελετητές χρονολογείται στο 1296-1300 και δεν δηλώνει το έτος ίδρυσης της Μονής ή κτίσης του καθολικού, αλλά το έτος ανακαινίσεως, αποδεικνύοντας έτσι ότι ο ναός προϋπήρχε. Χορηγοί για το κτίσιμο της Μονής θεωρούνταν οι σεβαστοκράτορες Κωνσταντίνος και Θεόδωρος, συνδιοικητές της Θεσσαλίας κατά το διάστημα 1289-1303. Ήδη από το δεύτερο ήμισυ του 13ου αι. η Ολυμπιώτισσα φαίνεται ότι είναι ένα από τα πιο αξιόλογα μοναστικά κέντρα της περιοχής με αρκετούς μοναχούς και περιουσία. Η μονή οφείλει το όνομά της στην εικόνα της Παναγίας η οποία σύμφωνα με την παράδοση μεταφέρθηκε από ένα εγκαταλελειμμένο μοναστήρι της Καρυάς στους πρόποδες του Ολύμπου. Αρχικά, σύμφωνα με πηγές που διασώθηκαν, το μοναστήρι ήταν αφιερωμένο στην Θεία Μεταμόρφωση του Σωτήρος και αργότερα συνεορτάστηκε και η μνήμη της Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Αυτό συνέβαινε μέχρι και τον 18ο αι. όπου υπήρχε παράλληλος εορτασμός και των δύο εορτών τον Αύγουστο.

Πολιτισμικός Προσδιορισμός	Η μονή αποτέλεσε πνευματικό σημείο αλλά και τόπο σεβασμού προσκύνησης για την Μητρόπολη αλλά και την επαρχία Ελασσόνας. Σήμερα η μονή λειτουργεί ως γυναικεία κοινοβιακή και οι κάτοικοι του τόπου θέλοντας να εκφράσουν τις ευχαριστίες τους για την βοήθεια της Παναγίας στην απελευθέρωση της πόλης το 1912, κάθε χρόνο στις 5 Οκτωβρίου (παραμονή της επετείου της απελευθέρωσης) συνοδεύουν σε πομπή λιτανείας την ιερή και θαυματουργή εικόνα από την μονή έως τον Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου στο κέντρο της πόλης.
Αρχιτεκτονικός Προσδιορισμός	Η μονή αποτελείται από το καθολικό και τον νάρθηκα. Το καθολικό της μονής είναι ναός τετράστυλος και τιμάται στην μνήμη της Παναγίας. Το ναό περιθέει στοά εν είδει νάρθηκος. Οι τοιχογραφίες είναι σύγχρονες με την ανέγερση του ναού (14ος αιώνας). Ανάμεσά τους διακρίνεται η προσωπογραφία του Αυτοκράτορα Ανδρόνικου.

Τουριστικός Προσδιορισμός	Το μοναστήρι είναι αφιερωμένο στην Κοίμηση της Θεοτόκου και πανηγυρίζει το Δεκαπεντεύγουστο. Με κάθε τιμή όμως εορτάζεται στις 6 Αυγούστου και η Μεταμόρφωση του Σωτήρος στην οποία ήταν αφιερωμένη η μονή αρχικά. Στην Μονή της Παναγίας έχουν εντοιχιστεί ή βρίσκονται ελεύθερα επιγραφές και γλυπτά κλασικών χρόνων καθώς και μεταγενέστερων περιόδων. Μπορούμε να διακρίνουμε τρεις προχριστιανικούς μονόλιθους κίονες με ευκρινή πάνω τους τα ίχνη επιγραφών. Τα κιονόκρανά τους ήταν σύγχρονα με τον ναό, χαμηλά, κυβόσχημα, με λιτή, γλυπτή, φυτόμορφη και πτηνόμορφη διακόσμηση. Επίσης, υπάρχουν και κάποια κομμάτια του παλιού μαρμάρινου τέμπλου, τα οποία τοποθετήθηκαν στο δάπεδο του ναού όταν έγινε η επίστρωση, το 1840. Βρέθηκε επίσης και ένα τμήμα από ανάγλυφη, μαρμάρινη εικόνα της Θεοτόκου, καθώς και άλλα τμήματα. Η μονή Ολυμπιώτισσας διαθέτει επίσης μία από τις πιο αξιόλογες μοναστηριακές βιβλιοθήκες καθώς και σκευοφυλάκιο σημαντικής αξίας.
---	---

Η Ιερά Μονή Ολυμπιώτισσας είναι το πιο παλαιό και γνωστό μοναστήρι της Παραολύμπιας περιοχής. Χτισμένο σε περίοπτη θέση, στο λόφο Βορειοδυτικά της πόλης της Ελασσόνας, στους πρόποδες του κάτω Ολύμπου της Θεσσαλίας. Αποτέλεσε πνευματικό φάρο, σεβάσμιο τόπο προσκύνησης, θεματοφύλακα της Μητροπόλεως και επαρχίας Ελασσόνας. Για την κατασκευή του ναού χρησιμοποιήθηκαν και παλαιότερα υλικά. Στην Μονή της Παναγίας έχουν εντοιχιστεί ή βρίσκονται ελεύθερα επιγραφές και γλυπτά κλασικών χρόνων καθώς και μεταγενέστερων περιόδων. Μπορούμε να διακρίνουμε τρεις προχριστιανικούς μονόλιθους κίονες με ευκρινή πάνω τους τα ίχνη επιγραφών. Τα κιονόκρανά τους ήταν σύγχρονα με τον ναό, χαμηλά, κυβόσχημα, με λιτή, γλυπτή, φυτόμορφη και πτηνόμορφη διακόσμηση. Επίσης, υπάρχουν και κάποια κομμάτια του παλιού μαρμάρινου τέμπλου, τα οποία τοποθετήθηκαν στο δάπεδο του ναού όταν έγινε η επίστρωση, το 1840. Βρέθηκε επίσης και ένα τμήμα από ανάγλυφη, μαρμάρινη εικόνα της Θεοτόκου, καθώς και άλλα τμήματα.

Η παλαιότερη έγγραφη πηγή που αναφέρεται στην ιστορία και δράση της Παναγίας Ολυμπιώτισσας, είναι το χρυσόβουλο της Μονής, το οποίο αποδίδεται στον Βυζαντινό Αυτοκράτορα Ανδρόνικο Γ΄ Παλαιολόγο (1336). Μία ακόμη σημαντική ιστορική μαρτυρία είναι το σιγίλιο γράμμα του Οικουμενικού Πατριάρχου ΙΔ΄ (1342), του οποίου η γνησιότητα ουδέποτε αμφισβητήθηκε. Άλλη γραπτή μαρτυρία ανάγει το καθολικό σε

παλαιότερη εποχή. Πρόκειται για μία επιγραφή και χρονολογία που είναι χαραγμένη σε ένα απ' τα ξυλόγλυπτα της Μονής στην παλαιά Δυτική Θύρα. Σύμφωνα με τους μελετητές χρονολογείται στο 1296-1300 και δεν δηλώνει το έτος ίδρυσης της Μονής ή κτίσης του καθολικού, αλλά το έτος ανακαινίσεως, αποδεικνύοντας έτσι ότι ο ναός προϋπήρχε. Χορηγοί για το κτίσιμο της Μονής θεωρούνταν οι σεβαστοκράτορες Κωνσταντίνος και Θεόδωρος, συνδιοικητές της Θεσσαλίας κατά το διάστημα 1289-1303. Ήδη από το δεύτερο ήμισυ του 13ου αι. η Ολυμπιώτισσα φαίνεται ότι είναι ένα από τα πιο αξιόλογα μοναστικά κέντρα της περιοχής με αρκετούς μοναχούς και περιουσία. Ωστόσο, το πέρασμα των χρόνων, οι δυσμενείς κοινωνικοπολιτικοοικονομικές συνθήκες, τα φυσικά φαινόμενα και ο τουρκικός ζυγός αποτέλεσαν ανασταλτικούς παράγοντες στην ομαλή λειτουργία της Μονής. Η Μονή οφείλει το όνομά της στην εικόνα της Παναγίας, η οποία σύμφωνα με την παράδοση μεταφέρθηκε από ένα εγκαταλειμμένο μοναστήρι της Καρυάς στους πρόποδες του Ολύμπου. Σύμφωνα με ένα θρύλο, μετά τη διάλυση της Μονής της Καρυάς, η εικόνα της Παναγίας με θαυματουργό τρόπο ξεκίνησε για να έρθει στην Μονή της Ελασσόνας. Οι κάτοικοι της Καρυάς με λιτανεία μετέφεραν την εικόνα στην Μονή της Ελασσόνας. Σημείο αναφοράς του ναού είναι η εικόνα της Παναγίας Θεοτόκου ζωγραφισμένη επί ξύλου. Στο κάτω μέρος της εικόνας σώζεται επιγραφή που χρονολογεί την ανακαίνιση της εικόνας στις 15 Απριλίου του 1893, καθώς και τα ονόματα αυτών που την φιλοτέχνησαν *«Νικολάου και Πέτρου Κουτσιάφτη εκ Καλαρρυτών και Αδελφών της Μονής Θεοφάνους και Αβεκίου των Ιερομονάχων»*.

Το σημερινό καθολικό της Ολυμπιώτισσας, σύμφωνα με πηγές, κτίστηκε πριν το 1342 εντός του κάστρου της Ελασσόνας και αποκαταστάθηκε σε μοναστήρι. Η Ολυμπιώτισσα αποτέλεσε ένα ιδιαίτερο κτιριακό συγκρότημα με ειδικό περίβολο, του οποίου, το ένα μέρος ήταν τμήμα του παλαιού φρουρίου δυτικά του μοναστηριού. Το σύστημα δομής είναι το ατελές πλινθοπερίκλειστο, το οποίο συναντάται και σε όλα τα θεσσαλικά μνημεία, μόνο που στην Ολυμπιώτισσα είναι πιο επιμελημένο. Από τα μνημεία της Θεσσαλίας του 13ου και 14ου αι., η Ολυμπιώτισσα έχει πλούσια κεραμικά κοσμήματα. Η ανατολική όψη του Ιερού είναι καλαίσθητη. Η κόγχη είναι τετράπλευρη, εξέχει ελαφρώς από τις δύο άλλες τρίπλευρες κόγχες, της προθέσεως και του διακονικού. Στο σημείο αυτό μοιάζει χαρακτηριστικά με ναούς της Θεσσαλονίκης. Τον Απρίλιο το 1941 μία οβίδα γερμανικού πυροβόλου εξερράγη επάνω και προξένησε διάφορα ρήγματα. Το 1960 το Υπουργείο Παιδείας έκανε μικρές συντηρήσεις. Ο τοιχογραφικός διάκοσμος της Ολυμπιώτισσας ήταν πλούσιος και σύγχρονος με την ανοικοδόμηση του ναού. Από μία επιγραφή, που ανέγνωσε το 1927 ο Γ. Σωτηρίου, και η οποία αργότερα καταστράφηκε, μαθαίνουμε ότι το 1634 έγινε μία επισκευή στις τοιχογραφίες. Δύο τοιχογραφίες της Ολυμπιώτισσας, που διατηρούνται σχεδόν ακέραιες, είναι του Εφραίμ Σύρου από την νοτιοδυτική πλευρά και του Αγίου Θεοδώρου Στρατηλάτη από την βόρεια πλευρά του νότιου πεσσού. Δεξιά της δυτικής πύλης, παριστάνεται (σύμφωνα με γέροντες ελασσονίτες) ο αυτοκράτορας Ανδρόνικος Γ' Παλαιολόγος, ο οποίος προσέφερε στον ηγούμενο τον ναό της Ολυμπιώτισσας. Στον τρούλλο του καθολικού δεσπόζει η ημικατεστραμμένη μορφή του Παντοκράτορα, στα διάθυρα τοξωτών παραθύρων και στα τύμπανα εικονίζονται προφήτες. Η μελέτη του ύφους, της τεχνοτροπίας και του εικονογραφικού προγράμματος του Ναού οδηγεί τους ειδικούς μελετητές στο συμπέρασμα ότι ο αγιογράφος της Ολυμπιώτισσας είχε υπόψη του το Πρωτάτο του Αγίου Όρους ή είναι κάποιος από τους μαθητές του Πανσελήνου.

Το ξύλινο τέμπλο της Ολυμπιώτισσας είναι έργο του 18ου αι. Πρόκειται για έργο, από ξύλο καρυδιάς που εκτείνεται σε όλο το πλάτος του ναού, δείγμα μετσοβίτικης ξυλογλυπτικής. Διαθέτει πλούσια διακόσμηση. Φέρει γλυπτά φυτά, άνθη, πτηνά, ζώα, δράκοντες, ανθρώπους. Έχει γλυπτές, μικρογραφικές, πολυπρόσωπες παραστάσεις, που υπογραμμίζουν την έντονη προσπάθεια του τεχνίτη να προσδώσει στο έργο του ομορφιά, εντυπωσιασμό και θεματική πληρότητα. Στο αριστερό μέρος τοποθετήθηκε μία γλυπτή επιγραφή που μας πληροφορεί για τις λεπτομέρειες της κατασκευής του, η οποία δημοσιεύτηκε από τον Γ. Σωτηρίου. Η επιγραφή μας πληροφορεί ότι το παρόν τέμπλο τελειοποιήθηκε το έτος 1840 δια χειρός Δημήτρη Μετσοβίτη.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Ιερά Μονή Παναγίας της Ολυμπιώτισσας Ελασσόνας, επιμέλεια κειμένου: Πάγκου Χρύσα – Παπαξάνθη Δέσποινα, <http://www.visit-olympos.gr/>

Αργύρη Πετρονώτη, Η Αρχιτεκτονική του Καθολικού της Ιεράς Μονής Παναγίας Ολυμπιώτισσας Ελασσόνας, Εφορία Βιβλιοθήκης Πολιτιστικού Οργανισμού Δήμου Ελασσόνας, Ελασσόνα, 1995.

Ευάγγελου Α. Σκουβαρά, Ολυμπιώτισσα, Ακαδημία Αθηνών Κέντρο Ερεύνης του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού, Αθήνα, 1967.

Ιερά Μητρόπολις Ελασσώνος, Ιερά Μονή Υπεραγίας Θεοτόκου Ολυμπιώτισσης Το Κειμηλιαρχείον, Ιεράς Μητροπόλεως Ελασσώνος, Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης Θεσσαλίας, Ελασσόνα, 2009.

Ιερά Μητρόπολις Ελασσώνος, Οι Ενορίες, οι Ιερές Μονές και τα Κειμήλιά τους, Ιεράς Μητροπόλεως Ελασσώνος, Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης Θεσσαλίας, Ελασσόνα, 2007.

Κων/νος Ι. Γαλλή, Άτλας Προϊστορικών Οικισμών της Ανατολικής Θεσσαλικής Πεδιάδας, Εταιρεία Ιστορικών Ερευνών Θεσσαλίας, Λάρισα, 1992.

Μ. Χατζηγιάννη, Η Αρχιτεκτονική της Ιεράς Μονής Ολυμπιώτισσας Ελασσόνας, Ο Όλυμπος στους Αιώνες, Στ' Συνέδριο, Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Ελασσόνας, Ελασσόνα, 1994).

Νίκος Νικονάνος, Βυζαντινοί Ναοί της Θεσσαλίας από το 10ο αιώνα ως την Κατάκτηση της περιοχής από τους Τούρκους το 1393, Συμβολή στη Βυζαντινή Αρχιτεκτονική, Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων, Αθήνα, 1997.

Περιφέρεια Θεσσαλίας, Θεσσαλία Ιστορία και Πολιτισμός, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2000-2006, Θεσσαλονίκη, 2009.

Υπουργείο Πολιτισμού, Θεσσαλία δεκαπέντε χρόνια αρχαιολογικής έρευνας, 1975 – 1990 Αποτελέσματα και Προοπτικές, Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου, Λυών, 17-22 Απριλίου 1990, Αθήνα, 1994.

Efthalia C. Constantinides, The Wall Paintings of The Panagia Olympiotissa at Elasson in Northern Thessaly, Canadian Archaeological Institute, Athens, 1992.

Michel Hatziyannis, "Relations Architecturales entre la Thessalie et la Macedoine a l' époque des Paléologues: Le cas du Catholicon de L' Olympiotissa a Elasson", Θεσσαλία Δεκαπέντε Χρόνια Αρχαιολογικής Έρευνας 1975-1990 Αποτελέσματα και Προοπτικές, Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου Λυών, Αθήνα, 1994).

5.4 Εκκλησία Κοιμήσεως της Θεοτόκου – Κονταριώτισσα

Γεωγραφικός Προσδιορισμός	Βρίσκεται στο χωριό Κονταριώτισσα
Ιστορικός Προσδιορισμός	Η ίδρυση της μονής χρονολογείται στην αρχή του 11ου αιώνα.
Πολιτισμικός Προσδιορισμός	Πρόκειται για το παλαιότερο σωζόμενο βυζαντινό μνημείο στην Πιερία. Σώζεται ένα σπάνιο εικονογραφικό πρόγραμμα με τον Χριστό Παντοκράτορα στον τρούλο και την Κοίμηση της Θεοτόκου πάνω από το τρίβηλο (15ος ή 16ος αι.).
Αρχιτεκτονικός Προσδιορισμός	Η μονή αποτελεί έργο βυζαντινού ρυθμού με μεταβατικά αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά με τρούλο και περίστω. Έχει θόλο και δύο παρεκκλήσια στην δυτική πτέρυγα.
Τουριστικός Προσδιορισμός	Η τοποθεσία της μονής στην κορυφή του λόφου έξω από το χωριό Κονταριώτισσα μάς προσκαλεί σε φυσιολατρική και θρησκευτική περιήγηση.

5.5 Μοναστήρι Αγ. Γεωργίου - Ρητίνη

Γεωγραφικός Προσδιορισμός	Βρίσκεται στο χωριό Ρητίνη Πιερίας
Ιστορικός Προσδιορισμός	Η χρονολογία κτίσης του Καθολικού της μονής ανάγεται στον 15ο αιώνα. Το μοναστήρι ήταν υπό τον έλεγχο του επισκόπου της Πέτρας και σύμφωνα με τους μάρτυρες και την λαϊκή ιστορία αποτελούσε κρησφύγετο των στρατιωτών την διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα.
Πολιτισμικός Προσδιορισμός	Η μονή εικονογραφείται από σπάνιο αγιογραφικό διάκοσμο, 14ου και 16ου αιώνα. Φέρει χαρακτηριστικά μεταβυζαντινής εικονογραφία, όπως αυτή εντοπίζεται στο χώρο της Μακεδονίας.
Αρχιτεκτονικός Προσδιορισμός	Είναι ένα από τα παλαιότερα μοναστήρια μεταβυζαντινού τύπου στην Πιερία.
Τουριστικός Προσδιορισμός	Φυσιολατρική και θρησκευτική περιήγηση.

Σημαντικά βυζαντινά μνημεία έχουν καταγραφεί επίσημα στον διαρκή κατάλογο κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων, με επιστημονική τεκμηρίωση και μεταβλητές: τον γεωγραφικό, διοικητικό και προσδιορισμό (τον νομό, τον δήμο, το διαμέρισμα, τον οικισμό, τη θέση) και την αρχιτεκτονική τυπολογία.

Ονομασία Μνημείου	Διαμέρισμα	Οικισμός	Θέση	Είδος Μνημείου
<u>Θεσσαλικός Όλυμπος</u> (<u>αρχαίες πόλεις Πύθιο,</u> <u>Ολοσσών, Γόννοι,</u> <u>Λειμώνη</u>)	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ			Ιστορικοί Τόποι, Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
<u>Ι. Ναός Αγίων</u> <u>Αναργύρων στο Λειβάδι</u> <u>Ελασσόνος Λαρίσης</u>	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ		Λειβάδι	Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Σπήλαιο στη θέση</u> <u>"Καλιούρα" Αετορράχης</u>	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	Αετορράχη	"Καλιούρα"	Φυσικοί Χώροι, Σπήλαια
<u>Σπήλαιο στη θέση</u> <u>"Γκορτσιά" Αετορράχης.</u> <u>Τοπίο εξαιρετού</u> <u>φυσικού κάλλους</u>	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	Αετορράχη	"Γκορτσιά"	Φυσικοί Χώροι, Σπήλαια
<u>Ι. Ναός Αγίων</u> <u>Αναργύρων στη</u> <u>Βαλανίδα</u>	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	Βαλανίδα		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίας Τριάδος</u> <u>στη Βαλανίδα</u>	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	Βαλανίδα		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Προφήτου Ηλιού</u> <u>στο Δρυμό</u>	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	Δρυμός		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Τουρκικό τέμενος στην</u> <u>Ελασσόνα</u>	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	Ελασσών		Ισλαμικά Τεμένη, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Μονή Ολυμπιωτίσσης</u> <u>στην Ελασσόνα</u>	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	Ελασσών		Μοναστηριακά Συγκροτήματα, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Κτίριο παλαιού</u> <u>Τελωνείου Ελασσόνος</u>	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	Ελασσών		Αστικά Κτίρια, Κέντρα Διοίκησης
<u>Καθορισμός Ζώνης</u> <u>Οικιστικού Ελέγχου στην</u> <u>περιοχή του δήμου</u> <u>Ελασσόνας</u>	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	Ελασσών		Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
<u>Ι. Ναός Αγίας Κυριακής</u> <u>στην Ελασσόνα</u>	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	Ελασσών		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Εισοδίων της</u> <u>Θεοτόκου στη θέση</u> <u>"Βαρόσι" στην Ελασσόνα</u>	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	Ελασσών	"Βαρόσι"	Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Κτίριο στην οδό Ν. Φωκά</u> <u>και Ν. Ουρανού, ιδ.</u> <u>κληρονόμων Φώλα.</u> <u>Αποχαρακτηρισμός</u>	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	Ελασσών	Οδός Ν. Φωκά και Ν. Ουρανού	Αστικά Κτίρια
<u>Ι. Ναός Αγίου Αθανασίου</u>	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	Ευαγγελισμός		Ιεροί Ναοί

<u>στον Ευαγγελισμό</u>				Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίας Παρασκευής στον Ευαγγελισμό</u>	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	Ευαγγελισμός		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Ευαγγελισμού της Θεοτόκου στον Ευαγγελισμό</u>	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	Ευαγγελισμός		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Μονή Κανάων Καρυάς Ολύμπου</u>	ΚΑΡΥΑΣ			Μοναστηριακά Συγκροτήματα, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίου Νικολάου στην Καρυά</u>	ΚΑΡΥΑΣ	Καρυά		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίου Δημητρίου στην Κρυόβρυση</u>	ΚΑΡΥΑΣ	Κρυόβρυση		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίας Τριάδος στη Συκαμινέα</u>	ΚΑΡΥΑΣ	Συκαμινέα		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Μεταμορφώσεως στη Δολίχη</u>	ΛΙΒΑΔΙΟΥ	Δολίχη		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Αρχοντικό "Ταζέ" στο Λιβάδι, ιδ. Μαρίας Αναστασίας Ταζέ</u>	ΛΙΒΑΔΙΟΥ	Λιβάδι		Αρχοντικά, Αστικά Κτίρια
<u>Ι. Ναός Αγίου Κωνσταντίνου στο Λιβάδι</u>	ΛΙΒΑΔΙΟΥ	Λιβάδι		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Μονή Αγίας Τριάδος και οι εικόνες του παρεκκλησίου του Αγίου Χαραλάμπους στο Λιβάδι</u>	ΛΙΒΑΔΙΟΥ	Λιβάδι		Μοναστηριακά Συγκροτήματα, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Μονή Αγίου Αντωνίου Κοκκινόγειου</u>	ΟΛΥΜΠΟΥ		ΒΔ της Κοινότητας Κοκκινόγειο υ Ελασσώνας	Μοναστηριακά Συγκροτήματα, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Μονή Σπαρμού Ελασσώνας</u>	ΟΛΥΜΠΟΥ	Ιερά Μονή Σπαρμού		Μοναστηριακά Συγκροτήματα, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίας Παρασκευής και παρεκκλήσιο Αγίου Χαραλάμπους στον Κοκκινοπηλό</u>	ΟΛΥΜΠΟΥ	Κοκκινοπηλός		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίου Ιωάννου Προδρόμου στο Πύθιο</u>	ΟΛΥΜΠΟΥ	Πύθιον		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Παναγίας της Θεοτόκου στο Πύθιο</u>	ΟΛΥΜΠΟΥ	Πύθιον		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίας Κυριακής στο Πύθιο</u>	ΟΛΥΜΠΟΥ	Πύθιον		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ασκητήριο του Τιμίου</u>	ΟΛΥΜΠΟΥ	Πύθιον	Βρίσκεται	Μοναστηριακά

<u>Σταυρού στο Πύθιο</u>			σε βραχώδη παρειά ενός λόφου ανατολικά του Δημ. Διαμ. Πυθίου Βρίσκεται σε βραχώδη παρειά λόφου, ανατολικά του Δημ. Διαμ. Πυθίου.	Συγκροτήματα, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ασκητήριο Παμμεγίστων Ταξιαρχών στο Πύθιο</u>	ΟΛΥΜΠΟΥ	Πύθιον		Μοναστηριακά Συγκροτήματα, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίου Νικολάου στο Φλάμπουρο</u>	ΟΛΥΜΠΟΥ	Φλάμπουρον		Λουτρά, Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Μονή Αναλήψεως Σωτήρος στη Συκέα</u>	ΠΟΤΑΜΙΑΣ			Μοναστηριακά Συγκροτήματα, Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίου Νικολάου στο Μεγάλο Ελευθεροχώρι</u>	ΠΟΤΑΜΙΑΣ			Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίας Παρασκευής στο Αμούριο</u>	ΠΟΤΑΜΙΑΣ	Αμούριον		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίου Γεωργούλη στο Δομένικο</u>	ΠΟΤΑΜΙΑΣ	Δομένικον		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίου Βησσαρίωνος στο Δομένικο</u>	ΠΟΤΑΜΙΑΣ	Δομένικον		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Γεννήσεως Θεοτόκου (Παναγία Βριζόστι) στο Δομένικο</u>	ΠΟΤΑΜΙΑΣ	Δομένικον		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίου Γεωργίου στο Δομένικο Ελασσόνας</u>	ΠΟΤΑΜΙΑΣ	Δομένικον		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίου Δημητρίου στο Δομένικο Ελασσόνας</u>	ΠΟΤΑΜΙΑΣ	Δομένικον		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίου Αθανασίου στο Δομένικο</u>	ΠΟΤΑΜΙΑΣ	Δομένικον		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίου Νικολάου στο Δομένικο</u>	ΠΟΤΑΜΙΑΣ	Δομένικον		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίου Γεωργίου στη Μαγούλα</u>	ΠΟΤΑΜΙΑΣ	Μαγούλα		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίας Παρασκευής στη Συκέα</u>	ΠΟΤΑΜΙΑΣ	Συκέα		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίου Δημητρίου στη Συκιά</u>	ΠΟΤΑΜΙΑΣ	Συκέα		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι

<u>Ι. Ναός Αγίας Παρασκευής στον Αζώρο</u>	ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ			Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίας Τριάδος στα Γεράνεια</u>	ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ	Γεράνεια		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Μονή Αγίας Τριάδος στα Γιαννιώτα</u>	ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ	Γιαννιώτα		Μοναστηριακά Συγκροτήματα, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίου Γεωργίου στο Λυκούδι</u>	ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ	Λυκούδιον		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίας Παρασκευής στο Λυκούδι</u>	ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ	Λυκούδιον		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίου Αθανασίου στη Μηλέα</u>	ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ	Μηλέα		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου στο Σαραντάπορο</u>	ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ	Σαραντάπορον		Μοναστηριακά Συγκροτήματα, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίας Παρασκευής στο Σαρανταντάπορο</u>	ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ	Σαραντάπορον		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου (Παλαιομονάστηρο) στο Σαραντάπορο</u>	ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ	Σαραντάπορον		Μοναστηριακά Συγκροτήματα, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίου Νικολάου στο Σαραντάπορο</u>	ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ	Σαραντάπορον		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίου Αθανασίου στην Τσαπουρνιά</u>	ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ	Τσαπουρνιά		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Μονή Αγίου Δημητρίου (Βαλέταικο) στην Τσαρίτσανη</u>	ΤΣΑΡΙΤΣΑΝΗΣ		ΒΑ της Τσαρίτσανης	Μοναστηριακά Συγκροτήματα, Βοηθητικοί Χώροι, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Πύργος Λάζαρου Μαμτζουρίδου στην Τσαρίτσανη, ιδ. Λάζαρου Μαμτζουρίδου</u>	ΤΣΑΡΙΤΣΑΝΗΣ	Τσαρίτσανη		Αμυντικά Συγκροτήματα, Πύργοι
<u>Πύργος στην Τσαρίτσανη, ιδ. Σοφ. Βουγιάζα</u>	ΤΣΑΡΙΤΣΑΝΗΣ	Τσαρίτσανη		Αμυντικά Συγκροτήματα, Πύργοι
<u>Ι. Ναός Αγίου Νικολάου στην Τσαρίτσανη</u>	ΤΣΑΡΙΤΣΑΝΗΣ	Τσαρίτσανη		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Ι. Ναός Αγίου Παντελεήμονος στην Τσαρίτσανη</u>	ΤΣΑΡΙΤΣΑΝΗΣ	Τσαρίτσανη		Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Πύργος Τσαρμαζάχου στην Τσαρίτσανη</u>	ΤΣΑΡΙΤΣΑΝΗΣ	Τσαρίτσανη		Αμυντικά Συγκροτήματα, Πύργοι
<u>Ι. Μονή Αγίου Αθανασίου στην Τσαρίτσανη</u>	ΤΣΑΡΙΤΣΑΝΗΣ	Τσαρίτσανη		Μοναστηριακά Συγκροτήματα, Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι

<u>Οικία Διπλά στην Τσαρίτσανη</u>	ΤΣΑΡΙΤΣΑΝΗΣ	Τσαρίτσανη		Αρχοντικά, Αστικά Κτίρια
<u>Ι. Ναός Παμμεγίστων Ταξιαρχών στη θέση «Μπουμπουτσιάς» Τσαριτσάνης</u>	ΤΣΑΡΙΤΣΑΝΗΣ	Τσαρίτσανη	«Μπουμπο υτσιάς»	Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Κτίριο στην οδό Μητροπολίτη Βεροίας Πολυκάρπου 6 στην Τσαρίτσανη, ιδ. Αθανασίου Κοντοφάκα</u>	ΤΣΑΡΙΤΣΑΝΗΣ	Τσαρίτσανη	Οδός Μητροπολί τη Βεροίας Πολυκάρπο υ 6	Αστικά Κτίρια
<u>Ι. Ναός Αγίων Αναργύρων στην Τσαρίτσανη</u>	ΤΣΑΡΙΤΣΑΝΗΣ	Τσαρίτσανη	Συνοικία «Παναγίας»	Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
<u>Παρεκκλήσιο Αγίου Χαραλάμπους του Ι. Ναού Αγίων Αναργύρων στην Τσαρίτσανη</u>	ΤΣΑΡΙΤΣΑΝΗΣ	Τσαρίτσανη	Συνοικία «Παναγίας»	Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι

6. Σημείωση

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν πολλές εκπαιδευτικές εκδόσεις για τον Όλυμπο, όπως και διπλωματικές εργασίες που σήμερα εκπονούνται στα πανεπιστήμια με νέες τεχνικές επεξεργασίας και νέους ερευνητικούς στόχους, όπως καταγράφονται στο ΕΚΤ (εθνικό αρχείο διδακτορικών διατριβών) και η πρότασή μας αφορά στην αξιοποίηση αυτών και ψηφιακά: ενδεικτικά σημειώνουμε το έργο **Όλυμπος. Το βουνό των θεών (2012), Συλλογικό έργο, Εκδόσεις Ρέκος, Περιεχόμενο: Γεωγραφία – Ιστορία**.

Ο Όλυμπος, το ψηλότερο βουνό της Ελλάδας, βρίσκεται στα νοτιοδυτικά όρια της Μακεδονίας με τη Θεσσαλία. Η προέλευση της λέξης χάνεται στα βάθη του χρόνου με κάποιες πηγές να αναφέρουν ότι η ονομασία Όλυμπος προέρχεται από το «ολολαμπής» και άλλες να υποστηρίζουν ότι πρόκειται για μια προελληνική λέξη που σήμαινε βουνό, ύψωμα ή ουρανός. Γι αυτό και συναντάμε ακόμα τη λέξη Όλυμπος σε πολλά μέρη της Ελλάδας και στη Κύπρο, την Ιωνία, τη Βιθυνία και τη Λυκία. Το σίγουρο είναι ότι η κατοικία των Θεών, το θεών έδος, ταυτίστηκε στην αρχαιότητα με τον Πιερίκό Όλυμπο από το σημαντικό έπος του Ομήρου, την Ιλιάδα. Ο Όλυμπος αποτελεί το μυθικό βουνό με την κατοικία των θεών, των αρχαίων Ελλήνων.

Περιεχόμενο: Ο Όλυμπος δεν είναι ένα συνηθισμένο ελληνικό βουνό, αλλά ένα *locus major*. Εκτός από τη μυθολογία, υπάρχει και η πραγματικότητα της επιβλητικότητας της άγριας φύσης του και των μοναδικών φυσικών της οικοσυστημάτων, που σήμερα κινδυνεύουν όσο ποτέ άλλοτε από τη λογική της χωρίς όρια ανάπτυξης. Για να γνωρίσουμε λοιπόν το μυθικό Όλυμπο, χρειαζόμαστε τις απαραίτητες πληροφορίες για τη γεωγραφία, το κλίμα, τη γεωλογία, τη χλωρίδα και την πανίδα του, τη μυθολογία και την ιστορία των τόπων που τον περιβάλλουν, καθώς επίσης και χρήσιμα στοιχεία για πεζοπορικές και ορειβατικές διαδρομές και κείμενα που αναφέρονται στην αναγκαιότητα προστασίας του. Γιατί τότε, μόνο τότε, όταν ο άνθρωπος καταλάβει τη ζωτική ανάγκη ύπαρξης ελεύθερων εκτάσεων της άγριας ορεινής φύσης, που να μην είναι υποταγμένες στη λογική της ανθρωποκεντρικής κοινωνίας (βλ. Τσιπήρας Κώστας, *Στα ελληνικά βουνά - Όλυμπος. Πεζοπορία και Ορειβασία* (1998) Εκδόσεις Λιβάνης).

6 Αντί επιλόγου - Πρόταση

Η εργασία με τίτλο *Σημειωτική ανάλυση εγχειριδίου Ιστορίας Γ' δημοτικού (Ανδρομάχη Σολάκη)*, εκπονήθηκε κατά το μάθημα *Θεωρία Σημειωτικής στα πλαίσια των Πολιτισμικών Σπουδών* στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, της κατεύθυνσης Πολιτισμικές Σπουδές (Σημειωτικές δομές και Πρακτικές) και συμβάλλει στη σημειωτική και πολιτισμική ανάλυση εγχειριδίου της Ιστορίας, της τρίτης τάξης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Αποτελεί επίσης πρότυπο ανάλυσης των παραδοσιακών, αλλά και ψηφιακών κειμένων για την μυθολογική και πολιτισμική σημασιοδότηση του Ολύμπου.

Σε κάθε φυσικό και ψηφιακό τεκμήριο εξετάζεται η παραγωγή εικόνας και λόγου. Το συνειδητό και υποσυνειδητό νόημα που μεταφέρουν ο γραπτός λόγος και οι εικόνες κάθε υλικού συνιστά «σημείο»: σύμφωνα με την Καριν Μπόκλουντ- Λαγοπούλου (1980: 7-8) η σημειωτική ή σημειολογία είναι η επιστήμη που μελετά τα συστήματα σημασίας. Οι σημερινές τάσεις στη διεθνή σημειωτική είναι πέρα από την φορμαλιστική παράδοση ένα ρεύμα πιο ριζοσπαστικό με επιρροή από τον μαρξισμό και την ψυχανάλυση. Η σημασία σε κάθε υλικό για τον Όλυμπο μπορεί να είναι δηλωτική (κυριολεκτική-denotation) και συνδηλωτική (συνειρμική-connotation). Ο Greimas βασιζόμενος σε έννοιες, όπως του σημασιολογικού πεδίου προτείνει ένα μοντέλο σημασιολογικής ανάλυσης. Σύμφωνα με αυτή την ανάλυση εντοπίζονται σημασιολογικές ισοτοπίες, ομαδοποιούνται δηλαδή οι μονάδες έκφρασης (λόγου, εικόνας, ήχου, κίνησης) σύμφωνα με το σημασιολογικό περιεχόμενο. Βρίσκοντας την εσωτερική οργάνωση αυτών των ομάδων έχουμε μια σειρά από δομημένα σημασιολογικά σύνολα που ο Greimas τα ονομάζει κώδικες (Μπόκλουντ- Λαγοπούλου 1986:148). Στο οπτικό υλικό περνώντας από το κυριολεκτικό στο συνειρμικό σημείο της εικόνας, δημιουργείται ένα νέο σημαίνον και σημαινόμενο τα οποία αποτελούν το δεύτερο επίπεδο ανάγνωσης. Σύμφωνα με τον Roland Barthes (1981) υπάρχει κάτι κοινό ανάμεσα στα σημαινόμενα της συνειρμικότητας που εντάσσεται στον χώρο της ιδεολογίας.

Πίνακας 6-1 Πίνακας ανάλυσης στο εγχειρίδιο ιστορίας τρίτης Δημοτικού

Α. ΧΩΡΟΣ

A1.	Φυσικός: στη γη, θάλασσα-ΟΛΥΜΠΟΣ
A2.	Χωρικός: σε ένα παλάτι-ΟΛΥΜΠΟΣ
A3.	Τοπωνυμιακός κώδικας- ΟΛΥΜΠΟΣ

Β. ΧΡΟΝΟΣ

B1. **Μυθικός:** όταν ο Δίας μεγάλωσε

B2. **Ιστορικός:** οι αρχαίοι ποιητές

Γ. ΘΕΩΝ – ΜΥΘΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

Γ1. **Ιδιότητας:** ήταν ο θεός της θάλασσας

Γ2. **Γενεαλογικός:** Ουρανός και Γη γέννησαν τους Τιτάνες

Γ3. **Κυριαρχίας:** ο Δίας πάλεψε με τον Κρόνο

Γ4. **Οργής:** όταν ήταν θυμωμένος, κυνηγημένη από την ζηλιάρα Ήρα

Γ5. **Όπλων:** αστροπελέκια, με το τόξο και τα βέλη της

Δ. ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Δ1. **Επώνυμος μυθολογικός:** Αφροδίτη, Προμηθέας

Δ2. **Ανώνυμος μυθολογικός:** θεούς, ανθρώπους

Δ3. **Επώνυμος ιστορικός:** Όμηρος

Ε. ΛΟΙΠΟΙ ΚΩΔΙΚΕΣ

E1. **Επιστημονικός:** η επιστήμη

E2. **Κώδικας λατρείας:** λάτρευαν, λαμπρούς ναούς

E3. **Φυσικού περιβάλλοντος:** τον ήλιο, το φεγγάρι και τα αστέρια

E4. **Ανθρωπολογικός:** οι άνθρωποι έγιναν κακοί και ανυπάκουοι

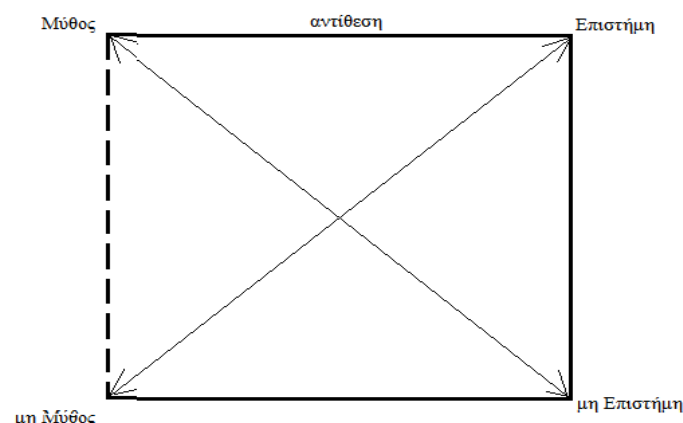
Εγχειρίδιο Ιστορίας

Περιγραφή - Η ύλη της Ιστορίας της τρίτης τάξης περιλαμβάνει την μυθολογία και την προϊστορία. Με βάση το Αναλυτικό Πρόγραμμα του μαθήματος της Ιστορίας στη Γ' τάξη επιδιώκεται μεταξύ άλλων, τα παιδιά στην αρχή να έρθουν σε επαφή με τους σημαντικότερους ελληνικούς μύθους και ειδικότερα αυτούς που έχουν παγκόσμια απήχηση και να αντιληφθούν σε ένα βαθμό ότι πίσω από τους μύθους κρύβεται ιστορική αλήθεια, ώστε να γίνει ομαλά η μετάβαση από τον μύθο στην ιστορία. Στόχος είναι επίσης τα παιδιά να αναπτύξουν ιστορικές γνώσεις (από την προϊστορία) και μέσα από αυτές να κατανοήσουν κάποιες ιστορικές έννοιες, να τις συσχετίσουν και να καταλήξουν σε απλές γενικεύσεις (πληροφορίες από το βιβλίο του δασκάλου Ο.Ε.Δ.Β.

2011). Ξεκινώντας από την μυθολογία επιδιώκεται να αναπτύξουν τα παιδιά το ενδιαφέρον τους για τη ελληνική μυθολογία και τις επιβιώσεις της στη γλώσσα, την λογοτεχνία και την τέχνη. Να έλθουν έτσι σε επαφή με την πολιτιστική τους κληρονομιά σε μια προσπάθεια διαχωρισμού της φαντασίας από την πραγματικότητα. Περνώντας στην προϊστορία έρχεται στην επιφάνεια η σχέση του ανθρώπου με το φυσικό του περιβάλλον και τον αγώνα για πρόοδο που καταβάλλει. Βιώνοντας τις αλλαγές στη καθημερινή ζωή σε διάστημα μακρών χρόνων οι έννοιες της εξέλιξης και της προόδου υπερτονίζονται. Στο επίκεντρο βρίσκεται ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός και πως οι μύθοι των αρχαίων ελλήνων έγιναν ποιήματα από τους ποιητές (πλήθος παραθεμάτων) αλλά και αγάλματα και ζωγραφιές (εικόνες από έργα της αρχαιότητας αλλά και νεότερα). Μύθοι, εικόνες αλλά και έργα ποιητών βοηθούν τους μαθητές να περάσουν από το μύθο στην ιστορία.

Το βιβλίο της Ιστορίας της τρίτης τάξης του Δημοτικού με τίτλο *Από τη Μυθολογία στην Ιστορία* κυκλοφόρησε το 2011 από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα, έκδοση ΣΤ' σε 115.000 αντίτυπα. Αντικατέστησε το βιβλίο Ιστορίας που κυκλοφόρησε το 1995. Για την συγγραφή του βιβλίου συνεργάστηκαν οι: Σ. Μαϊστρέλλης, Ε. Καλύβη, Μ. Μιχαήλ. Αξιολογητές: Ε. Πελαγίδης, Α. Καραπαπιάς, Ε. Οικονομοπούλου. Φιλολογική επιμέλεια: Γ. Ρογάρη. Υπεύθυνος του μαθήματος κατά τη συγγραφή: Γ. Παπαγρηγορίου. Υπεύθυνος υπό έργου: Α. Παμουκτσόγλου.

ΠΑΡΑΤΗΡΟΥΜΕ ότι η πρώτη ενότητα καλύπτει το 10% του συνόλου των ενοτήτων και αποτελείται από υποενότητες: 1. Η Τιτανομαχία (σελ. 8 – 10), 2. Οι Θεοί του Ολύμπου (σελ. 11 – 14), 3. Οι Θεές του Ολύμπου (σελ. 15 – 18), 4. Ο Προμηθέας, η Πανδώρα, ο Δευκαλίωνας και η Πύρρα (σελ. 19 – 20). Με βάση τους κώδικες στο σύνολο της εισαγωγής προκύπτει το τετράγωνο του Greimas (square of Greimas).

Εικόνα 6-1 Το τετράγωνο του Greimas

Στη **δεύτερη υποενότητα**, «Οι θεοί του Ολύμπου και η καθημερινή ζωή τους» προκύπτουν κατηγορίες με **κριτήριο τον ΤΟΠΟ- χωρική αναφορά Ψηλά στον Όλυμπο και μάς** εισάγει στη καθημερινή ζωή των θεών κατοικούσαν... σ' ένα λαμπρό παλάτι.

Έπιναν νέκταρ κι έτρωγαν αμβροσία. Τέλος από εκεί ψηλά (εννοείται ο Όλυμπος) κυβερνούσαν τους ανθρώπους. Σε όλες τις θεματικές υπάρχει επώνυμος ονοματικός κώδικας, γιατί εντοπίζεται η παρουσίαση των θεών και προσώπων που τους πλαισιώναν. Ο ΚΥΡΙΑΡΧΟΣ κώδικας είναι τοπωνυμιακός. Στην **τρίτη υποενότητα** με τίτλο οι θεές του Ολύμπου, οι μαθητές γνωρίζουν τις θεές που κατοικούσαν στον Όλυμπο. Η υποενότητα αποτελείται από οκτώ επιμέρους νοηματικές μονάδες ανάλυσης. Ευρύτερος είναι ο επώνυμος ονοματικός κώδικας (Ήρα, Αφροδίτη, Αθηνά κ.α). **Ο χώρος που κυριαρχεί είναι ο Όλυμπος και το παλάτι του Δία.**

7 Παρατηρήσεις

Στο πεδίο αυτών των προβληματισμών η μελέτη αυτή επικαιροποιεί και ανανεώνει τα ιστορικά και πολιτισμικά στοιχεία ως δηλώσεις και συνδηλώσεις του υλικού πολιτισμού που ο Όλυμπος αναδεικνύει.

Συγκεκριμένα διαβάζοντας και αναλύοντας ιστορικά και ερμηνευτικά τις φυσικές και ψηφιακές πηγές, την βιβλιογραφία στην πολυτροπική διάστασή της, ως έντυπο υλικό, ιστοσελίδες, ντοκιμαντέρ, εικόνες, φωτογραφίες, συλλογές, σινεμά, κατανοούμε τις παραμέτρους του πολιτισμικού τουρισμού που στοχεύει σε υποψιασμένους και απαιτητικούς επισκέπτες.

Έτσι οι αναρριχήσεις και η ιστορία τους, η γεωμορφολογία και οι λατρευτικοί χώροι από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα μετασχηματίζονται σε «προϊόντα» και συνδηλώσεις της ελληνικότητας που σημαίνουν και γοητεύουν διαφορετικά. Οι εκκλησίες και τα μεταβυζαντινά μνημεία απεικονίζονται ως μέρος της αρχιτεκτονικής, ως έργα τέχνης με πολλαπλούς θρησκευτικούς συμβολισμούς, τα δημόσια γλυπτά, οι προτομές και τα ηρώα των αγωνιστών της νεότερης ιστορίας συγκροτούν την δημόσια ιστορία που απευθύνεται σε όλους. Οι καθημερινές περιβαλλοντικές και εναλλακτικές δράσεις αποτελούν τις σύγχρονες ανάγκες και απαιτήσεις συλλόγων, πολιτών και επισκεπτών. Τα πανηγύρια έχουν έναν θρησκευτικό και κοινωνικό χαρακτήρα. Οι άνθρωποι καλύπτουν την ανάγκη της επαφής με το θείο, αλλά συνάμα δείχνουν την καταγωγή και την οικονομική τους κατάσταση, ενώ εκφράζονται μέσα από το χορό. Πραγματοποιούνται στην ονομαστική γιορτή και συνδυάζεται με εμπορικές δραστηριότητες και πολύ παραδοσιακή, αλλά και νεότερη μουσική και χορό.

Όσον αφορά στην διαλεκτική σχέση του αρχαιολογικού, μυθολογικού ερμηνεύματος για τον Όλυμπο με τον φυσιολατρικό, περιβαλλοντικό και αναρριχητικό τουρισμό χρησιμοποιώντας την ορολογία του Ουμπέρτο Έκο την κατανοούμε ως αισθητική απόλαυση. Ο δυισμός του παρελθόντος για την ύλη και το πνεύμα μπορεί σήμερα να μετασχηματιστεί στην άποψη για ένα νέο διπολικό στερεότυπο ανάμεσα στο hardware – software της πληροφορικής. Έτσι τα πολιτιστικά αγαθά ως τριτογενές υλικό φαίνεται να υπόκεινται στους νόμους της ύλης και της οικονομίας. Τα πολιτισμικά αγαθά *είναι κοιτάσματα, είναι σημεία και στη μελέτη αυτή μας ενδιαφέρει η πολιτισμική και εκπαιδευτική χρήση τους.*

Μετά την αποκατάσταση των ευρημάτων ακολουθεί η προώθηση μέσα από τις πληροφορίες για τον πολιτισμό τους. Στη μελέτη αυτή τα φυσικά και ψηφιακά τεκμήρια διευρύνονται και περιλαμβάνουν τα αρχαιολογικά αγαθά, τα διάσπαρτα έργα τέχνης, τις συλλογές και τα μουσεία, αλλά κυρίως τα ίδια τα φυσικά τοπία. Η πρότασή μας στην μελέτη αυτή αφορά σε μορφές εναλλακτικού μουσείου καθώς ιστοριογραφικά και μουσειακά σήμερα *υπάρχουν ευτυχείς περιπτώσεις, όπου το επανευρεθέν πολιτιστικό κοίτασμα εντάσσεται αρμονικά στον ζωντανό πολιτιστικό ιστό: σχετική είναι η*

περίπτωση των σπηλιών και αρχαιολογικών χώρων που αναστηλώνονται και προσφέρονται στην προσέλευση των επισκεπτών. Οι μορφές του εναλλακτικού μουσείου έχουν υλοποιηθεί στην πράξη και λειτουργούν συνθετικά ή και εναλλακτικά όπως: το διδακτικό μουσείο με συνεκδοχή, το περιοδεύον μουσείο, το μουσείο παιχνιδότοπος (βλ. <http://blogs.sch.gr/varvan/2013>) το αυτοεκθεσιακό μουσείο. Ενδεικτικά σημειώνουμε την μελέτη περίπτωσης δύο μεγάλων ελληνικών μουσείων, του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης και του Νέου Μουσείου Ακρόπολης: τα αποτελέσματα έδειξαν πως οι δύο οργανισμοί έχουν υιοθετήσει τις τάσεις της χρήσης ψηφιακών μέσων στα μουσεία και έχουν ήδη κάνει τα πρώτα τους βήματα στην ψηφιακή εποχή βάσει της οργανωσιακής κουλτούρας και των οικονομικών πόρων που διαθέτουν. Στην μελέτη αυτή προτείνουμε εκθέσεις ψηφιακών τεκμηρίων με συνεκδοχή, με δείγματα συγκεκριμένα και κριτήρια τα εξής: να αφηγηθούμε μαζί με τα αντικείμενα την πρωταρχική τους λειτουργία/ τις αισθητικές αξίες/την ιστορία του υπεδάφους. Έτσι κάθε εκθεσιακή χρήση γίνεται ενεργή ιστορία μιας ενεργούς δραστηριότητας επανεύρεσης. Επιπρόσθετα το ίδιο το μουσείο, η έκθεση, η συλλογή, η δράση πρέπει και να εκθέτει τη δική του δράση της αποκάλυψης. Πρόκειται για το μουσείο που εκθέτει ένα τμήμα ανασκαφών, έργων in progress και τεκμηριώνει μέρα με την μέρα. Οι ευρύτερες κοινωνικές αλλαγές και τα σύγχρονα κοινωνικά μηνύματα, καθιστούν τον τομέα της Πληροφορικής και των Νέων Τεχνολογιών βασικό άξονα για την οργάνωση και τη λειτουργία των Μουσείων. Σήμερα στην κατεύθυνση αυτή η χρήση των νέων τεχνολογιών στηρίζει δημιουργικά τους ιδιαίτερους στόχους κάθε μουσείου. Η συστηματική προώθηση της έρευνας στον τομέα της Πληροφορικής αποτελεί προτεραιότητα για κάθε Μουσείο. Στόχος είναι η βελτίωση και διεύρυνση των μέσων σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας του, καθώς και η δημιουργία νέων προγραμμάτων (εκπαιδευτικό λογισμικό, online βιβλιογραφικοί κατάλογοι, πρότυπα τεκμηρίωσης, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τεχνικές συντήρησης τεκμηρίων). Η εισαγωγή και η χρήση ψηφιακών πλατφορμών επικοινωνίας στα σύγχρονα μουσεία και ειδικότερα ο τρόπος με τον οποίο τα μουσεία αφομοιώνουν τις τεχνολογικές εξελίξεις και οι αλλαγές που αυτές επιφέρουν στην επικοινωνία με το κοινό αποτελούν νέα πρόκληση για τον τόπο.

Βιβλιογραφία

Eco Umberto (1992). *Πολιτιστικά κοιτάσματα*. Μετάφρ. Κ. Σουέρεφ, Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.

Τσιπής, Κ.Σ. (1998). Στα ελληνικά βουνά: Όλυμπος, μονογραφία του βουνού των Θεών. Αθήνα: «Νέα Σύνορα» Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη.

Τσουκαλά, Ε. (2011). *Παλιοντολογία ως μια εναλλακτική πρόταση γεωτουριστικής ανάπτυξης. Παράδειγμα από τη Δυτική Μακεδονία: Πέραμα Ιωαννίνων*.

Εκδόσεις της Περιφέρειας Θεσσαλίας:

Olympus the mountain of Gods. The mountain of Larissa. Touristic guide. Region of Thessaly. Peripheral Unit of Larissa, 2012.

Mountain Paths of Prefecture of Larissa. Region of Thessaly. Regional Union of Larissa. Hellenic Mountain Climbers Association of Larissa.

Ecclesiastical Monuments. Religious Tourism. Cultural events of the Municipalities and Communities of the Regional Unit of Trikala. Region of Thessaly, Regional unit of Trikala. Θρησκευτικά Μονοπάτια. Περιφέρεια Θεσσαλία. Περιφερειακή Ενότητα Λάρισας. Τουριστικός Οδηγός. Νομός Τρικάλων.

8 Τεκμηρίωση Πηγών

Στην μελέτη αυτή ερευνούμε και επιλέγουμε ενδεικτικά από το πλήθος των δημοσιευμένων ψηφιακών τεκμηρίων αυτά που πληρούν τα ιστοριογραφικά και σημειωτικά κριτήρια: α) την πηγή, τον πομπό, παραγωγό του μηνύματος, β) το πολυτροπικό υλικό, γ) την ποιότητα και ποσότητα. Προκύπτουν έτσι οι κατηγορίες: *Ιστότοποι, Βίντεο- Ντοκιμαντέρ, Ταινίες – Κινηματογραφικές Μυθοπλασίες, Ηλεκτρονικά βιβλία και επιστημονικές εργασίες, φωτογραφίες και έργα τέχνης, αρχεία κρατικής τηλεόρασης.*

Το υλικό αυτό συμπεριλαμβάνει σύμβολα, εικόνες και ενδείκτες ανάλογα με τους παραγωγούς, πομπούς των σημείων. Κατά ποιόν τα ψηφιακά τεκμήρια που εντοπίζονται αφορούν σε ιστορικά, πολιτισμικά, περιβαλλοντικά και θρησκευτικά σημασιόματα με έμφαση στην μυθολογική, μυθοποιητική αφήγηση της ιστορίας. Στη συνέχεια επιλέγουμε αυτά που προωθούν την νεότερη ιστοριογραφική και πολιτισμική τάση προς την κατεύθυνση του εναλλακτικού, στοχευμένου τουρισμού με σκοπό την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και την προώθηση της τοπικής κουλτούρας. Η βασική συνεισφορά μας ανήκει στην τάξη της επιλογής με σαφή πολιτισμικά επιστημονικά κριτήρια των ψηφιακών τεκμηρίων ώστε παρόμοια να παράγονται τα επόμενα διαφημιστικά υλικά για την ανάδειξη της περιοχής με προδιαγραφές τους υποψιασμένους ιστορικά και ψηφιακά επισκέπτες.

Μεθοδολογικά ακολουθούμε την σημειωτική του πολιτισμού: « οι άνθρωποι, μοιάζει να εμπνεόμαστε από την επιθυμία σημασιοδότησης (δηλαδή απόδοσης νοημάτων): πάνω απ' όλα είμαστε σίγουρα Homo significans – σημασιοδότες. Στη σημειωτική, 'σημεία' είναι μονάδες σημασίας που παίρνουν τη μορφή λέξεων, εικόνων, ήχων, ενεργειών, ή αντικειμένων. Ο Graeme Turner σημειώνει ότι για να μπορεί κάτι να χαρακτηριστεί σημείο «πρέπει να έχει φυσική μορφή, πρέπει να αναφέρεται σε κάτι άλλο από τον εαυτό του, και πρέπει να αναγνωρίζεται από τους άλλους χρήστες του σημειακού συστήματος».

Για τους αναλυτικούς σκοπούς της σημειωτικής (στην παράδοση του Saussure) κάθε σημείο αποτελείται από: Ένα σημαίνον (signifier) – η μορφή που παίρνει το σήμα- ο ίδιος ο Όλυμπος ως φυσικό μνημείο

Ένα σημασιόματο (signified) – η έννοια που αναπαριστά- η μυθολογική και πολιτισμική, οικονομική σημασιοδότηση.

Σήμερα, το σημαίνον ερμηνεύεται κοινώς ως η υλική (ή φυσική) μορφή του σημείου – είναι κάτι που μπορούμε να δούμε, να ακούσουμε, να αγγίξουμε, να μυρίσουμε ή να γευτούμε. Το σημασιόματο, από την άλλη πλευρά, είναι μια νοητική κατασκευή – δεν

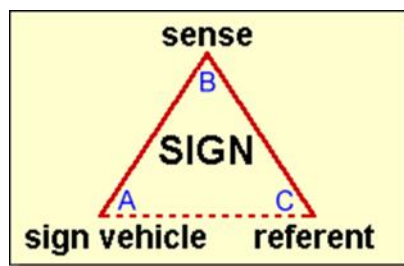
είναι υλικό αντικείμενο. Η σχέση μεταξύ σημαίνοντος και σημαινόμενου αναφέρεται συνήθως ως σημασιοδότηση και αναπαρίσταται με ένα διπλό βέλος.

Το σημειωτικό τρίγωνο απαντάται συχνά με άλλους όρους. Σημειοφόρος (sign vehicle): μορφή του σημείου. Νόημα (sense): η έννοια που αποδίδει το σημείο. Αναφερόμενο (referent): αυτό που 'παριστά' το σημείο.

Η διακεκομμένη γραμμή στη βάση του τριγώνου έχει σκοπό να δείξει ότι δεν υπάρχει αναγκασία καμία ορατή σχέση μεταξύ του σημειοφόρου και του αναφερομένου. Στην περίπτωση που μελετούμε ο Όλυμπος αποτελεί το βασικό σημείο και τα ψηφιακά τεκμήρια που τον αναδεικνύουν διαμορφώνουν τα νοήματα και τα αναφερόμενα μέσα από τις κάτωθι κατηγορίες:

Σύμβολο/συμβολικό: τύπος κατά τον οποίο το σημαίνον δεν ομοιάζει στο σημαινόμενο αλλά είναι αυθαίρετο ή καθαρά συμβατικό – ούτως ώστε η σχέση να πρέπει να διδαχθεί Εικόνα/εικονικό: τύπος κατά τον οποίο το σημαίνον μοιάζει φυσικά η μιμείται το σημαινόμενο (κατά τρόπο αναγνωρίσιμο: φαίνεται, ηχεί, δίνει την αφή, τη γεύση ή το άρωμα του σημαινόμενου) – όντας όμοιο σε κάποιες από τις ιδιότητές του. Ενδείκτης/Ενδεικτικός: τύπος κατά τον οποίο το σημαίνον συνδέεται άμεσα κατά κάποιον τρόπο (φυσικό ή τελεολογικό) με το σημαινόμενο – ο σύνδεσμος αυτός μπορεί να παρατηρηθεί ή να συναχθεί.

Από την έρευνα και καταγραφή προκύπτει ότι τα σύμβολα είναι κυρίως μυθολογικά και περιβαλλοντικά, οι εικόνες φυσιολατρικές και νατουραλιστικές, ενώ οι ενδείκτες επικεντρώνονται κυρίως στον ορειβατικό τουρισμό και στις ποικίλες ομάδες και συλλόγους που προωθούν με βίντεο και ιστότοπους την ιστορία του Ολύμπου τόσο γεωφυσικά, αλλά και πολιτισμικά με έμφαση στην αρχαιοελληνική ταυτότητα και στην καθημερινή ζωή αναδεικνύοντας τον αγροτουρισμό.

Το υλικό που επιλέγεται μπορεί να αξιοποιηθεί ως πρότυπο επιστημονικά τεκμηριωμένο με εγκυρότητα στις πληροφορίες και στην πολυτροπική εκφορά του και προκαλεί/προσκαλεί τους επισκέπτες σε πολλαπλές αναγνώσεις, όπως:

- Λειτουργίες σημασίας του φυσικού και ανθρωπογενούς τοπίου/ Τόπου
 - ο αναφορικές: αναφέρεται σε κάποιο περιεχόμενο
 - ο μεταγλωσσικές: προτείνει τους κώδικες μέσα στους οποίους το σημείο μπορεί να ερμηνευθεί
 - ο τυπικές: η τυπική του δομή και φόρμα
- Λειτουργίες προσαγόρευσης του φυσικού και ανθρωπογενούς τοπίου/ τόπου
 - ο εκφραστικές: δημιουργία ενός αγορητή
 - ο παρορμητικές: δημιουργία ενός προσαγορευομένου-ιδεατού επισκέπτη
 - ο φατικές: δημιουργία της σχέσης μεταξύ αγορητή και προσαγορευομένου
- Λειτουργίες πλαισίου του φυσικού και ανθρωπογενούς τοπίου/ τόπου
 - ο η κοινωνική περίσταση μέσα στην οποία λειτουργεί το σημείο.

(βλ. Chandler, Daniel (1994): *Semiotics for Beginners*

URL: <http://www.aber.ac.uk/~dgc/semiotic.html>)

9 Προτεινόμενο Υλικό

Στο προτεινόμενο Υλικό αναζητούμε σημειωτικά και ιστοριογραφικά τις μεταβλητές παραμέτρους: Παραγωγός, Τίτλος, Χρονιά, Περιγραφή, Περιεχόμενο.

Ιστότοποι

1. Παραγωγός: ΚΖ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων
Περιγραφή: Επίσημη εθνική πληροφόρηση.
Η ΚΖ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων είναι Περιφερειακή Υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού, σε επίπεδο Διεύθυνσης, έχει έδρα την Κατερίνη και αρμοδιότητα που εκτείνεται στο Νομό Πιερίας. Η αρμοδιότητα της Εφορείας ανάγεται σε όλα τα θέματα σχετικά με τη διατήρηση, προστασία και τη φύλαξη των αρχαιοτήτων, την επιστημονική έρευνα, την αποκάλυψη, τη διατήρηση, τη συντήρηση, την ανάδειξη των αρχαιοτήτων, και την έκθεσή τους στα Μουσεία, τη μελέτη, τον προγραμματισμό, τη διαχείριση και την εκτέλεση οιοδήποτε αρχαιολογικού έργου συντήρησης, επισκευής, αποκατάστασης, αναστήλωσης, ανάδειξης και διαμόρφωσης των μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, καθώς και του φυσικού ή μη περιβάλλοντός τους, την εκτέλεση όλων των ανωτέρω έργων με αυτεπιστασία και απολογιστικά, την επιστημονική μελέτη και δημοσίευση των αρχαιοτήτων, τη διαχείριση των μνημείων των αρχαιολογικών χώρων, των Μουσείων και των Συλλογών, στον χώρο ευθύνης της, που ανήκουν στο κράτος, καθώς και με την εν γένει μέριμνα εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας περί προστασίας των αρχαιοτήτων.
Περιεχόμενο: Ιστορικό, πολιτισμικό
http://www.yppo.gr/1/g1540.jsp?obj_id=2721
2. Παραγωγός: εκπαιδευτική Πύλη
Περιγραφή: Πολυτροπικό, με εκπαιδευτικά προγράμματα και οπτικό ηχητικό υλικό. Οι Νομοί εμβέλειας του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελασσόνας για το έτος 2014 - 2015 είναι: Α/θμια Καρδίτσας, Λάρισας, Μαγνησίας, Τρικάλων, Κοζάνης, Ευβοίας, Α' Αθήνας, Γρεβενών, Πιερίας, Β/θμια Πιερίας, Κοζάνης, Καρδίτσας, Λάρισας, Μαγνησίας, Τρικάλων, Εύβοιας, Α-Β Αθήνας, Γρεβενών.
Περιεχόμενο: Εκπαιδευτικό, Ιστορικό, Περιβαλλοντικό
3. Παραγωγός: οργανισμός Φεστιβάλ Ολύμπου
Περιγραφή: Με απαρχή τις γιορτές των Μουσών το 1972, το Φεστιβάλ Ολύμπου μεταμορφώθηκε μέσα από την πορεία στο χρόνο σε ένα σύγχρονο πολιτιστικό θεσμό με φίλους, αισθητική και πληρότητα πολιτιστικών προτάσεων. Η πολύχρονη παρουσία στα καλλιτεχνικά δρώμενα της Βόρειας Ελλάδας, οι Δημιουργοί, οι πρωταγωνιστές του θεάτρου και σημαντικά καλλιτεχνικά σχήματα που έχουν τιμήσει το Φεστιβάλ Ολύμπου το έχουν αναδείξει σε πυρήνα πολιτισμού για ολόκληρη την περιφέρεια.
Περιεχόμενο: Περιβαλλοντικό, Πολιτιστικό

<http://festivalolympou.gr/el/%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1/>

4. Παραγωγός: το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού (ΙΜΕ), το οποίο εμπνεύστηκε, δημιούργησε και χρηματοδότησε η οικογένεια Λαζάρου Εφραίμογλου.

Περιγραφή: Τεκμηριωμένο, με βιβλιογραφία, χαρτογραφικό υλικό και επιστημονικές ιστορικές αφηγήσεις για τον Όλυμπο, με υπερσυνδέσμους και χρονογραμμή.

Περιεχόμενο: Ιστορικό, Πολιτισμικό, Περιβαλλοντικό

<http://www.ime.gr/chronos/01/gr/nl/nnii/makrygfr.html>

5. Παραγωγός: Υπουργείο Πολιτισμού Ελλάδος

Περιγραφή: Τεκμηριωμένο υλικό σε ιστορικές θεματικές, όπως πολιτιστικός χάρτης, χρονολόγιο, φωτογραφικό αρχείο, γλωσσάρι. Φυσιολατρική περιήγηση σε μνημείο της φύσης και των ανθρώπων, από ΙΕ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων.

Περιεχόμενο: Ιστορικό, Πολιτισμικό, Περιβαλλοντικό

http://odysseus.culture.gr/h/3/gh351.jsp?obj_id=2502

6. Παραγωγός: Πιερική Αναπτυξιακή

Περιγραφή: Γενικός τουριστικός οδηγός του νομού Πιερίας. Διαμεσολαβημένη, απλή, τουριστική γραπτή αφήγηση, εμπειριστατωμένη περιγραφή του τόπου και του τοπίου με φωτογραφικό υλικό.

Περιεχόμενο: Τουριστικό, Περιβαλλοντικό

<http://pieria-tourism.gr/neo.html>

7. Παραγωγός: Ομάδα από άτομα με καταγωγή από το Σαραντάπορο, οι οποίοι δεν έμεναν μόνιμα στο χωριό. Στη συνέχεια δημιουργήθηκε ένα ηλεκτρονικό μέσο επικοινωνίας με σκοπό τη συνεργασία σε κοινές κοινωνικές και πολιτιστικές δράσεις εθελοντικού χαρακτήρα μέσω του προγράμματος Open WiFi της Εταιρείας Ελεύθερου Λογισμικού και Λογισμικού Ανοιχτού Κώδικα (ΕΕΛ/ΛΑΚ), ενός μη κερδοσκοπικού φορέα στον οποίο συμμετέχουν Πανεπιστήμια και εκπαιδευτικοί φορείς απ' όλη την Ελλάδα διαμορφώθηκε ένα ελεύθερο ασύρματο δίκτυο.

Περιγραφή: «Το χωριό μου μ' ένα κλικ! Ενημερώνομαι, Επικοινωνώ, Συμμετέχω». Τέσσερα χωριά στην επαρχία Ελασσόνας έχουν δωρεάν πρόσβαση στο internet χάρη στην εθελοντική δράση της ομάδας sarantaporo.gr – ιστοσελίδα με πλούσιες ιστορικές και επίκαιρες πληροφορίες για το Σαραντάπορο.

Περιεχόμενο: Ιστορικό, Πολιτισμικό

<http://www.sarantaporo.gr/node/79>

8. Παραγωγός: Δήμος Ελασσόνας

Περιγραφή: Διαδικτυακός τόπος για το στρατιωτικό μουσείο της μάχης του Σαρανταπόρου, το οποίο βρίσκεται στην Ε.Ο. Λάρισας - Κοζάνης και απέχει από την Ελασσόνα 20 χλμ. Είναι η τοποθεσία όπου τον Α' Βαλκανικό Πόλεμο, έγινε η ομώνυμη μάχη. Πλήρης τουριστικός οδηγός για την πόλη και την επαρχία Ελασσόνας, εμπεριστατωμένος με πλούσιο υλικό γραπτών περιγραφών και φωτογραφιών.

Περιεχόμενο: Ιστορικό, Περιβαλλοντικό, Τουριστικό

http://www.elassona.com.gr/m_ellasona/mms/mms.php

9. Παραγωγός: Τράπεζα Ιδεών (Τ.Ι.), βάση δεδομένων που περιέχει πρωτότυπη και αναδημοσιευμένη αρθρογραφία, δημοσιεύματα, βιβλιογραφία, ηλεκτρονικά βιβλία που διατίθενται ελεύθερα στο Internet, υλικό multimedia (ντοκουμέντα ή εκπαιδευτικά video, φωτογραφίες, φωνή), καθώς και συνδέσμους του Internet.

Περιγραφή: Θησαύρισμα ιδεών και αναφορών για την Ορθοδοξία και τον Ελληνισμό: ιστορική και εκκλησιαστική αφήγηση για την τοπική ιστορία με θεματικές -ιστορική βιβλιοθήκη, Μακεδονικός Αγώνας, Βαλκανικοί Πόλεμοι, Μουσείο Μάχης Σαρανταπόρου.

Περιεχόμενο: Ιστορικό, Θρησκευτικό, Πολιτισμικό

<http://www.tideon.org/index.php/2012->

10. Παραγωγός: Δίκτυο Συλλόγων Επαρχίας Ελασσόνας και Συλλόγων Αποδήμων Επαρχίας Ελασσόνας «Δίκτυο Περραιβία»

Περιγραφή: Πλήρης οδηγός «Διαδρομές στον Όλυμπο, στην ιστορία, στον πολιτισμό» για αρχαιολογία, μνημεία, πολιτισμό, περιβάλλον με χάρτη ισότοπου, εμπεριστατωμένα στοιχεία και πλούσια βιβλιογραφία. Σκοπός της ηλεκτρονικής καταγραφής των φυσικών, ιστορικών, πολιτιστικών και θρησκευτικών μνημείων, αρχαιολογικών χώρων, ιστορικών τόπων του δήμου Ελασσόνας είναι να διαμορφωθούν πολιτιστικές και φυσιολατρικές διαδρομές για την ανάδειξη των μνημείων και στη συνέχεια να ενισχυθεί η αναγνωρισιμότητά τους στον τουριστικό χάρτη.

Περιεχόμενο: Τουριστικό

<http://www.visitolympus.gr/samplepage>

11. Επίσημη ιστοριογράφηση που στοχεύει να αναδείξει τα δεδομένα που συντίθενται από τις αρχαίες πηγές, εισάγοντας τον αναγνώστη στην αρχαία Περραιβία και την περραιβική Τρίπολη από την εποχή του μύθου μέχρι τους βυζαντινούς χρόνους, όπου συνηγορούν οι αρχαιολογικές πηγές. Έγκριτη βιβλιογραφία και πηγές.

Περιεχόμενο: Ιστορικό, Πολιτισμικό

<http://perevia.gr/4-2/7-2/>

12. Εκπαιδευτικά εμπεριστατωμένο υλικό με Video, Ανακοινώσεις, Απόψεις, Δημοσιεύσεις, Έντυπα, Ιστοσελίδες για το Γυμνάσιο Τσαριτσάνης που στεγάζεται στο κτίριο της Οικονομείου Σχολής και αποτελεί φυσική συνέχειά της.

Περιεχόμενο: Ιστορικό, Πολιτισμικό

http://gym-tsarits.lar.sch.gr/?page_id=46

13. Επίσημος διαδικτυακός τόπος από την Ιερά Πατριαρχική & Σταυροπηγιακή Μονή Αγ. Διονυσίου του εν Ολύμπω, Λιτόχωρο Πιερίας. Πλούσιες θεματικές, πολυτροπικό υλικό με γραπτό, φωτογραφικό και ηχητικό υλικό.

Περιεχόμενο: Θρησκευτικό, Ιστορικό

www.imado.gr/monastery

14. Επίσημη τουριστική ιστοσελίδα του Φορέα διαχείρισης εθνικού δρυμού Ολύμπου με έδρα το Λιτόχωρο Πιερίας και περιοχή ευθύνης τον εθνικό δρυμό Ολύμπου. Με αυτόν το διαδικτυακό τόπο, επιχειρείται μια αμφίδρομη επικοινωνία με τους περιηγητές του διαδικτύου με έγκυρη, έγκαιρη και πλήρη ενημέρωση. Σκοπός είναι τα οφέλη της βιώσιμης διαχείρισης να επεκταθούν και εκτός του χώρου της Προστατευόμενης Περιοχής του Δρυμού, στον κοινωνικό και οικονομικό περίγυρο, με τη συνεργασία των τοπικών φορέων και πολιτών με περιβαλλοντικές ευαισθησίες. Γραπτό και φωτογραφικό υλικό με έμφαση στον θρησκευτικό και εναλλακτικό ορειβατικό τουρισμό.

Περιεχόμενο: Τουριστικό, Περιβαλλοντικό

<http://www.olympusfd.gr/GR/Default.asp>

15. Η δικτυακή πύλη www.agro-tour.net αποτελεί το αποτέλεσμα προσπάθειας 21 ομάδων τοπικής δράσης της Ελλάδας, με τη χρηματοδότηση της Κ.Π. LEADER+. Ιδιώτες, επαγγελματίες του τουρισμού, αλλά και άνθρωποι που απλά ενδιαφέρονται να γνωρίσουν τις ομορφιές της ελληνικής υπαίθρου, μπορούν να εισέλθουν στην πληρέστερη ψηφιακή βιβλιοθήκη φωτογραφιών, βίντεο αλλά και χρήσιμων πληροφοριών. Εμπεριστατωμένη αφήγηση με έμφαση στον γεωλογικό προσδιορισμό, τα οικοσυστήματα και το περιβάλλον ως μνημείο της φύσης.

Περιεχόμενο: Περιβαλλοντικό, Τουριστικό

<http://www.agrotour.net/web/guest/nature/~topicarts/view/>

16. Πλούσιο, ιστορικό, φωτογραφικό υλικό και βιβλιογραφία.

Περιεχόμενο: Θρησκευτικό, Περιβαλλοντικό

<http://www.imkitrous.gr/iera-monh-petras.aspx>

17. Περιγραφή: Επίσημος διαδικτυακός τόπος. Ιστορικό και φωτογραφικό υλικό για την Ελασσόνα και τον Όλυμπο σε τουριστική αφήγηση.

Περιεχόμενο: Ιστορικό, Περιβαλλοντικό, Τουριστικό

http://www.elassona.com.gr/m_ellasona/impo/index.php

info@ellasona.com.gr

18. Επίσημος Διαδικτυακός Τόπος με ιστορικό και φωτογραφικό υλικό, τουριστική και καταναυκτική απόδοση για την βυζαντινή Ιερά Μονή Παναγίας Ολυμπιώτισσας στην ακρόπολη της Ελασσόνας από την Ιερά Μητρόπολη Ελασσόνας.
Περιεχόμενο: Ιστορικό, Περιβαλλοντικό, Τουριστικό, Θρησκευτικό
http://monastiria.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=383&lang=de
19. Επίσημος διαδικτυακός τόπος για την στρατιωτική επιθεώρηση. Το επίσημο περιοδικό του ΓΕΣ, που από το 1883 μέχρι σήμερα, έχει φιλοξενήσει μελέτες και άρθρα στρατιωτικών εν ενεργεία και αποστράτων, πανεπιστημιακών δασκάλων καθώς και λογίων, ερευνητών για μάχες της ευρύτερης περιοχής.
Περιεχόμενο: Ιστορικό
http://www.army.gr/default.php?pname=MagazineListNew&cat_id=232&la=1
20. Επίσημος επιμορφωτικός διαδικτυακός τόπος για το μουσείο γεωλογικής ιστορίας Ολύμπου με θεματικές (γεωλογία, πετρώματα, ορυκτά, χάρτης, εκθέματα). Ο Γιώργος Αρζανάς και η Λάντα-Άννα Λουκάσεβιτς, δημιούργησαν το ιδιωτικό «Μουσείο Γεωλογικής Ιστορίας Ολύμπου» για ενημερωτική εκδρομή δημοτικών, γυμνασίων. Εκτίθενται πετρώματα από όλο τον κόσμο, απολιθώματα εκατομμυρίων ετών, σπάνιοι κρύσταλλοι και η εξέλιξη του Ολύμπου μέσα στο γεωλογικό χρόνο.
Περιεχόμενο: Περιβαλλοντικό
<http://olympusmuseum.gr/>
21. Επίσημος διαδικτυακός τόπος του Φεστιβάλ Ολύμπου.
Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η έκθεση φωτογραφιών, με απεικονίσεις του Ολύμπου του Ελβετού Φρεντερίκ Μπουασονά, ο οποίος μαζί με τους Χρήστο Κάκαλο και Ντανιέλ Μπο-Μποβί κατέκτησαν πρώτοι την κορυφή του το 1913.
Περιεχόμενο: Πολιτισμικό, Τουριστικό
<http://festivalolypou.gr/el/>
22. Ολύμπου Ανάβαση: Οδηγίες προς ανάβαση σε χιουμοριστική – επιμορφωτική κατεύθυνση με έμφαση στην χλωρίδα, πανίδα του βουνού.
Περιεχόμενο: Περιβαλλοντικό
<http://www.lifo.gr/mag/features/1634>
23. Εικονική περιήγηση, ψηφιοποίηση και ψηφιακή τεκμηρίωση μνημείων του Υπ. Πολιτισμού (ελληνικά, αγγλικά, γερμανικά). Πολυτροπικό επιστημονικό υλικό με χαρτογράφηση, διαδραστική επικοινωνία με τους χρήστες, ευρήματα ανασκαφών, βιβλιογραφία και ιστορικές αφηγήσεις-περιγραφές διαμεσολαβημένες εθνοκεντρικού και πολιτισμικού προσανατολισμού.
Περιεχόμενο: Ιστορικό, Τουριστικό
<http://www.ancientdion.org/>

24. Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Κισσάβου – Ελασσόνας, Σπανός Κωνσταντίνος, μέλος Π.Ο. ΚΠΕ Κισσάβου – Ελασσόνα Όλυμπος.

Επιμορφωτικό ηλεκτρονικό υλικό για τις δυσκολίες βιντεοσκόπησης και τεχνικές λήψης. Σεμινάριο Επιμόρφωσης Ενηλίκων. Περπατώντας και Ανακαλύπτοντας τον Όλυμπο, Βιντεοσκοπώντας τον Όλυμπο.

Περιεχόμενο: Περιβαλλοντικό

Thess.pde.sch.gr/kpe/file_library/Olympos_2012_Spanos.pdf,

Βίντεο

1. Παραγωγός: 1^ο Δημοτικό Σχολείο Γλυκών Νερών
Τίτλος: Όλυμπος. Το βουνό των θεών και των ανθρώπων
Χρονιά: 2014
Περιγραφή: Εκπαιδευτικό βίντεο για τον Όλυμπο από το 1^ο Δημοτικό Σχολείο Γλυκών Νερών, διάρκειας 6:58. Παραδοσιακή, σχολική αφήγηση με επίσημες μυθολογικές και ιστορικές πληροφορίες. Έξυπνη χρήση της σχολικής αίθουσας με μαθήτριες πομπούς από καθέδρας διδασκαλία. Νατουραλιστικό, φυσιολατρικό και ηρωικό υλικό.
Περιεχόμενο: Ιστορικό, Περιβαλλοντικό
<http://www.youtube.com/watch?v=mVA7xg5Xtjw>
2. Παραγωγός: Elloripa Media Group, σε συνεργασία με το δίκτυο PBS της αμερικανικής δημόσιας τηλεόρασης
Τίτλος: Ελασσόνα: Το μυστικό πέρασμα για τον Όλυμπο, Ellassona: The secret path to mount Olympus
Χρονιά: 2014
Περιγραφή: ντοκιμαντέρ, εκπαιδευτική, κινηματογραφική αφήγηση, Διάρκειας 21:09. Πρόκειται για το πρώτο τηλεοπτικό αφιέρωμα στο βουνό των Θεών, του ελληνοαμερικανικού οργανισμού Elloripa Media Group, που εδρεύει στην Νέα Υόρκη σε συνεργασία με το δίκτυο PBS της αμερικανικής δημόσιας τηλεόρασης. Την σκηνοθεσία υπογράφει η δημοσιογράφος Αθηνά Κρικέλη. Το ντοκιμαντέρ αναφέρεται στην ιστορία του Ολύμπου, αλλά και τους τρόπους ανάβασής του από την Ελασσόνα. Με την συμβολή της ΝΑΣΑ το ντοκιμαντέρ περιλαμβάνει πλάνα από δορυφόρο. Για την ολοκλήρωση αυτού της σειράς για τον Όλυμπο, ουσιαστικής βοήθειας στα τηλεοπτικά συνεργεία της Elloripa ήταν η συμμετοχή του Ορειβατικού Συλλόγου Ελασσόνας, της Ομάδας Διάσωσης, και του γραφείου εναλλακτικού τουρισμού Olympus Adventure.
Περιεχόμενο: Περιβαλλοντικό
<https://www.youtube.com/watch?v=z-ODS2rHGZQ>
3. Παραγωγός: Βασίλης Τσολάκης
Τίτλος: Η Μονή Παλαιοκαρυάς στο Νομό Λάρισας
Χρονιά: 2013
Βιβλιογραφική ιστοριογραφική αφήγηση με οπτικοποίηση υλικού, αρχιτεκτονική και εκπαιδευτική απόδοση φωτογραφικού υλικού με κατασκευτική μουσική επένδυση, διάρκειας 26:47. Η Μονή Παλαιοκαρυάς είναι αφιερωμένη στη Μεταμόρφωση του Σωτήρος και βρίσκεται στην περιοχή της Ελασσόνας σε απόσταση 10 περίπου χλμ νότια της Κρανιάς, σε μια πλαγιά του ορεινού όγκου των Αντιχασίων.
Περιεχόμενο: Ιστορικό, Περιβαλλοντικό, Πολιτισμικό
<https://www.youtube.com/watch?v=RXZGDRhMzHs>
4. Παραγωγός: Hellenic Parliament TV

Τίτλος: «Τα χρόνια της δόξας», Βαλκανικοί Πόλεμοι (1912-1913)

Χρονιά: 2013

Επίσημο, ιστοριογραφικό χρονικό των Βαλκανικών Πολέμων (1912-1913). Με πλούσιο αρχειακό υλικό, στρατιωτική αφήγηση με επιμορφωτικό και εκπαιδευτικό στόχο, πολυτροπικό υλικό με πηγές, ντοκουμέντα εποχής, (εφημερίδες, Επίκαιρα, γραπτές και προφορικές μαρτυρίες), Δημοσιογραφική επιμέλεια: Παντελής Αθανασιάδης, Διάρκειας: 40:08.

Περιεχόμενο: Ιστορικό

<https://www.youtube.com/watch?v=Qkl1y9K1c6o>

5. Ερασιτεχνικό βίντεο, Διάρκειας 9:03. Τουριστική, ορειβατική απόδοση. Ο Χ.Ο.Σ Ελασσόνας εξορμεί στον Όλυμπο, στο χιονοδρομικό κέντρο του ΚΕΟΑΧ (2012).

Περιεχόμενο: Περιβαλλοντικό, Τουριστικό

<https://www.youtube.com/watch?v=hMYshpSZFos>

6. Ερασιτεχνικό βίντεο, Διάρκειας 3:15, Τουριστική λήψη, αθλητική απόδοση. Ορειβατικός μααραθώνιος Ολύμπου Κοκκινοπηλός - Ελασσόνα (2012).

Περιεχόμενο: Περιβαλλοντικό, Τουριστικό

<https://www.youtube.com/watch?v=ft-tSuFHL0M>

7. Βίντεο, με ξενάγηση από επιστήμονα αρχαιολόγο, διάρκειας 14:36.

Περιεχόμενο: Τουριστικό

<https://www.youtube.com/watch?v=E89cpvkb-6U>

8. Παραγωγός: ΕΟΟΑ -Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβάσις Αναρρίχησης

Τίτλος: May the gods ski with you

Χρονιά: 2012

Ντοκιμαντέρ, με θέμα την αναρρίχηση του Ολύμπου, διάρκειας 21:17.

Μία ριψοκίνδυνη κατάβαση από την κορυφή του Ολύμπου επιχείρησε ο χιονοδρόμος Ντάβο Κάρνικαρ (Davo Karnicar). Ο Σλοβενός αθλητής βρέθηκε για πρώτη φορά στο βουνό των 12 θεών, επαναλαμβάνοντας την ίδια διαδρομή που είχε επιχειρηθεί πριν από οχτώ δεκαετίες (20 Μαρτίου 1931), όταν οι ορειβάτες Κ. Νάτσης, Ηρ. Ιωαννίδης και G. Dorier πραγματοποίησαν την πρώτη χειμερινή ανάβαση και κατάβαση με σκι από την κορυφή Σκάλα (2.866 μέτρα). Το τριήμερο εγχείρημα του Σλοβένου χιονοδρόμου, κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Εβδομάδας, κινηματογραφήθηκε από μέλη της ΕΟΟΑ για τη δημιουργία ταινίας που προβάλλει τον Όλυμπο, στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Ταινιών Βουνού της Γκρενόμπλ (Γαλλία), στις 19 Νοεμβρίου 2012. Ο σκηνοθέτης Χρήστος Τσούτσιας (Traverse du Lefka Ori, 2011) μαζί με τον ορειβάτη- σκηνοθέτη Παύλο Τσιαντό (Cho Oyu 2004, Από τον Όλυμπο στο Έβερεστ, 2009) κινηματογράφησαν την προσπάθεια.

Περιεχόμενο: Περιβαλλοντικό, Τουριστικό

<http://vimeo.com/55136061>

9. Παραγωγός: Αιγίς Φιλμ, «ΗΔΥΜΕΛΟΝ»

Τίτλος: Ιερά Μονοπάτια. Μονή Ολυμπιώτισσας

Χρονιά: 2011

Σύντομη λήψη με κύρια αφήγηση, νεορεαλιστική κινηματογραφική απόδοση από ομάδα καλλιτεχνών με φυσιολατρικό και εκπαιδευτικό προσανατολισμό. Διάρκειας 5:56 «ένα ταξίδι στον Ορθόδοξο Μοναχισμό, μία περιπλάνηση σε κάθε μορφή της Βυζαντινής τέχνης, την παλαιολόγειο ζωγραφική, την αρχιτεκτονική, τα μοναδικά ψηφιδωτά. Τα "Ιερά Μονοπάτια", υπό τους ήχους της Βυζαντινής μουσικής, τα διακονήματα των μοναχών, τα ησυχαστήρια, τα ασκηταριά, τα σήμαντρα, τα τάλαντα, συνθέτουν τον καμβά της αναζήτησης του Χριστού στους προαιώνιους δρόμους. Αψευδείς μάρτυρες σ' αυτή την αναζήτηση τα στοιχεία της παράδοσης, που διασώζονται στη σύγχρονη νεοελληνική πολιτισμική κληρονομιά».

Περιεχόμενο: Θρησκευτικό, Περιβαλλοντικό

<https://www.youtube.com/watch?v=BvieyvOulsk>

10. Παραγωγός: Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) Ελασσόνας

Τίτλος: Όλυμπος, Ελασσόνα, Μύτικας, Χρηστάκι

Χρονιά: 2010

Περιγραφή: Εκπαιδευτική, φυσιολατρική λήψη, Διάρκειας 2:23

Περιεχόμενο: Περιβαλλοντικό

<https://www.youtube.com/watch?v=mKdY9U2rEIo>

11. Παραγωγός: Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Αγίου Διονυσίου του εν Ολύμπω

Τίτλος: Ιερά Μονή Αγίου Διονυσίου του εν Ολύμπω

Χρονιά: 2010

Εμπεριστατωμένη ιστορική αφήγηση, φυσιολατρική και θρησκευτική απόδοση με μουσική επένδυση οργανική μουσική και σαφή προσανατολισμό κατανύξης. Ζωντανή ξενάγηση. Διάρκειας 3:36.

Περιεχόμενο: Ιστορικό, Περιβαλλοντικό, Θρησκευτικό

<https://www.youtube.com/watch?v=f6bfIVR6v-o>

12. Ένα από τα πολλά ερασιτεχνικά βίντεο με ήχους φύσης από κατάβαση στο φαράγγι. Διάρκειας 3:15. Σε υψόμετρο περίπου 800μ., παρουσιάζεται το παλιό ιστορικό μοναστήρι του Αγίου Διονυσίου εν Ολύμπω που σήμερα λειτουργεί ως μετόχι της νέας Ιεράς Μονής. Από τη νέα Ιερά Μονή όσοι έχουν αθλητικά ενδιαφέροντα μπορούν να περπατήσουν στο μονοπάτι Ε4 και να εισέλθουν στο απaráμιλλου κάλλους φαράγγι με τα ψηλά τοιχώματα και τους πρωτότυπους σχηματισμούς βράχων, για canyoning και κολύμπι σε μακρόστενες βάρθρες.

Περιεχόμενο: Περιβαλλοντικό, Θρησκευτικό

<https://www.youtube.com/watch?v=uVnd8fZizT8>

13. Παραγωγός: αρχείο της κρατικής τηλεόρασης από την εκπομπή «ΜΕΝΟΥΜΕ ΕΛΛΑΔΑ», με ολιγόλεπτα πλούσια επεισόδια από αναβάσεις στα καταφύγια του Ολύμπου και τεκμηριωμένες αφηγήσεις των δημοσιογράφων και πληροφορητών. Έμφαση δίνεται στην φυσιολατρική απόδοση και στην καθημερινή ζωή, στην ξενάγηση και στην προσέλκυση επισκεπτών και ορειβατών.

14. Παραγωγός: επεισόδιο εκπομπής «60 ΛΕΠΤΑ ΕΛΛΑΔΑ» διάρκειας 1:21:14. Τουριστική αφήγηση, μηχανοκίνητος αθλητισμός, αναβάσεις με όλα τα μέσα, πλούσια πολυτροπική απόδοση φυσιολατρικής και καθημερινής ζωής στον Όλυμπο με ήχους φυσικούς του περιβάλλοντος και έμφαση στη χλωρίδα, πανίδα, με πηγές πληροφορητές γηγενείς. Οικονομική και φυσιολατρική ιστορία με προσανατολισμό τον υλικό πολιτισμό.

Περιεχόμενο: Τουριστικό, Περιβαλλοντικό

<https://www.youtube.com/watch?v=AwadK5pMqYg>

15. Φυσιολατρική λήψη, διάρκειας 10:45 με έμφαση στην απόδοση των γεωλογικών στοιχείων, στα οικοσυστήματα και στο περιβάλλον ως μνημείο της φύσης.

Περιεχόμενο: Περιβαλλοντικό

https://www.youtube.com/watch?v=rCDK0_uqS3g

16. Ψηφιακό αρχείο ΕΡΤ

Α. Όλυμπος, το βουνό των Θεών (Αρχείο ντοκιμαντέρ της Δημόσιας Τηλεόρασης - πρώην Ε.Ρ.Τ.)

Β. Ο Όλυμπος και η περιοχή του σήμερα (Αρχείο ντοκιμαντέρ της Δημόσιας Τηλεόρασης - πρώην Ε.Ρ.Τ.)

Γ. Όλυμπος, Λιτόχωρο (Αρχείο ντοκιμαντέρ της Δημόσιας Τηλεόρασης - πρώην Ε.Ρ.Τ.)

Δ. Όλυμπος, πριν τους θεούς, μετά τους ανθρώπους (Αρχείο ντοκιμαντέρ της Δημόσιας Τηλεόρασης - πρώην Ε.Ρ.Τ.)

Ε. Όλυμπος, τόπος αθανάτων (Αρχείο ντοκιμαντέρ της Δημόσιας Τηλεόρασης - πρώην Ε.Ρ.Τ.)

Στ. Ταξιδεύοντας στην Ελλάδα: Όλυμπος (Αρχείο ντοκιμαντέρ της Δημόσιας Τηλεόρασης – πρώην Ε.Ρ.Τ.)

17. Παραγωγός: ΕΡΤ ΑΕ

Τίτλος: Αρχαιοελληνικά ευρήματα στο Δίον

Επαγγελματικό βίντεο. Μουσική αφήγηση αρχαιοελληνικής απόδοσης και γραπτή γλωσσική ιστορική περιγραφή πηγών. Επιστημονική αφήγηση από Καθηγητή αρχαιολογίας, διάρκειας 27:35. Αρχαιολογική αφήγηση με έμφαση στον υλικό πολιτισμό και στα ευρήματα, εκπαιδευτικό και επιμορφωτικό υλικό.

Περιεχόμενο: Ιστορικό

<https://www.youtube.com/watch?v=jnvxF0qjyqA>

Ηλεκτρονικές εκδόσεις βιβλίων – Διατριβών – Επιστημονικών Εργασιών

1. Πτυχιακή εργασία, «Σχέσεις πόλης και ιερού χώρου: Καλαμπάκα & Μετέωρα, από το παρελθόν στο σήμερα». Ντελλή Βαΐα.
<http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/191/1/Ptychiaki42.pdf>
2. Διδακτορική Διατριβή, «Ανάπτυξη στοχαστικών μοντέλων ανάλυσης κοινωνικών και τουριστικών παραμέτρων στα πλαίσια προστασίας και αξιοποίησης της περιοχής Ολύμπου». Κυρίτσης Ιωάννης (1998). Τμήμα Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος ΑΠΘ.
<http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/10658#page/1/mode/2up>
3. Διδακτορική Διατριβή, «Οι τοιχογραφίες του καθολικού της μόνης Ρουσάνου Μετεώρων». Αναγνωστόπουλος Αλέξανδρος (2010). Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας, Θεολογική Σχολή ΑΠΘ.
<http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/27428#page/1/mode/2up>
4. Διδακτορική Διατριβή, «Εκκλησιαστικά Χρυσοκέντητα άμφια βυζαντινού τύπου στον ελληνικό χώρο 16 -19^{ος} αι: Το εργαστήριο της μονής; Βαρλαάμ Μετεώρων». Βλαχοπούλου – Κραμπίνα Ελένη (2002). Τμήμα Ιστορίας – Αρχαιολογίας. Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.
<http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/13324#page/1/mode/2up>
5. Διδακτορική Διατριβή, «Ο ζωγραφικός διάκοσμος του παρεκκλησιού των Τριών Ιεραρχών της μονής Βαρλαάμ στα Μετέωρα (1637)». Σαμπανίκου Ευαγγελία – Εύη (1996). Τμήμα Ιστορίας – Αρχαιολογίας. Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.
<http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/6191#page/1/mode/2up>
6. Περιγραφή: Σχολικό Εγχειρίδιο, Ιστορία (Γ Δημοτικού) - Βιβλίο Μαθητή, Η Δημιουργία του κόσμου, Μέρος Πρώτο.
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSDIM-C103/88/698,2631/>

Ο Όλυμπος, όπου αμετακίνητος κρατιέται των θεών ο θρόνος όπως λένε. Ασύγγεφη εκεί πάνω βασιλεύει γαλήνη ατέλειωτη, κι ολόλευκη φεγγοβολή τον λούζει. Έτσι οι θεοί οι τρισευτυχισμένοι τον χαίρονται αιώνια. Όμηρος, Οδύσσεια ζ 42-46, μτφ. Καζαντζάκη - Κακριδή (με αλλαγές)

7. Περιγραφή: Βίντεο παρουσίασης – προώθησης του βιβλίου: Το Πέρασμα του Ιγνατίου (2011), Εκδόσεις: Μπαρτζουλιάνος Ι. Ηλίας (Βιβλίο/Μυθιστόρημα). Περιεχόμενο: Ο Όλυμπος αποτελεί την βασική τοποθεσία όπου εξελίσσεται το μεταφυσικό θρίλερ του Παναγιώτη Παναγόπουλου, Το Πέρασμα του Ιγνατίου, στο οποίο εννέα ορειβάτες

εξαφανίζονται μυστηριωδώς. Το μυθιστόρημα κάνει σημαντικές αναφορές στους θρύλους και τα ανεξήγητα φαινόμενα που περιβάλλουν το βουνό ανά τους αιώνες.

<https://www.youtube.com/watch?v=13-Ayxlrc90>

Βιβλιογραφία

- Αργύρης Πετρονώτης, Οθωμανικά Αρχιτεκτονήματα της Ελασσόνας (Συμβολή βάσει εντύπων), Ο Όλυμπος στους Αιώνες, Δ' Συνέδριο, Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Ελασσόνας, Ελασσόνα, 1994.
- Αργύρης Πετρονώτης, Οθωμανικά Αρχιτεκτονικά Τεκτονήματα Ελασσόνας, Ο Όλυμπος στους Αιώνες, Ε' Συνέδριο, Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Ελασσόνας, Ελασσόνα, 1995.
- Γιάννης Αδάμου, Τα Τζαμιά της Ελασσόνας και ο Τεκές της μέσα από Οθωμανικά αρχεία, Ο Όλυμπος στους Αιώνες, Ζ' Συνέδριο, Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Ελασσόνας, Ελασσόνα, 1994.
- Γιάννης Αδάμου, Τσαριτσάνη, Έκδοση Κοινότητας Τσαριτσάνης, Τσαριτσάνη, 1989.
- Γιάννης Αδάμου, Από τη δράση της μυστικής επαναστατικής εταιρίας της Τσαριτσάνης 1902-1910, Έκδοση Εφημερίδας «Η Μικρά της Ελασσόνας», Ελασσόνα, 1986.
- Γιάννης Αδάμου, Η ομηρεία από τους ληστές του Μητροπολίτη Ελασσόνας και Τσαριτσάνης Κύριλλου κατά το 1885. Έκδοση εφημερίδας «Η Μικρά της Ελασσόνας», Ελασσόνα, 1993.
- Γιάννης Αδάμου, Τουριστικός Οδηγός Περιοχής Ελασσόνας (στη σκιά του Ολύμπου), Αναπτυξιακή Ελασσόνας, Εκδόσεις «ΕΛΛΑ», Λάρισα, 1994.
- Ελένη Γαβρά, Μουσουλμανικό Τέμενος του 19ου αιώνα στην Ελασσόνα, Ο Όλυμπος στους Αιώνες, Γ' Συνέδριο, Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Ελασσόνας, Ελασσόνα, 1995.
- Κίτσος, Μακρής, Η Τσαριτσάνη και τα μνημεία της, Έκδοσις υπηρεσίας περιφερειακής αναπτύξεως Θεσσαλίας, 1967.
- Στέφανος Ψημένος, Ανεξερεύνητη Θεσσαλία και βόρεια Στερεά, Εκδόσεις ROAD, 2003.
- Υπουργείο Πολιτισμού, Θεσσαλία δεκαπέντε χρόνια αρχαιολογικής έρευνας, 1975 – 1990 Αποτελέσματα και Προοπτικές, Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου, Λυών, 17-22 Απριλίου 1990, Αθήνα, 1994.
- Enliya Celebi, Η Ελασσόνα το 1668, Θεσσαλικό Ημερολόγιο, Τόμος 34ος, Λάρισα, 1998.

- Suzanne Choulia, "Les Monuments Musulmans en Thessalie", Θεσσαλία Δεκαπέντε Χρόνια Αρχαιολογικής Έρευνας 1975-1990 Αποτελέσματα και Προοπτικές, Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου Λυών, Αθήνα, 1994
- Περιοδικό «ΠΕΡΡΑΙΒΙΑ»
- Περιοδικό «ΕΛΑΣΣΟΝΙΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»
- Περιοδικό «ΙΣΤΟΡΙΚΑ» ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑΣ
- Περιοδικό «ΕΠΤΑ ΗΜΕΡΕΣ» ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ
- Περιοδικό «ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ» ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ
- Περιοδικό «ΕΚΔΟΣΗ» ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ
- Buxton, R., 2005. Οι Ελληνικοί Μύθοι. Ένας ολοκληρωμένος οδηγός. Μτφρ. Τυφλόπουλος, Τ. Αθήνα: Πατάκη.
- Cohen, G., 2006. The Hellenistic settlements in Syria, the Red Sea Basin, and North Africa. California: The Regents of the University of California.
- Graves, R., 1979. Οι Ελληνικοί Μύθοι. τ. Α-Β. Μτφρ. Ζενάκος, Λ. Αθήνα: Πλειάς Ρούγκας.
- Griman, P., 1991. Λεξικό της Ελληνικής και Ρωμαϊκής Μυθολογίας. Μτφρ. Άτσαλος, Β. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Hansen, M. and Nielsen, T., 2004. An Inventory Of Archaic and Classical Poleis. Oxford: University Press.
- Heuzey, L., 1860. Le mont Olympe et l'Acarnanie. Paris: Librairie De Firmin Didot Freres, Fils ET C.
- Hodder, I., 2002. Διαβάζοντας το παρελθόν. Τρέχουσες ερμηνευτικές προσεγγίσεις στην αρχαιολογία. Μτφρ. Μουτζουρίδης, Π., Νικολέντζος, Κ., Τσούλη, Μ., επιμ. Κωτσάκης, Κ. Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου.
- Koder J. / Hild F., Tabula Imperii Byzantini 1: Hellas und Thessalien, Denkschriften 125, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien 1976.
- Leake, W. M., 1835. Travels In Northern Greece. Vol. III. London: J. Rodwell, New Bond Street.
- Mackay, M., 2007. Αρχαία Ρώμη. Στρατιωτική και Πολιτική Ιστορία. Μτφρ. Ζάννη, Δ. Αθήνα: Παπαδήμα.
- Marwick, A., 1985. Εισαγωγή στην Ιστορία. Μτφρ. Τρίγκου, Κ., επιμ. Παπαγκίπα, Ε. Αθήνα: Π. Κουτσομπός Α.Ε.
- Mondadori, A., 2000. Σύγχρονη Παγκόσμια Εγκυκλοπαίδεια. 1. Ιστορία. Μτφρ. Μπαριάμη, Τζ. Γαϊτατζή, Φ. Κοτσιφός, Β. Μπουζάνης, Δ. Παπαρίζος, Γ. Σκαρβέλη, Γ.

Τουλούπη, Ε., επιμ. Αποστολοπούλου, Μ. Χεκίμογλου, Ε. Κούρση, Μ. Αθήνα: Μοτίβο Α.Ε.

- Mosse, C., 2009. Επίτομη Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας (2.000 – 31 π.Χ.). Μτφρ. Στεφάνου, Λ. Αθήνα: Παπαδήμα.
- Renfrew, C. και Bahn, P., 2001. Αρχαιολογία, Θεωρίες, Μεθοδολογία και Πρακτικές Εφαρμογές. Μτφρ. Καραλή-Γιαννακοπούλου, Ι., επιμ. Καλλέγια, Α. Αθήνα: Καρδαμίτσα.
- Smith, W., 1854. Dictionary of Greek and Roman Geography. Vol. I. Boston: Little, Brown and Company.
- Smith, W., 1856. Dictionary of Greek and Roman Geography. Vol. II. Michigan: University of Michigan Libraries.
- Stählin, F., 1924. Das hellenische Thessalien. Stuttgart: Verlag Von J. Engelhorn's Nachf.
- Walbank, F., 1999. Ο Ελληνιστικός Κόσμος. Μτφρ. Δερβέρης, Τ., επιμ. Μανωλόπουλος, Λ. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Williams, R., 1994. Κουλούρα και Ιστορία. Μτφρ. Αποστολίδου, Β. Αθήνα: Γνώση.
- Αρβανιτόπουλος, Α., 1913. Αγγελίαι Περραιβίας και άνω Εστιαιώτιδος. Στην Αρχαιολογική Εφημερίδα. Περιοδικόν της Αρχαιολογικής Εταιρείας. Περίοδος Τρίτη, 1913. Μετά 2 Πινάκων και 224 Εν τωι Κειμένωι Εικονων. Αθήνησι: Τύποις Π.Δ. Σακελλαρίου, σ. 107.
- Αρβανιτόπουλος, Α., 1913. Αι Απελευθερωθείσαι Χώραι. Άνω Εστιαιώτις· Μακεδονία, Περραιβία. Στα Πρακτικά της Εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας του έτους 1912. Αθήνησιν: Εκ του Τυπογραφείου Π.Δ. Σακελλαρίου, σ.σ. 234-246.
- Αρβανιτόπουλος, Α., 1929. Προσωπογραφία Τριπολιτών Περραιβών. Απόσπασμα εκ της Αρχαιολογικής Εφημερίδος 1925-1926. Αθήνα: Αρχαιολογική Εταιρεία Ελλάδος.
- Βανχάγκεντορεν, Κ., 2008. Οι μάγισσες της Θεσσαλίας: Μία αρχαία παράδοση. Στο 1ο Διεθνές Συνέδριο Ιστορίας & Πολιτισμού της Θεσσαλίας. Πρακτικά Συνεδρίου 9-11 Νοεμβρίου 2006. τ. Ι. Θεσσαλονίκη: Περιφέρεια Θεσσαλίας, σ.σ. 169-175.
- Βλαχάκη, Μ., 2009. Θησαυρός Νομισμάτων από το Πύθιο Ελασσόνας. Στα Πρακτικά Επιστημονικής Συνάντησης με τίτλο Αρχαιολογικό Έργο Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας 2, 2006, τ. Ι: Θεσσαλία. Βόλος: Υπουργείο Πολιτισμού, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, σ.σ. 489-504.
- Βλάχος, Α., 2000. Ηροδότου Ιστορίαι (Βιβλία Στ' -Θ'). τ. 3^{ος}. Αθήνα: Ωκεανίδα.
- Γεωργιάδης, Ν., 1880. Θεσσαλία. Εν Αθήναις: Εκ του Τυπογραφείου Ερμού. Παρά την οδόν Μουσών αριθ. 2.
- Δεριζιώτης Λ. και Κουγιουμτζόγλου, Σπ., 2000. Τοπογραφικές και Ανασκαφικές έρευνες στην περιοχή της Αζώρου επαρχίας Ελασσόνας, Νομού Λαρίσης. Στο Το Έργο των Εφορειών Αρχαιοτήτων και Νεωτέρων Μνημείων του ΥΠ.ΠΟ. στη Θεσσαλία και στην

ευρύτερη περιοχή της» (1990-1998), 1η Επιστημονική Συνάντηση. Βόλος: Υπουργείο Πολιτισμού, ΙΓ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, σ.σ. 189-195.

- Δεριζιώτης Λ. και Κουγιουμτζόγλου, Σπ., 2004. Ανακαλύπτοντας την Άγνωστον Χριστιανικήν Περραιβικήν Τρίπολιν. Στο Θωράκιον, Αφιέρωμα στη μνήμη του Παύλου Λαζαρίδη. Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού, σ.σ. 63-74.
- Δεριζιώτης Λ. και Κουγιουμτζόγλου, Σπ., 2006. Αρχαιολογικά Ευρήματα της Παλαιοχριστιανικής Περραιβικής Τρίπολης. Στο 1ο Διεθνές Συνέδριο Ιστορίας & Πολιτισμού της Θεσσαλίας. Πρακτικά Συνεδρίου 9-11 Νοεμβρίου 2006. τ. ΙΙ. Θεσσαλονίκη: Περιφέρεια Θεσσαλίας, σ.σ. 632-643.
- Δεριζιώτης Λ. και Κουγιουμτζόγλου, Σπ., 2006. Χριστιανική Περραιβία. Τοπογραφικές και Ανασκαφικές Έρευνες. Στα Πρακτικά Επιστημονικής Συνάντησης με τίτλο «Αρχαιολογικό Έργο Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας, 2003», τ. Ι: Θεσσαλία. Βόλος: Υπουργείο Πολιτισμού, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, σ.σ. 389-401.
- Δεριζιώτης Λ. και Κουγιουμτζόγλου, Σπ., 2007. Η Περραιβική Τριπολίτις κατά την Παλαιοχριστιανική και Βυζαντινή Περίοδο. Το Καστρί της Δολίχης του Δήμου Λιβαδίου. Στο Θεσσαλικό Ημερολόγιο. τ. 51. Λάρισα: Κώστας Σπανός, σ.σ. 33-64.
- Δεριζιώτης Λ. και Κουγιουμτζόγλου, Σπ., 2009. Νεώτερες Έρευνες στην Χριστιανική Περραιβίαν. Ανασκαφικές Εργασίες στο «Καστρί» Δολίχης-Λιβαδίου. Στα Πρακτικά Επιστημονικής Συνάντησης με τίτλο «Αρχαιολογικό Έργο Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας 2, 2006», τ. Ι: Θεσσαλία. Βόλος: Υπουργείο Πολιτισμού, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, σ.σ. 475-487.
- Ζαφειρόπουλος, Χ., 2008. Η γη του «αλλόκοτου»: Η Θεσσαλία στην αθηναϊκή τραγωδία του 5^{ου} αι. π.Χ. Στο 1ο Διεθνές Συνέδριο Ιστορίας & Πολιτισμού της Θεσσαλίας. Πρακτικά Συνεδρίου 9-11 Νοεμβρίου 2006. τ. Ι. Θεσσαλονίκη: Περιφέρεια Θεσσαλίας, σ.σ. 153-159.
- Κουγιουμτζόγλου, Σπ., 2010. Παλαιοχριστιανική κεραμική από τους αρχαιολογικούς χώρους της Αζώρου και της Μηλέας της επαρχίας Ελασσώνος του Νομού Λαρίσης. Στα Πρακτικά Επιστημονικής Συνάντησης με τίτλο «Κεραμική της Ύστερης Αρχαιότητας από τον Ελλαδικό Χώρο (3ος-7ος αι. μ.Χ.), 2006», τ. β΄. Θεσσαλονίκη: Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού – Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Μακεδονικών και Θρακικών Σπουδών, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας – Τομέας Αρχαιολογίας, σ.σ. 548-562.
- Κραβαρίτου, Σ., 2012. Εισαγωγή. Στο Αρχαίες Πόλεις Θεσσαλίας και περιόικων περιοχών. Λάρισα: Περιφερειακή Ένωση Δήμων Θεσσαλίας, σ.σ. 13-36.
- Νικολάου, Ε., 2012. Η «περραιβική Τρίπολις»: Πύθιον, Άζωρος, Δολίχη. Στο Αρχαίες Πόλεις Θεσσαλίας και περιόικων περιοχών. Λάρισα: Περιφερειακή Ένωση Δήμων Θεσσαλίας, σ.σ. 222-224.
- Ντάσιος, Φ., 2012. Περραιβία. Στο Αρχαίες Πόλεις Θεσσαλίας και περιόικων περιοχών. Λάρισα: Περιφερειακή Ένωση Δήμων Θεσσαλίας, σ.σ. 217-222.

- Παπαρρηγόπουλος, Κ., 2009. Ιστορία του Ελληνικού Έθνους. 5. Ελληνιστικοί και ρωμαϊκοί χρόνοι. Αθήνα: Λυμπέρη Α.Ε.
- Πασσαλή, Α., 1990. Ο Ναός της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος στη Δολίχη. Στο Δέκατο Συμπόσιο Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης. Πρόγραμμα και Περιλήψεις ανακοινώσεων. Αθήνα: Χριστιανική Αρχαιολογική Εταιρία, σ.σ. 73-74.
- Ρακατσάνης, Κ. και Τζιαφάλιας, Α., 2004. Λατρείες και Ιερά στην Αρχαία Θεσσαλία. Περραιβία. τ. Β'. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.
- Σωτηριάδης, Γ., 1931. Αι κινήσεις του ρωμαϊκού στρατού εν Περραιβία υπό τον ύπατον Μάρκιον Φίλιππον εν έτει 168 π.Χ. Στο Ελληνικά. Ιστορικών Περιοδικόν Δημοσίευμα εκδιδόμενον καθ' εξαμήνον. τ. 4^{ος}. Εν Αθήναις: Γραφεία Συντάξεως: Ακαδημίας 46, Συνδρομαί: Βιβλιοπωλείον Ι. Ν. Σιδέρη, Σταδίου 52, σ.σ. 5-14.
- Τζιαφάλιας, Α. και Ζαούρη, Α., 1999. Από τη βόρεια Περραιβία ως την αρχαία Κραννώνα: Νεκροταφεία της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου. Στα Πρακτικά του Α' Διεθνούς Διεπιστημονικού Συμποσίου με τίτλο (1994): Η Περιφέρεια του Μυκηναϊκού Κόσμου». Λαμία: Υπουργείο Πολιτισμού – ΙΔ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, σ.σ. 143-152.
- Τσαγκάρη, Δ., 2004. Η Θεσσαλία στη σφαίρα επιρροής του Κοινού των Αιτωλών. Κυκλοφορία Αιτωλικών Νομισμάτων στην περιοχή. Στα Πρακτικά Συνεδρίων της Γ' Επιστημονικής Συνάντησης με τίτλο: Το Νόμισμα στο Θεσσαλικό Χώρο Αθήνα: Έκδοση των Φύλων του Νομισματικού Μουσείου, σ.σ. 223-232.
- Χωρέμη – Σπετσιέρη, Α., 2004. Τα γλυπτά του Παρθενώνα. Αθήνα: Έφεσος.
- Παρασκευή Κων. Μαντζώκα, εκπαιδευτικός, εφημερίδα «ΤΣΑΡΙΤΣΑΝΗ», φύλλο 117-ΙΟΥΛΙΟΣ 2010.
- Ιωάννης Ε. Πουλατσίδης (Θεολόγου) "Ιερά μονή Εισοδίων της στον Όλυμπο της Πιερίας, «Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΗΣ ΠΕΤΡΑΣ»." Εκδόσεις της Ιεράς Μητροπόλεως Κίτρους, Κατερίνης και Πλαταμώνος, έκδοση β' επαυξημένη (2012).

Διαδικτυακές πηγές

- Shepherd, W. R., 1911. Historical Atlas. New York: Henry Holt and Company. Στο The University Of Texas At Austin», Reference Map of Ancient Greece. Northern Part. Διαθέσιμο στο: http://www.lib.utexas.edu/maps/historical/shepherd/greece_ancient_n_ref_1926.jpg
- Αναζήτηση Φύλλων Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ). Στο Εθνικό Τυπογραφείο. Διαθέσιμο στο: http://www.et.gr/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=104&lang=el

- Μπάτζιου-Ευσταθίου, Α., 2012. Προϊσταμένη της ΙΕ΄ Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Λάρισας. Η Κουιάδα των Τεμπών (Μέρος Β΄). Στο περιοδικό Αρχαιολογία και Τέχνες. Διαθέσιμο στο: <http://goo.gl/ajPeL8>
- Σύγχρονοι Έλληνες συγγραφείς. Βιογραφικό Χριστόφορου Περραιβού. Στο Εθνικό Κέντρο Βιβλίου. Διαθέσιμο στο: <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=462&t=1789>
- Τσιάκα Ασημίνα. 2012. Ευρήματα από τις Ανασκαφές στη Δολίχη και την ευρύτερη περιοχή. 5^ο Φεστιβάλ Περραιβική Τρίπολις. Στον Πολιτιστικό Σύλλογο Δολίχης «Η Τριπολίτιδα». Διαθέσιμο στο: <http://dolihi.gr/politistika/festival-perraiviki-tripolis>

10 Παράρτημα

Ανοικτό Γεωγραφικό Λεξικό Τόπων Προορισμού

Από το Λεξικό Σταματελάτος, Μ., & Βάμβα – Σταματελάτου, Φ. (2006). *Επίτομο γεωγραφικό λεξικό της Ελλάδος*. Αθήνα: Ερμής, εντοπίσαμε και προτείνουμε ενδεικτικά την περιγραφή και προώθηση σε ψηφιακό πεδίο των τοπωνυμίων:

Όλυμπος: Ορεινός όγκος της Θεσσαλίας και της Μακεδονίας, στις περιφέρειες Λάρισας και Πιερίας, με κορ. 2.917 μ. (Μύτικας), την υψηλότερη της χώρας. Άλλες κορυφές με μεγάλο υψόμετρο είναι οι εξής: 2.911 μ. (Σκολειό), 2.909 μ. (Στεφάνι ή Θρόνος του Δία), 2.866 μ. (Σκάλα), 2.817 μ. (Άγιος Αντώνιος), και περισσότερες από δέκα άνω των 2.000 μ. και δεκάδες άνω των 1.500 μ. Αρχίζει από τα στενά της Πέτρας, στο ΝΔ άκρο της Πιερίας, που τον χωρίζουν από το όρος Τίταρος, προχωρεί ΝΑ στα όρια των δύο περιφερειών και απολήγει στην κοιλάδα των Τεμπών, όπου ρέει ο Πηνειός, η οποία των χωρίζει από το όρος Όσσα. Το μήκος μεταξύ των δύο άκρων του είναι περίπου 50 χλμ. Νοτιότερα από το μέσο του, σχεδόν στη γραμμή που συνδέει τη Λεπτοκαρυά με την Ελασσόνα, το βαθύ φαράγγι του Ξερόλακκου τέμνει τον ορεινό όγκο και χωρίζει τον Όλυμπο, σε δυο τμήματα: βόρειο που είναι ο κυρίως Όλυμπος και νότιο που ονομάζεται κάτω Όλυμπος. Στην άλλη του διάσταση, από τα Δ προς Α, ο Όλυμπος έχει όρια την πεδιάδα της Ελασσόνας Δ και τον Θερμαϊκό κόλπο Α και πλάτος περίπου 30 χλμ.

Βρυσοπούλες: Οικισμός της Θεσσαλίας, στις πλαγιές του Ολύμπου. Περιφέρεια Λάρισας. (πρώην νομός Λαρίσης, δήμος Ολύμπου, έως το 1997 επαρχία Ελασσόνας, κοινότητα Φλαμπούρου). Υψομ. 880μ.

Μύτικας: Κορυφή, η υψηλότερη του Ολύμπου και της χώρας στα όρια Λάρισας και Πιερίας, 2.917 μ.

Κοκκινοπηλός (έως το 1940 Κοκκινοπλός): Οικισμός της Θεσσαλίας, στις πλαγιές του Ολύμπου, Β της Λάρισας. Υψομ. 1.160 μ.

Σκολειό: Κορυφή του Ολύμπου, στο κέντρο, στα όρια Λάρισας και Πιερίας, προς τα Δ του οικισμού Λιτόχωρο. Υψόμ. 2.911 μ.

Καρυά: Οικισμός της Θεσσαλίας, στις πλαγιές του Ολύμπου, Β της Λάρισας. Υψομ. 900 μ.

Κίτρος: Οικισμός της κεντρικής Μακεδονίας, κοντά στην αρχαία Πύδνα, ΒΑ της Κατερίνης. Υψομ. 80 μ. Χτίστηκε στα βυζαντινά χρόνια, αναδείχθηκε σε πολιτικό και θρησκευτικό κέντρο της Πιερίας, το οχύρωσε ο Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγος, διοικητής Θεσσαλονίκης και μετά αυτοκράτορας (1391-1425), το 1389 το κατέλαβαν Τούρκοι,

άκμαζες στην Τουρκοκρατία, έδρα επισκοπής έως το τέλος του 19^{ου} αιώνα, οπότε αυτή μεταφέρθηκε στην Κατερίνη, όπου έμεινε έκτοτε. Ο επίσκοπος Κίτρους ήταν αρχηγός των επαναστατών του 1878.

Καλόγερος: Κορυφή του Ολύμπου, στα όρια Λάρισας και Πιερίας. Υψομ. 2.813 μ.

Ιτέα (έως το 1928 **Μπαλαμούτι**, έως το 1940 **Ιτιά**): Οικισμός της Θεσσαλίας, ΒΑ της Λάρισας, στην είσοδο της κοιλάδας των Τεμπών. Υψομ. 70 μ.

Κοιλάδα των Τεμπών: Κοιλάδα της ΒΑ Θεσσαλίας, στο ΒΑ άκρο της Λάρισας, μεταξύ των Ν απολήξεων του Ολύμπου και των Β της Όσσας. Τη διαρρέει ο Πηνειός. Αρχίζει από τον οικισμό Τέμπη, τελειώνει πριν την σιδηροδρομική στάση Ραψάνης, έχει μήκος περίπου 8 χλμ ελάχιστο πλάτος 40 μ. ύψος πλευρών μέχρι 500 μ.

Ραψάνη: Οικισμός της Θεσσαλίας, στις πλαγιές του Κάτω Ολύμπου. Υψομ. 500μ. Παλαιά κωμόπολη. Τον 18ο αιώνα ευημερεί με τη βιοτεχνία της κόκκινης βαφής και υφαντουργίας. Αναφέρονται τότε 6.000 κάτοικοι.

Καλλιπεύκη (έως 1928 **Νεζερός**): Οικισμός της Θεσσαλίας, στις πλαγιές του Κάτω Ολύμπου. ΒΑ της Λάρισας. Υψομ. 1.040 μ. Στις 4 Απριλίου 1897, έγιναν στην περιοχή οι πρώτες ελληνοτουρκικές αψιμαχίες του πολέμου του 1897, πριν ακόμη διακοπούν οι σχέσεις τω δυο χωρών.